

Digitaliseret af | Digitised by

**DET KGL.
BIBLIOTEK**

Royal Danish Library

Forfatter(e) Author(s):	Bregendahl, Marie.
Titel Title:	<u>En Dødsnat.</u>
Udgivet år og sted Publication time and place:	Kjøbenhavn ; Kristiania : Gyldendalske Boghandel, Nordisk Forlag, 1912
Fysiske størrelse Physical extent:	188 s.

DK

Værket kan være ophavsretligt beskyttet, og så må du kun bruge PDF-filen til personlig brug. Hvis ophavsmanden er død for mere end 70 år siden, er værket fri af ophavsret (public domain), og så kan du bruge værket frit. Hvis der er flere ophavsmænd, gælder den længstlevendes dødsår. Husk altid at kreditere ophavsmanden.

UK

The work may be copyrighted in which case the PDF file may only be used for personal use. If the author died more than 70 years ago, the work becomes public domain and can then be freely used. If there are several authors, the year of death of the longest living person applies. Always remember to credit the author

57. - 98

Det Kgl. Bibliotek

130025447744

**MARIE
BREGENDAHL
EN DØDSNAT**

G·B·N·F

EN DØDSNAT

1913 524

MARIE BREGENDAHL

HENDRIK I BAKKEN
Et Billede. 1904.

MARIE BREGENDAHL

EN DØDSNAT

KJØBENHAVN OG KRISTIANIA
GYLDENDALSKE BOGHANDEL
NORDISK FORLAG

MDCCCXII

KJØBENHAVN — FORLAGSTRYKKERIEET

I

BROHOLM hed en Gaard, der laa ovre ad Mollerupbakkerne og Stationsbyen til.

Den laa noget enligt der midt paa sine lange Agre og brede, sorte Pløjejorder. Det kunde se ud, som havde den givet Naboerne et Spark for at faa Lov at ligge i Fred og have det for sig selv.

— Det var en Dag sidst i Halvfjerserne og ud paa Eftersommeren, Klokken kunde være omkring fire paa Eftermiddagen, Hønsene begyndte allerede at søge til Sæde paa Hjaldene, Husgavlene at kaste lange Skygger indover Gaardspladserne og de gule Morgenfruer foldede i Stilhed deres Blomsterkroner.

Inde i én af Gaardens mange Stuer, en stor blaamalet Stue, der halvt saa ud som Spisestue og halvt som dagligt Opholdsværelse, sad Husmoderen, Anne Gram, og skar Mad til alle Gaardens Folk.

Bordet var trukket ud og stod og strakte sig med et Indlæg af tre brede Plader; men de var

malede i egetræs Farver i Lighed med Bordet, for de blev aldrig taget af, Bordet havde altid den samme udtrukne Længde.

Over Halvparten af det lange Bord dækkede et lysblomstret Voksdug, hvorpaa var anbragt alt, hvad der skulde anvendes til at skære Mad af: Paa et stort Sulefad laa et røget Faarelaar, en armtyk Spegepølse samt en Del mindre Stumper og Stykker af forskelligt andet Paalæg; paa et andet Fad laa en saftig, hjemmelavet Ost, der vel kunde veje en halv Snes Pund; i en gul Syltekrukke var der Smør, i en anden Svinefedt og paa en gammel Præsenterbakke laa der hjemmebagte Kavringer og store Stabler af afskaaret Rugbrød.

— Efterhaanden som den færdigtskaarne Mad nu gled frem paa Bordet fra Anne Grams øvede Hænder og skarpe Kniv og toppede sig op foran hende, kom den gamle Kokkepige ind med de Tejner og Madkurve, hvori den skulde bringes til Marks.

Hun stillede sig op for Siden af det lange Bord, begyndte at tælle op og pakke ned, tælle op og pakke ned, fire Stykker til én Tejne, otte til en anden, fjorten til en tredje, osv. osv. — Ligeligt fordelt bliver det, hverandet Stykke med Kød, hverandet med Ost, hverandet af Rugbrød, hverandet af Sigtebrød; og naar hun har faaet dem ordnede, gaar Anne Gram dem efter endnu en

Gang, tæller dem og tænker sig om: Er det nu ogsaa rigtigt altsammen? Hun er saa urolig, for der er saa meget, der maa huskes: En af Karlene kan f. Eks. ikke spise Ost, huskede hun det? — En af Pigerne spiser ikke Kød, blev det husket? Og mon Undtagelserne kom i de rette Tejner?

Og saa er der den halvgamle Stine-Høstkone, hun skal have Skorpen skaaret af. — „Det maa vi da endelig ikke glemme,“ siger Madmoderen i en bekymret omsorgsfuld Tone. — Det kunde træffe at være ubehageligt for Stine at sidde dér midt iblandt de kaade, tankeløse Unge og gumle og gnave paa de Skorper, hun alligevel ikke formaaede at faa Bugt med, mener hun.

Og den gamle Kokkepige nikker bifaldende, pakker ned, dækker til og klapper Laag paa.

Men da hun endelig kommer i Gang med et Par Tejner i Hænderne, er der endnu noget, Madmoderen erindrer sig:

„Der staar en Del Kaffe paa Kedlen ude i Køkkenet,“ kalder hun, „lav den til med Sukker og Fløde og kom den paa et Par Flasker. Det Rivningsarbejde støver vist fælt i Halsen.“

„Ja, det er ret nok,“ svarer Pigen. Hun nikker og lover at ordne ogsaa dette, og det høres paa Varmen i hendes Stemme, hvor godt det gør hende, at der er nogen, der altid tænker saa rigtigt.

Kort efter kan man høre hende kalde ude i Gaarden. Hun skal have fat i et Par af Børnene,

for at de kan komme af Sted med noget af Maden, selv løber hun i en anden Retning og Barnepigen kommer til Trillen med den store Tejne paa Barnevognen, i et nyt Verdenshjørne.

— „Ja, saa kom man saa langt,“ siger Anne Gram derinde for Bordenden og prøver at rette sig i Sædet. Hun læner en Stund Kroppen tungt mod Ryglænet og lader Armene synke trætte ned i Skødet.

Men Mellemmadsomgangen er ikke saa nær færdig endnu. Der maa meget mere til.

Og hun tager sig sammen og begynder igen. Hun skærer Brød og skærer Paalæg, smører Mad og ordner Portioner, Kniven blinker og Hænderne gaar, bliver ved og bliver ved.

Inde paa den saakaldte Skrædderstue sidder en Sypige og arbejder, hun skal jo ogsaa have Mad; ovre i Huggehuset staar en Snedker og reparerer Avlsredskaber og i Seletøjskammeret sidder en Sadelmager, de kan heller ikke forbigaaes; og endda er der baade Hjorddrenge og Røgter-Per, baade den gamle Kokkepige og Barnepigen tilbage. — Og saa, naar alle disse har faaet, saa er der endnu hele den store Flok af Barnemunde at mætte.

Jo, der er langt til Enden, og Anne Gram skærer løs og stabler op paany.

— Noget efter viser den gamle Pige sig atter herinde i Stuen.

„Er du allerede der?“ siger Anne. „Det kom du hurtigt over.“

Ja, Sine traf Drengen, som just skulde ned i Kærene og flytte, saa tog han Maden med sig.

Naa saadan.

Pigen har nu bragt en Del Tallerkener og Smaafade med sig, og herpaa giver hun sig til at rette an af de nye Madstabler, Anne har faaet færdige.

Der er trods al Optagethed dog kommen lidt mere Ro over de to Kvinder. Det letter at vide Maden til Markfolkene vel ude af Huset. De, der er her hjemme, holder ikke saa strengt over Spisetiden som de andre.

„Ja, det var jo en ekstra Ulejlighed for dig, Sine, at du maatte rette alle mine Mellemmads-historier an *herinde*,“ siger Madmoderen i en undskyldende Tone. — Men hun vidste ikke, hvad der gik af hende i Dag, Benene vilde ikke ret lystre, klager hun. Hun havde følt sig saa tung og træt, at hun maatte *sidde* til sit Arbejde.

Ok, det var ogsaa noget at snakke om den Smule Ulejlighed, svarer Pigen og vinker afværgende med Haanden. Men sad Madmoderen da godt nok nu? — Kunde hun hvile sig i Sædet?

Og Pigen ser med Deltagelse hen paa den blege Kvinde, hvis tunge, fyldige Legeme og løse Klæder tydeligt viser, at hun er højt frugtsommelig.

Aajo, det gik nok an. Men alligevel — en *staa-*

ende Skrædder og en *siddende* Kokkepige — jo, man vidste nok, hvad den Slags var værd, smiler Anne Gram selvironisk. — Og saa skulde man vel tilmed se, at hun var falden saa fast i Sæde, saa hun ikke kom op igen.

Aa, dermed havde det nok ingen Nød, mente Pigen. Kendte hun sin Madmor ret, da havde hun sikkert endnu mange Ting, hun skulde have eftersete, før Solen gik i Jorden.

Ja, nok at se efter, — hvornaar var der ikke det? svarede Anne, — men — —

Og mens Sine staar og skærer de store Smørrebrødsskiver ud til mindre Snitter og ordner dem paa de forskellige Tallerkener, falder Anne og hun i Snak sammen om noget af alt det, som det plejer at paahvile den første at „se efter“.

Der var den Kvie, som forgangen blev stanget af den olme Stud, hvordan gik det med den? Mon Drengen huskede at bade Saaret ordentligt? Og det Bryggerkar, der skulde bæres ned i Kælderen, det maatte ogsaa huskes. Det stod ellers og blev gisten og tabte Gjordene. De to Skruk-høns, der sad i Arrest, mon de ikke kunde slippes ud i Aften? Det burde i hvert Fald prøves. Og saa var der den Dyne ovre i det store Karlekammer, — mon den blot var løben op i Sømmene, eller maatte den rigtigt bødes?

Og saa med et Sidespring fra Dynen i Karlekamret vender Anne sig til Væggene i Røgter-

kamret. Det var et grimt Hul, dette Rum, saa mørkt og fugtigt og fælt. Hun har saa ofte tænkt over, hvad de dog skulde gøre ved det? — Sidst var det faldet hende ind, at der burde slaas nogle høje Paneler op. Blev Væggene beklædte et Par Alen i Vejret og nymalede, det vilde dog altid hjælpe en Del. Hun havde ogsaa talt med sin Mand derom, men han havde jo saa meget andet at tænke paa, undskyldte hun. — Men nu vilde hun dog saa gerne have set efter, om der ikkeovre paa Huggehusladet skulde ligge nogle Brædder, der kunde laves Paneler af og om Sine vilde gøre det, for Anne troede ikke, hun kom saa langt i Dag, sluttede hun.

Ja, det skulde Pigen saa gerne.

Tak. Ja, for det vilde dog være en stor Lettelse, om det blev gjort; — og nu de havde Snedkere til Huse — og saadan —

Ja, det forstaar den anden saa godt altsammen. — Det Røgterkammer har jo altid været Madmoderen en Torn i Øjet.

Saa tier de begge en Stund, Anne Grams Tanker strejfer én af Pigerne, som ikke er god til at holde Orden med sit Tøj; hun gad nok have været en Svip inde paa hendes Kammer: Mon den Stadskjole, hun havde paa til Dans den forrige Aften, nu laa krammet og krøllet i en Krog ligesom hendes pæne, nystivede Søndagskjole forleden? — Og der er ogsaa Tredjekarlen — han

har i Fuldskab borthandlet et Sæt gode Klæder, som Anne havde købt ind til ham og delvis selv betalt. Det er pinagtigt at tænke paa, og hvad mon det nu er for noget Juks, han har faaet i Stedet?

Jo, nok at *se efter*, det var der i Sandhed; men hvad kunde det altsammen hjælpe, naar hun sad her og var *doven*, tænkte hun. Og hun vrikkede i Smug utaalmodigt paa sit svære, uformelige Legeme.

Der er bleven stille derinde i Stuen; Pigen gaar med et Par Portioner Mad og kommer igen, ordner et Par Portioner til, gaar og kommer.

Imens sidder Anne Gram og kigger ud paa Skyerne, der driver saa urolige over Tagene og paa Vestgavlenes lange Skygger, som de tegner sig ind over Gaardspladserne.

Jaja. Dagen lider nu og Sommeren er nok ogsaa paa Held. Der er ikke megen Varme eller Tørring i Luften nu mere og Dagene har ogsaa kortet slemt af. Det var paa Tide at faa Ende paa Høsten nu; gid de havde det sidste bjerget. Og hun sidder og skutter sig lidt trist i Takt med sine egne Tanker.

Og saa med et er det, som hun kigger lidt sidelæns og halvgenert hen paa den gamle Pige:

„Monstro Folkene i Østermarken nu naar at faa den Rivning hjem i Aften?“ siger hun. „Monstro?“

Men saa rødmer hun, kigger ned paa Spækkebrættet og fører et Øjeblik efter noget helt andet paa Tale.

Pigen har dog straks forstaaet hende:

Anders Gram har naturligvis ikke givet Folkene ordentlig Besked, før han tog til Købstad i Morges, for Husbond — ja, han kan være god nok, han, i mange Maader endogsaa en helt udmærket Mand, men han er noget *egen*, ikke saa lidt heller, og noget Greb paa at omgaas sine Folk eller paa at faa dem til at arbejde med Lyst, det har han nu slet ikke. Men om Madmoderen nu kunde have naaet en Tur ud i Marken og set til dem, da vilde et Smil og et venligt, spøgefuldt Ord have kunnet gøre Underværker. — Hvis det var paa en Tid af Aaret, hvor der var Stunder til at tage den med Ro, vilde det ikke være Anne Gram magtpaaliggende, at ethvert Kvarter blev *slidt* op; men i Aar er Vejret saa vanskeligt, der bør passes godt paa. — Og saa, — ja, hvis det alligevel, skønt Anders intet har sagt derom, har været hans inderste Tanke, at den Rivning skulde i Hus inden Aften, da vilde det passe Anne, om hun i al Stilhed kunde have bragt Sagen i Orden. — Men i *Stilhed* maatte det ske, fremfor alt det. Ingen maa mærke, at der er én, der sidder bagved og leder og ordner, især ikke naar det drejer sig om de Ting, som det rettelig tilfalder Husbond at vaage over.

Derfor var det, Anne Gram før rødmede og blev forlegen, og alligevel kiggede langeligt over til Sine: Kunde hun ikke gaa i Annes Sted og i Annes Ærinde?

Den gamle Pige har jo ikke for ingen Ting tjent paa Gaarden i fem Aar og hedder ikke uden Grund i daglig Tale: klog' Sine. Hun forstaaer sin Madmor udmærket, gennemskuer hende. Men hvor gerne hun end vil komme hende i Møde, her tier hun og lader, som hun ikke har forstaaet den halvkvædede Vise, for *her* kan hun ikke hjælpe. — Thi hvad Madmoderen kanske helt uden Ord her vilde kunne udrette, det formaar hverken klog' Sine eller nogen anden at eftergøre.

Og saa lister hun da i Tavshed ud ad Døren med endnu et Par Portioner af Anne Grams vel-smurte og appetitlige Mad.

Trip-trap trip-trap, siger det ude over Køkkenets gule Murstensgulv. Trip-trap-trap, trip-trap-trap. — Og saa er der nogle smaa Hænder, der famler op og ned ad Døren og omsider faar fat i et Haandtag, der sidder dem altfor højt.

„Nej, men Mor da!“ lyder det forundret, „Mor, sidder du herinde og smører Mad?“

„Nej, Moa da! — Minne Moa!“ lyder det fra nok en Forundret.

Og et Par smaa, hvidhaarede Væsner dulrer hen over Gulvet og lige i Favnen paa Moderen.

En lille Stund efter lyder der Trip-trap foran en anden Dør, Famlen paa den ogsaa og omsider Tag i Laasen. Den lukkes op, og i Døraabningen viser sig atter et Par. Det er de to Smaa, der har været sendte til Marks med Mad.

„Men Mor dog, sidder du herinde!“

„Men Mor da, — nej, det var da morsomt!“

De samme Udbrud af glad Overraskelse lyder ogsaa fra dem og ogsaa de maa helt hen til Moderen med deres Glæde.

Om Vinteren, naar Frostene var rigtig streng og Spisekammervinduerne ganske isdækkede, da kunde det hændes, at Moderen, som i Dag, samlede alle sine Madrekvisitter herind til Spisebordet og satte sig her og skar Mellemmad. Men paa denne Tid af Aaret var det uvant og vækker som alt, hvad der er Nyt, Børnenes store Interesse.

Selv de tre største Børn, to lange Piger og en Dreng, der noget efter kommer af Skole, triner ind ad Døren med lignende Udbrud som de smaa og hopper viltre og glade omkring.

„Mor, sidder du herinde?“

„Mor, er du her?“

„Mor — Mor!“

Det er saa morsomt at have Moderen herinde med sit Spækkebræt og sine store Sulefade og se hende sidde der for Bordenden i den gamle,

brede Armstol i Stedet for, som hun plejede, at trippe uroligt rundt langs Spisekammerets hvidskurede Borde.

Hun havde et Par tykke Puder paa Sædet under sig for at være godt over Bordet og Arbejdet, og de maa alle hen og kigge paa Moderen, paa Stolen og paa Puderne og plukke og pille ved baade det ene og det andet. Det forekommer dem saa interessant altsammen, saa morsomt og saa herligt. Dette her skal de faa megen Fornøjelse af, tænker de, glider straks ind i Forholdene og begynder højlydt at kræve ind af Moderens Mad:

„Mor, maa jeg faa et Stykke med Pølse paa?“

„Mor, maa jeg faa en Kavring-Mell'mad?“

„Mor, maa jeg faa en Rugbrøds-Rundtenom? — En *hel* Rundtenom!“ osv.

Og de slaar sig forventningsfulde ned rundt omkring hende, nogle siddende, andre staaende. Det gaar, som det bedst kan.

Nu kan de faa det rigtig hyggeligt, frem for alt rigtig *tvangfrit*. Der er slet ingen Fremmede med ved Bordet og ikke en Gang den noget tavse og noget utilgængelige Far. Nu kan de rigtig have det med Moderen, som de ønsker og faa de smurte Madstykker lige fra hendes Haand og hendes Kniv.

Uhhh! Hvor det skal smage!

Og de flokker sig omkring hende tættere og

tættere, klumper sig sammen omkring hendes Bordende og skutter sig helt gassende i Fryd og Velvære.

„Huh, Mor, hvor vi nu skal faa det rart!“

„Aa, saa rart, saa rart!“

„Det er jo næsten som Juleaften!“

„Nej, det er *bedre* end Juleaften!“

Og Moderen smiler til dem:

„Jasaa. Det var højt oppe!“

„Ja, og Mor, hvor vi skal spise!“

„Ja, spise — spise!“

„Aa, saa meget, saa meget!“

„Ja osse, saa du kan slet ikke faa Maden smurt saa hurtigt, vi kan spise den,“ truer de.

„Ih Kors! — Ih Kors!“

Dette er jo til at ryste i Knæene over, klager Moderen og teer sig ynkværdigt. — Ja, skulde de til at kappes, da forstaar hun nok, at hun maa hænge i af karske Bælg.

Og hun leger, at hun maa jage, som det er Livet om at gøre.

Men da de alle har faaet et Stykke i Haanden og Kværnene i Gang, gaar det jo mere fredeligt til.

Saa fandt Moderen en Del smaa Lækkerbiskener frem fra Bunden af det store Sulefad, et Stykke stegt Rødspætte, en Stump Medisterpølse, en lille Levning af en Kylling, en anden af en røget Ørred, osv.

De maatte gerne faa det altsammen. Den Slags Smaarester fyldte saa lidt i den store Husholdning og kunde bedst anvendes her. Men hvem skulde have Dit og hvem Dat? Til Tider kunde det være en kilden Sag at faa slige Fordelinger gjorde tilfredstillende, og det er ikke helt uden Ængstelse, at Moderen kommer frem med Stumperne.

Men i Dag var det, som alle Misfornøjelsers Skyer var blæste langt bort. Det gik let og glat altsammen, de tog med Tak imod, hvad Moderen gav dem og var glade og tilfredse.

Kun den lille Thomas, hvem Moderen havde stukket et Vingebe af Kyllingskroget ud, gjorde Indvendinger.

„Nej, det stal vær' én af dem til at *daa* paa,“ ivrede han. Og han lod Vingebeudet ligge og pegede heftigt paa Kyllingens Laarben.

Da brast de alle i Latter.

„Sikken en lille Gavstrik!“

„Sikken en bitte Purke-Pøjk!“

Han kunde ikke snakke rent endnu, og saa havde han dog siddet og opdaget, at Laarbenet var det solideste. Og de større Børn fór over ham og var ved at mase ham med deres leende Kærtegn, saa Moderen tilsidst maatte redde ham ud af deres Vold.

Og saadan blev de ved. Det var, som det var

ligemeget, hvad de rørte ved, saa fik det en egen Glans og Glæde over sig.

Moderen skulde f. Eks. købe nogle Duer af Hans, den største af Drengene, hun skulde have dem til at stege til Faderen, naar han i Aften kom hjem fra Købstaden; og Forhandlingerne om Prisen, om hvordan man bedst kunde fange dem og hvor fede de skulde være, osv. — alt formede sig som den muntreste, lattermildeste Prat.

De største Piger var bedte til Børneselskab, hvor der skulde være Musik og Dans, og de skulde have deres fineste Tøj paa. Hvormeget fornøjeligt kunde der ikke komme ud af dette Tema, naar Moderen var med om at drøfte det.

Lille Hanne skulde i en nær Fremtid lære at sy paa Stramaj, en Naalepude til Moderen skulde det være, og den skulde være højrød og himmelblaa i Terner, valgte Hanne. Materialet skulde købes næste Gang, Moderen kom til Købstad. — Hvor Hannes Fingre sikkert vilde løbe. — Der maatte nok altid være koldt Vand til Stede, at der ikke skulde gaa Ild i Sytøjet. — Og hvilket Pragtværk den Pude skulde blive! — Der var sikkert aldrig set Mage.

Og saa fremdeles. — Spøg og Latter og glad Skæmt ihvad de end lod de smaa Munde løbe om.

Som de sad saadan og pludrede og vrøvlede og var saa glade i Ly af den omsorgsfulde, forstaa-

ende Mor, der imod Sædvane havde Tid til at sidde saa roligt hos dem, kom Gine-Barnepige ind i Stuen med den Mindste paa Armen. Hun havde haft ham med i Barnevognen sammen med Tejnen, og nu kom hun og skulde til at made ham med Sødvælling og satte sig hen til Spisebordet med Barnet paa Skødet.

„Ja, Mor, ja,“ var der straks en af Børnene, der raabte, „ja, *han* skal være med!“

„Ja, Knud skal være med!“

„Ja, for se Mor, saa er vi her jo allesammen!“

Og de nikkede hen mod den lille etaarige Dreng, der sad og spiste af Barnepigens Vælling med god Appetit.

Ja, nu var Kredsen sluttet, der manglede ingen, de var her alle otte.

Og som for endnu fuldkomnere at gennemvarmes af Samdrægtighedens Lykke var det dem ikke længere nok, at de sad sammenklumpede omkring samme Bordende som Moderen. De maatte være hende endnu nærmere, og et Par sprang op og maatte hen og *røre* ved hende.

Javist. Helt hen og have fat i Moderen maatte de. Det faldt saa naturligt. Og de sprang alle op fra Siddepladserne og trængte sig ind til hende fra alle Sider: Mor! Mor! Mor!

Jamen det kunde da aldrig gaa an saa tosede, de teede sig, mente Moderen og lod, som

hun vrededes paa dem; — saadanne fedtede Smørrebrødsfingre de sikkert havde; — og hvad maatte ikke Gine-Barnepige tænke; — og hvad vilde ikke klog' Sine sige, om hun kom ind og saa, hvordan de bar sig ad?

Men det var for let at opdage, at Moderens Indvendinger ikke gjaldt, og det varede ikke længe, før de alle havde listet sig til et eller andet lille Klap eller Kærtegn.

„Det er *min* Mor!“ spasede en af de store Piger med bevidst Barnlighed og Kælenskab.

„Nej, det er *min* Mor!“

„Nej, *min* Mor!“

Der var flere, der skulde prøve Spøgen.

Men dette vilde den lille Thomas ikke finde sig i.

„Daa væk!“ sagde han ivrigt, „daa væk! — Moa itte jeres Moa, — Moa Thomas Moa! — Daa væk!“

Men disse Thomas' Indvendinger gjorde jo ingen Skaar i deres Glæde. Tværtimod.

„Hør ham,“ lo de. „Hør den bøse Kæmpeka'll!“ Og de havde deres Spas med den ivrige Fyr.

Men der var en lille Pige i Flokken, den lille femaarige Bodil, der var bleven tankefuld. Hun tittede troskyldigt spørgende op paa Moderen:

„Er du ikke vores Mor allesammen?“ spurgte hun og kunde ikke faa det udtrykt bedre.

Joda, svarede Moderen. Det var vist og sandt.

„Ja, — saadan rigtig vores Mor?“ trængte hun paa.

Jojo, lo Moderen. Dette var en Kendsgerning, som ikke let lod sig rokke.

Naa. — Ja, dette trøstede noget; men Bodil havde dog mere paa Hjerte:

„Jamen Mor, er vi saa ikke ogsaa allesammen dine Børn? — Ja allesammen?“ —

Da svarede Moderen dem med fuldtonende Stemme:

„Joh, sandelig! — I er mine Børn, — ogsaa alle — alle — allesammen!“

Og skæmtende strakte og strakte hun paa sine Arme, som hun vilde prøve at gøre dem dobbelt saa lange, som de var, og omfattede saa mange af Flokken, det var hende muligt at naa.

„Mine Børn!“ sagde hun saa, — ganske blidt og ganske stille.

— Den gamle Pige traadte i det samme ind ad Køkkendøren. Hun gik i Staa midt paa Gulvet.

„Aah, da var 'et osse ret et skønne Sjyen aa ha' for Yw'!“ udbrød hun.

Og hendes Øjne hvilte saa aabne og ærlige paa Anne Gram, som hun sad der tung og fyldig i den gamle Lænestol, med Armene bredte favnen-

de ud efter sin store Børneflokk, der i lykkelig Tryghed stimlede sammen omkring hende.

„Gud bewaar Jer aalsammen!“ sagde Sine, idet hun vendte sig og gik mod Døren med de sidste Portioner Mad.

II

Paa *Broholm* var det Skik, naar der skulde komme et nyt lille Menneske til Verden, at man sendte Børnene ned til Farmoderen, „gamle Kirsten paa Toften“.

Uden at Forholdet stod de Smaa klart, var det dog allerede sket flere Gange, at man havde ordnet sig saadan.

— Der var ikke forløbet en Time siden Børnenes muntre Maaltid derinde hos Moderen — de løb nu og legede „Salt og Brød“ og „Hund efter Hare“ ude omkring Gavlene og over Gaardspladserne — saa kom Gine-Barnepige frem paa Trappen og kaldte paa dem:

„Aa, Børn, kan I tage og gaa ned hos jeres Bedstemor,“ sagde hun, „kan I gaa derned allesammen; hører I det? — I store Piger, I kan nok tage jer af de Smaa, — og bliv saa dernede, — bliv dernede, til vi sender Bud efter jer igen. Det kan I nok?“

„Skal vi allesammen gaa ned hos Bedstemor!“

„Allesammen!?“

De blev stærkt forundrede over Barnepigens Besked, for gamle Kirsten, som kunde være svært god imod dem i mange Maader, og som de ogsaa satte stor Pris paa at besøge, hun holdt netop strengt paa, at der ikke maatte komme for mange derned ad Gangen. En à to, allerhøjest tre paa samme Tid, mere vilde hun ikke taale. For ellers blev det let til for meget med Støj og Uro og da især med *Arbejdsforstyrrelse*. Broholmbørnene var saa urolige af sig, klagede Bedstemoderen, og dette at blive forstyrret i sit Arbejde var vel nok det, hun taalte daarligst af alt.

Og nu kom Gine og vilde have dem derned — ikke én eller to eller tre, men hele den store Flok.

„Hvorfor skal vi gaa derned?“

„Hvorfor skal vi dog allesammen gaa ned hos Bedstemor?“

„Hvorfor?“

„Hvorfor?“

De stimlede sammen om Barnepigens og maa-bede af Forbavselse.

Jo, deres Mor var bleven syg.

Moderen syg! — Moderen syg? —

Aa, sikke noget Vis-Vas Gine kunde staa og proppe dem med. Som om de ikke lige ganske nylig havde siddet derinde hos Moderen og haft det saa morsomt, ja saa festligt, som tænkes kunde.

Jamen, nu havde Moderen faaet Hovedpine,

hun havde maattet lægge sig. Og hun havde selv bedt Gine gaa ud og sige til dem, at de skulde gaa ned hos Bedstemoderen, hun kunde ikke taale at have dem inde i Stuerne og heller ikke at de støjede i Haven eller paa Gaardspladserne.

De kunde ikke ret faa dette i deres smaa Hoveder og stod endnu lidt og undredes og smaa-mukkede.

Men saa slog de sig til Taals. — Naajajada, den Hovedpine kunde vel ikke vare saa længe, — det hændte forresten ikke saa sjældent, at Moderen fik Hovedpine, saa skulde hun ligge lidt og have et vaadt Haandklæde omkring Panden. Det kendte de saa godt. Det var jo kedeligt nok, det samme, men gik vel snart over. Og at komme ned hos Bedstemoderen havde de jo ret betænkt ikke noget imod. Slet ikke.

Og snart saá man hele den store Flok myldre af Sted nedad den lange overskyggede Havegang. Der laa endnu noget af Varmen og Glansen fra det skønne Samvær med Moderen over Sindene, og hvad var det, hun havde hvisket til dem, da hun drev dem ud at lege: Det var snart Thomas' Fødselsdag, og den skulde fejres med Chokoladegilde og en vældig, hjemmebakket Fødselsdagskringle. De kunde ogsaa gerne begynde at glæde sig til det store Høstgilde, for det laa heller ikke saa langt borte i Tiden. — Og nu paa én Gang at komme *saa* mange paa Besøg hos Bedstemode-

ren, hvormegen Fornøjelse kunde der ikke komme ud deraf? Jo, alting laa da med Fest og Fryd over sig, hvorfor skulde de saa ikke være glade.

Og de tumlede saa viltre og hovedkulds af Sted, at de var nærved at falde over hverandre, da de skulde igennem Havelaagen dernede ved Kirstens Hus.

— Lise, den ældste af Flokken, havde været med i Tumlen, ja, vel været Anføreren; men saa havde hun, da de naaede Laagen, opdaget, at hun havde tabt sit Haarbaand og løb straks tilbage for at finde det. Hun løb med vældig Fart paa, for det gjaldt jo om at skynde sig og komme ned til de andre og al Lystigheden igen.

Hun vidste ogsaa saa temmelig sikkert, hvor Baandet var tabt: Paa Pladsen omkring „den store Dør“s Trappegelænder. Og nu skulde hun straks faa fat i det og komme af Sted igen. — Huih! — Hun suste opad Gangen som en lille væver Hvirvelvind.

Da hun saa naaede op til Gaarden, saa hun pludselig en Vogn svinge ind paa Pladsen med en ganske usædvanlig Hastværksfart, og skønt der bare sad et bondsk, kysehovedet Fruentimmer i den bageste Agestol, rullede Køretøjet alligevel op og holdt an lige midt for den store, stadse-lige Herskabstrappe.

Det gav et Sæt i Lise.

Madam Iversen! — Aa hende! — Javel, *hende*

var det nok. — Se den store, sorte Taske med de mange blanke Lukkelse og Spænder, se det brune, krumme, mærkelige Federal, se Kanevasposen, hun havde hængende over Armen! — Javist, det var Madam Iversen; — hun, der kom, naar de smaa Børn kom.

Men da plejede der at være Fare paa Færde, huskede Lise. — Ikke saa lidt heller. —

— Det gik ikke saa let ned ad Gangen, som det var gaaet opad. — Nu vidste Lise Besked om noget, der ikke var rart.

Men faa sig til at snakke om dette til de andre, det troede hun ikke, hun kunde.

Nej, hun var vis paa, hun vilde helt *tie* med sin Viden.

Samme Eftermiddag hændte det, at Broholm-børnenes to smaa Kusiner, Elsbet og Grethe, som boede paa *Vældbjerggaarden* derovre paa den anden Side Bakken, var kommen hjem fra Skolen og havde gaaet rundt i Stuerne uden at kunne finde deres Mor.

Omsider havde de saa fundet Tjenestepigen og af hende faaet den Besked, at Moderen var bleven hentet over til Morbroderens Kone, Tante Anne paa Broholm, som pludselig var bleven syg.

Dette var de to Smaapiger bleven kede af at høre, og da de ikke ret vidste, hvad de skulde tage

sig til, naar Moderen ikke var der, havde de bedt om Lov til at gaa over til Mormoderen, „den gamle Kirsten paa Toften,“ som de ogsaa ellers næsten daglig aflagde større eller mindre Besøg.

Og snart var de paa Vej op over Bakken og over ad Bedstemoderens til.

Da de noget efter naaede herover, traf de saa mod Sædvane Broholmbørnene samlede nede i gamle Kirstens to smaa lavloftede Stuer.

Syv i Tal var der, hvoraf Lise, den ældste, vel kunde være en elleve-tolv Aar, og de andre seks fulgte saa trinvis efter ned til den lille Inger, der kun var to Aar og endnu ikke med fuld Sikkerhed kunde holde sit Undertøj tørt. Kun den allermindste, den etaarige Knud, var ikke med.

Kusinerne blev lidt betuttede over at finde denne store Forsamling af Jævnaldrende og derimod ingen Bedstemor. De gik i Staa der midt i Dørkarmen og stod og kiggede som de ikke ret turde gaa frem. Før Broholmbørnene havde jo hurtigt, muntre som de var kommen til Huse, „ladet som de var hjemme.“ Og da end ikke Bedstemoderen var der og kunde lægge Baand paa dem, havde de allerede faaet Legen godt i Gang, og enhver især havde indrettet sig, som det passede ham eller hende bedst.

Hans, der var ni Aar, havde slæbt et stort Knippe Tøjrepæle ind i Stuen, sat Tøjr paa dem af Sejlgarnssnore og kaldte dem sine Stude. De

stod bundne ved Benene af Bedstemoderens Dragkiste, Spinderok o. a. Steder, og Hans gik og spankede med en stor Tøjrekølle over Nakken og „flyttede“ dem med højtideligt Alvor.

Hanne, som var mindre end Hans, og Bodil, som var endnu mindre, havde slaaet sig sammen om en lille Husholdning henne i Kakkelovns-krogen. Hanne lavede Mad og serverede den paa et lille Dukkespisestel, og Bodil, der var bleven tullet ind i en hel Del altfor store Klær, var en „Kom-fremmed-Kone“, der gjorde sine Besøg og spiste deraf.

Den lille Thomas, som oppe hos Moderen havde været saa kæphøj og ivrig, var nu mere stille og tilbageholdende. Han havde et sygt Øre, gik med Bind om Hovedet og stod nu og hældede henne ved Kisten uden ret at tage sig noget til. Kun en Gang imellem, naar „den fremmede Kone“ havde gjort sine Besøg hos Hanne, listede han ind i Krogen og fik lidt af Levningerne fra Søsterens Gæstemaaltid.

Midt paa Gulvet sad lille Inger paa sin Hale. Hun havde foran sig en Fodskammel, hvorpaa Lise havde anbragt en Hoben Legetøj, som Barnet ragede rundt imellem, og som Lise med uvant Taalmodighed samlede sammen, hver Gang Inger strøg det paa Gulvet og lod det trille væk.

Helga, den næstældste af Flokken, var dog den, der havde gjort mest ud af Situationen. Hun

havde anbragt sig ovenpaa Bedstemoderens store Egetræskiste og her af en Straangel (Haspetræ) og en Del andre Redskaber skabt et vidtløftigt, selvopfundet Maskineri, hvis langstrakte Drivremme førte helt over til Dragkisten, ja, en enkelt endog op til en snurrende Kaffemølle, der hang paa et Søm i Loftsbjælken — et Maskineri, om hvilket hun lakonisk forklarede, at det var til at skære Næsen af alle de Næsvise — — og saa imellem at male et Gran Hvedemel paa. —

— „Er I her! — Er I allesammen her!“ lød Kusinernes forbavsede Udbrud, da de saa' ud over Forsamlingen. Og havde Broholmbørnene Lov at gaa og lave saadant Roderi i Bedstemoderens Stuer?

De stod og spærrede Øjnene saa højt op, at de lyse Øjenbryn sad dem midt oppe i Panden.

Jaja, lød det imod dem af glade Stemmer. Vist havde de Lov at være her. Og lege og tumle havde de ogsaa Lov til, for Moderen og Gine-Barne-pige havde selv sagt, de skulde gaa herved.

Og at Kusinerne nu kom og vilde være med, var da saa meget udmærket. Nu skulde de blot komme indenfor og faa Overtøjet lagt, saa skulde de bare se Løjer. — Tænk, — at de ogsaa skulde have Elsbet og Grethe at lege med! Det var næsten for godt. Men sikken et Held at de kom!

Og de hoppede og sprang omkring de Ind-

trædende, lo og pludrede og var i deres gladeste Hjørne.

— Det varede da heller ikke længe, før Kusinerne var revne med af den muntre Tummel og hvirvlet rundt i det ungdommelige Selskab.

De smaa Væsner fo'r baade oppe og nede, baade paa Borde og Bænke. De legede at lave Mad, at holde Skole, at køre i Stadskøring med fire for, ligesom Greven ovre paa Godset; og fornøjeligt gik det altsammen.

Især blev der Moro, da Grethe, den ene af Kusinerne, fandt paa at pynte sig i Bedstemoderens Nationaldragt: Urteprikket Skørt, dito Snørliv, snævre, ildrøde Ærmer, Kniplingskappen med de store Skyklapper ud om Kinderne, osv. Da hun saa i denne Mundering fik sig sat til Rette i Halmstolen, fik Messingbrillerne paa Næsen og begyndte at spinde paa Bedstemoderens Rok, var Spøgen fuldkommen, og da stod der et Gny af Barnelatter ud over de smaa, lavloftede Stuer. Det var, saa det formeligt klirrede i Tallerkenrækken oven over Dragkisten og sang og klang oppe i det gamle bornholmske Urværk.

Og saadan blev de ved vel omtrent en hel Klokkestund. —

— Alligevel havde deres Glæde et dybt Skaar: De kunde ikke faa Lise til at være med.

Dette var dem alle en Skuffelse, for Lise plejede netop at være den, der førte an i deres Lege —

det hun gjorde med en rig og frodig Fantasi. Navnlig før, da de havde leget deroppe paa Gaardspladsen, havde hun været i sit allerfestligste Lune og helt overdaadig fuld af Spilopper og Paafund.

Nu gik hun bare og saa' til og irettesatte dem en Smule, naar de drev Spasen og Spektaklet for vidt. Men hun skændte ikke paa dem, hvor gal Uorden de end lavede, gik hellere stiltiende hen og rettede lidt paa Tingene.

End ikke da Helga fik et af de drillesyge Indfald, der, naar Moderen ikke var nær, stundom kunde komme op i hende, og ved haanske Ærterier og ironiske Tilraab for en Tid spolerede baa- de Legen og Humøret for de andre, — end ikke da blev Lise vred, skønt hun ellers netop ved saadanne Lejligheder plejede at blive ganske kogende af Hidsighed og tit forløb sig paa det sværeste.

I Dag saa' hun bare bønligt-bebrejdende hen paa Søsteren og gav sig stille til at trøste og hjælpe alle dem, som Helgas drilagtige Lune var gaaet ud over.

— Kusinerne og Søstrene var lidt urolige og utilpasse ved denne Lises værdige og overlegne Optræden. Et Par af dem havde ogsaa strejfvist lagt Mærke til, at Lise et Par Gange var listet udenfor, og da havde de set hende oppe ved Laagen, der stængte for den store Broholmhave.

Her havde hun staaet og hældet med Hovedet, som der var noget, hun lyttede efter — noget mærkeligt, som hun blev forknytt og nedtrykt af at høre paa.

Hvad gik der af hende, havde de tænkt, var der mon noget, hun var ked af?

Aa — pyt! — De havde straks slaaet det hen igen. De vilde ikke vedgaa deres Uro og var udadtil godt enige om, at Lise i Dag var en rigtig kedelig En. — Eller maaske var hun vigtig og vilde spille værdig og overlegen for at gøre sig interessant og faa dem til at være nysgerrige?

Men i saa Fald skulde hun nu ingen Fornøjelse faa, for de vilde bare lade hende passe sig selv, vilde de, og bære sig ad, som hun fandt for godt. De skulde nok vise goden Lise, at de kunde udmærket „finde paa“ selv og more sig godt uden hendes Hjælp.

Og det kunde de jo ogsaa.

De legede næsten alle de indendørs Lege, de kendte, fandt Vej til Bedstemoderens store Beholdning af gammelt Sølvtøj, der stod gemt bag Kakkelovnshyldens Omhæng, og lavede stor Forretning deraf, tømte hendes Skuffer og pyntede sig ud i de mærkeligste Paaklædninger og snurrede tilsidst saa ivrige paa Rokken, at baade Traaden og Snoren sprang paa gale Veje og indfiltrede sig saadan om Tridse og Lundstikker, at det sikkert blev en haard Stund for Bedstemode-

rens knappe Langmodighed, den Stund, de Ting skulde bringes i Orden igen. Saa Mangel paa godt Humør og Opfindsomhed var der ikke.

Men Lise fik de dog ikke med.

Hun holdt sig stadigt tilbage fra deres Tummel og var stille og alvorlig af Væsen. —

— Først da de kom til at tale om det forestaaende Børnebal, som de alle, baade Kusinerne og Broholmbørnene, var bedte til, rigtigt gav sig til at udmale alle deres lyse, festlige Drømme og Forventninger, og Hans, der var flink til at spille Dansemelodier paa en lille Harmonika, han havde, begyndte at spille frisk op til en „Julia-Julia-Hopsasa“, lod Lise sig rive med.

Og det varede da ikke længe, før Dansen gik saa lystigt over Bedstemoderens sandstrøede Gulve, at der stod en Taage af Støv derinde saa tyk, saa de knapt kunde se hverandre — og saa lille Inger, hvis Ben var for stumpe til, at hun kunde svinge sig med de andre, sad og sagde: Ati — A — ti — tih! — Gang paa Gang og gned sig ynkeligt baade i Næse og Øjne.

Saalænge Lise deltog i Dansen, var hun kaadere og vildere end nogen af de andre — saa overdreven som den, der har en indre Stemme at overdøve.

Hun trampede i Gulvet efter „Rytter-Povl“ og spjættede vildt op med Benene efter „Slaa-op-Sine“; Figurer, Børnene havde iagttaget ved de

store Høstgilder hjemme paa Gaarden, og da Hans's Harmonikamusik forekom hende for svag, stemte hun selv i med af fulde Lunger:

„Ohi — Ohoj! — Ohi — Ohøj! — Og Julia-Julia-Hopsasa.“ — Ja, dette hér var susende Spænd. Og det gik med kaade Hop og Spring og Sving, snart ret om og snart til den avede Side, „Julia-Julia-Hopsasa!“

— —
Som nu Tummelen var paa sit højeste, gled Døren op, og Barnepigen viste sig paa Tærsklen.

Det gav et Sæt i Børnene, straks de saa' hende, og forskellige Tanker fløj igennem de smaa Hoveder: Sikken et Spektakel de havde holdt! — Sikken de havde skabet sig! — Mon Gine havde hørt og set alt dette?

De fremmede Kusiner saa' forfjamskede og generte ud, lille Bodil krøb bagved Kisten, og Hans lagde Harmonikaen bort. Dog var Lise nok den, Overraskelsen tog stærkest paa. Hun stod stiv som en Støtte, blev først blussende rød i Ansigtet og et Øjeblik efter helt kridhvid.

De andre frygtede Skænd for deres Spektakel og for Stuens uordentlige Udseende, — hos Lise fulgte der nok andre Tanker med.

Men Gine-Barnepige skændte ikke, noget hun dog ellers var ret dygtig til. Hun gjorde som Lise før, rettede lidt paa den værste Uorden, ryddede

en Smule op her og der og formanede dem ellers blidt til ikke at tumle *altfor* slemt.

Og allerede derved dukkede der en foruroligende Tanke op hos Børnene: Hvad gik der af dem, Lise og Gine-Barnepige? Hvorfor opførte de sig anderledes, end de plejede, og var saa milde og højtidelige?

Og da saa den gamle Bedstemor i det samme kom til og heller ikke gav hverken Skænd eller Bebrejdelser forøgedes deres Uro.

Da kom Børnene i Tanker om, hvad det var, der havde givet Anledning til, at de var bleven jaget herved hos Bedstemoderen: Moderens Sygdom! — Ja, de havde jo rent glemt den.

Og da var det, som de uden Spørgen vidste, at Moderen ikke havde det godt.

— Gine-Barnepiges Ærinde herved til Huset viste sig at gælde de tre mindste af Søkendflokken, Inger, Thomas og Bodil. Dem skulde hun have med op paa Gaarden for at faa dem givet Mad, klædt af og puslet til Natten, da Klokken nu snart var syv og det var *deres* Sengetid.

Da hun nu gik ud ad Døren med de Smaa, fulgte alle de andre efter. De maatte se at faa lidt Rede paa, hvordan Moderen havde det.

Maaske var der nu flere af Flokken, der anede, hvad Lise allerede vidste, og havde lidt Forstaaelse af, hvad det var, der stod paa; for det var

som de undsaa sig for at spørge, — de større Børn kunde i hvert Fald ikke faa sig til det.

Saa blev det lille Hanne, der troskyldigt aabnede Spørgsmaalsrækken.

„Er min Mor syg endnu?“ spurgte hun Gine. Jo, det var hun.

„Jamen nu bliver hun vel nok *snart* rask?“

Jo, det gjorde hun nok, mente Gine. Men hun svarede paa saadan en undvigende Maade, at det var let at høre, hvor lidt hun brød sig om at drøfte dette Tema.

Hun havde Barnevognen staaende udenfor Døren. Deri laa Knud, den mindste af Broholmbørnene, som kun var godt et Aar, og nu stod hun og anstrengte sig for at faa Inger og Thomas til at holde i hver sin Side af Vognen. — Bodil var saa stor, at hun nok kunde passe sig selv og trippe af bagefter dem. — Og saasnart hun havde faaet deres smaa Hænder anbragte, begyndte hun straks at rulle op mod Laagen, — som hun vilde *flygte* fra de større Børn og alle deres mulige Spørgsmaal.

Men Havelaagen skulde aabnes, og hun bad én af dem gaa op og gøre dette, og da det ikke blev sagt, *hvem* der skulde, løb hele Flokken, saa den naede før til Laagen end Gine og *hendes* Karavane.

Og saa skete det lige i det samme, de kom derop, at der skar nogle skrækkelige klagende og

jamrende Skrig igennem Luften og hened til dem. De kom oppe fra Broholmstuehuset i den anden Ende af Haven, kom fra Sovekamret, hvor man havde aabnet et Vindu og holdt det staaende paa Klem.

De største af Børnene havde hørt den Slags Skrig før og vidste, hvad de betød, og nu forstod de ogsaa, hvorfor Lise før havde været saa alvorlig. De saa' betuttede til hverandre, men sagde ikke noget.

De mindre derimod blev helt forskrækkede og gav sig til at klynke og græde.

Men lille Hanne maatte dog ogsaa have Erintringer, der kunde føre hende paa Spor til det, som stod paa:

„Er Madam Iversen deroppe?“ spurgte hun med Øjnene skrækslagne mod Gine. — Hun, som var saa svær til at kurere paa Folk, at de altid skreg ved det?

Var det Mor, der skreg saa skrækkeligt?

Gjorde det da saa meget ondt paa Mor?

Var det sandt, at Madam Iversen havde Knive i sin Taske?

Hun maatte da ikke skære i deres Mor?

Saadan lød de ængstelige, barnlige Spørgsmaal, og de fleste kom fra Hanne, som spurgte „ud af Dybsens Nød“.

Barnepigens tyssede jo paa dem saa godt, hun kunde. De skulde bare være rigtig artige Børn,

formanede hun, holde sig pænt i Ro hernede hos Bedstemoderen og ikke komme op paa Gaarden og forstyrre dem, men vente, til der kom Bud ned efter dem. Saa blev deres Mor nok rask igen, forsøgte hun at snakke uden om Tingene.

Og saa trillede hun af op igennem Haven med de tre, som skulde op og pusles til Nattero.

Man skulde tro, de var for smaa til at fatte noget af det, der var bleven sagt; men Thomas havde dog, saa lille han end var, faaet fat i noget af Snakken.

„Madam Ivers stal daa!“ sagde han meget bestemt. „Madam Ivers stal daa sin Vej!“ — Og det blev han ved at gaa og gentage, mens de trillede op igennem den lange Havegang.

Han havde jo et sygt Øre og gik med Bind om Hovedet, og nu gik han og græd, saa Taarerne flød ham ned i Gazen og gjorde Bindet helt vaadt.

„Madam Ivers stal daa væk fra Thomas' Mor!“ — „Madam Ivers stal daa sin Vej!“ lød det bestandigt fra ham.

— — —

Men de, der blev tilbage ved Laagen, kiggede saa langeligt efter de Bortdragende.

Skrigene deroppe fra Sovekamret blev ved at lyde, og de kunde ikke undgaa at høre dem.

Og de kom allesammen til at se saa sært beklemt og modløse ud derved.

Omsider vendte de sig og saa' ned mod Huset,
hvor de før havde holdt deres støjende Fest.

Nu var der saa forandret.

Det var, som Stilheden og Tomheden groede
ud imod dem gennem de opslaaede Vinduer og
Døre.

III

For Børnene blev det snart saadan, at de ikke ret vidste, hvor de skulde gøre af sig. —

Da Bedstemoderen havde givet dem noget Aftensmad, skulde hun ud at malke. Hun havde en Ko staaende paa Foder oppe blandt Gaardens Køer, og tre Gange i hvert Døgn kunde man til uryggelig bestemte Tider se hende kommende stampende op igennem Haven med sin hvidskurede, blankgjordede Mælkestrippe i Haanden.

Saadan ogsaa denne Aften.

Og da hun gik uden at give nogen Slags Besked, har det sagtens været hendes Plan at vende tilbage, som hun plejede, saasnart Malkningen var besørget.

Men saadan kom det jo ikke til at gaa.

— Saa var Barnepigen og de Smaa borte, og saa var Bedstemoderen gaaet. De fire Søskende og de to Kusiner var nu helt overladte til sig selv dernede i det lille Hus.

Og da var det, at de fik en Følelse, som de ikke ret vidste, hvor de skulde gøre af sig.

Inde i Stuerne kunde de ikke holde det ud. Dér var nu næsten hel Aftenslumring, og der var ogsaa bleven saa sært uhyggeligt stille.

Og ude kunde de, med kortere og længere Mellemrum, bestandigt høre de skrækkelige, klagen-
de Skrig.

Det var udenfor Havelaagen og indenfor den, og det var nede ved Bedstemoderens Husgavl, Moderens Skrig naaede dem allevegne; de kunde ikke blive dem kvit.

Det blev da til, at de slog sig sammen to og to og gik og drev omkring uden om Haven, eller de satte sig ind under de store, skyggefulde Træer i Udkanterne og ved Diget bagved Bedstemoderens Hus.

Her *gik* eller *sad* de saa Parvis og talte sagte og hviskende sammen om alvorlige og mærkelige Ting. Mest noget, der berørte de smaa Børns Komme, som de belagde med megen Mystik.

Ud over Markerne laa endnu det fulde Dagslys og Skæret af den synkende Sol, der var ganske flammende og luerød i sin Dalen.

Dagens Liv og Travlhed var ogsaa i fuld Gang endnu.

Det havde i lang Tid været saadant daarligt og vanskeligt Høstvejr, at man ingen Vegne havde kunnet komme med Arbejdet. Men det sidste Par Dage havde man haft frisk Vejr og Solskin, saa der havde været meget Jag ud over Markerne,

og Folk holdt længe ud om Aftenerne for omsider at faa en Ende paa den langstrakte Høst.

Her var der nogle, som stræbte for at faa den sidste Havre hjem, hist gik Rivemaskinerne med rask Fart paa og klappede Rivningen af i lange Striber tværs over Stubbene. Et andet Sted red de Hestekobler til Vands, et tredje trak de Køerne hjem, og ind imellem kom der Flokke af Arbejdsfolk drivende og drontende fra Marks i trætte Klynger.

Saadan var der overalt i Byen, og det saa' helt rosomt og dagligdags hyggeligt ud.

Ogsaa Folkene fra Broholm, hvor det dog ellers gik noget strengere, mere herregaardsagtigt til med Overholdelsen af Fyraften, var ude omkring i Markerne endnu. Fra Bedstemoderens Hus kunde Børnene se, at der var et Hold nede ved Havren i Kærene; af Hensyn til det vanskelige Vejr gik de og satte Negene i smaa Stakke. Og oppe fra Havelaagen kunde de se, at der var en to, tre Spand Heste og en Del Folk beskæftigede ved Rivningen i Østermarken.

Et Par af Pigerne maatte sammen med Bedstemoderen være i Gang med Malkningen oppe i Kohaven. Man kunde tydeligt høre deres Stemmer, naar de skændte over, at Køerne ikke vilde staa stille eller piskede for slemt med Halerne.

En Gang paa deres maalløse Trippen rundt kom de seks Børn til at staa i en Klynge oppe ved

Hjørnet af Havediget. Der stod de og saa' ud over det travle, bevægelige Liv, som rørte sig omkring i Landskabet, og da fødtes der et fælles Ønske hos dem:

At de havde Del i dette.

„Se paa Rivekarlene i Udmarken,“ sagde en af dem.

„Se paa Folkene nede ved Havren,“ sagde en anden.

„Se paa Jens-Peter Hjorddreng, — nu er han ude ved Faarene.“

„Se paa gamle Væve-Ane, — nu driver hun sine Gæs hjem.“

De nævnede hver enkelt Del med en naadelig Længsel i Stemmen og stirrede vidt ud omkring sig. Det laa i Tonen, at de havde stærk Trang til at gaa hen enten her eller der og være med, hvor Folk gik og puslede saa jævnt og geskæftigt.

Men samtidigt forstod de godt, at naar det kom til Stykket, kunde de alligevel ingen Steder gaa. De skulde blive her, hvor de var, og her, hvor de ikke kunde undgaa at høre Moderens skrækkelige Skrig. De havde ikke Sindsstemning til andet.

„Jamen kan *vi* gaa hen til nogen af *dem*?“ spurgte lille Hans og nikkede med Hovedet ud i Retning af de forskellige Klynger og Mennesker.

„Nej,“ svarede Lise, „*vi* kan ingen Steder gaa.“

Nej, saadan mente ogsaa Hans. — Og saadan mente alle de andre.

Det var afgjort, de kunde ingen Steder gaa hen.

— — —

Som nu Børnene gik her og drev omkring i Ængstelse og Uro, saa' de pludseligt, at Gine-Barnepige kom løbende vestpaa fra Gaarden. Hun løb, saa hendes hvide Hovedklæde gled hende ned i Nakken, og Skørterne stod hende op om Knæene, — løb og løb, indtil hun var kommen ud for Lukkeagrene, nogle Markskifter nede ad Kærene til.

Her sprang hun op paa et Dighjørne og vinkede og kaldte over i Kæret, vinkede, saa Armen svingede som en Mølle, og raabte op den ene Gang paa den anden.

Det var Niels Povlsen, hun kaldte paa, den lille lavbenede Forkarl.

Niels kunde nok til en Begyndelse ikke ret høre hende, eller ikke forstaa, hvad hun sagde. Men Børnene deroppe ved Havehjørnet de kunde i den stille Solnedgangsstund høre ethvert af hendes Ord ganske tydeligt:

Niels Povlsen skulde komme hjem og spænde for, han skulde af Sted efter Doktoren. — Og han skulde skynde sig alt, hvad han kunde — komme lige øjeblikkeligt.

Saadan lød den leffattelige Ordre i al sin Knap-hed.

Straks efter saa' de da ogsaa Niels komme springende i største Hastighed. — Han var en lille førladen Karl og havde ellers Skyld for, det tog ham lidt for lang Tid at flytte sine korte Ben; men de, der saa' ham den Dag, gav ham Lov for, at han kunde bruge Benene godt.

Der gik kun faa Minutter, saa hørte Børnene Hovslagene dundre af det Par Heste, han havde snappet nede ved Kæret, og som han nu kom sprængende paa i susende Karrière ad Vejen op forbi Bedstemoderens Hus.

Aa, dog! — Dette var jo en hel ny Vending.

Børnene havde alle drejet paa Hovederne og stod og strakte Halse imod Syd for med Øjnene at følge de sprængende Heste, lige til de forsvandt bagom Ladegavlen.

Saa lod de sig stille dumpe ned paa de fremspringende Knolde, der laa der opad Digesiden. —

— Den næste halve Time blev en underlig Ventetid for dem.

Med den Fart, der havde været over Gines Løb, og det rivende Ridt, hvormed Niels var sprængt forbi dem, faldt det naturligt at tænke, at der ogsaa kun vilde forløbe kort Tid, før Køretøjet kom susende forbi; thi anden Vej ad Fjordby til, hvor Doktoren boede, fandtes ikke. Dermed var de fuldt fortrolige.

Men der kom intet Køretøj.

Straks efter at de galopperende Heste var svun-

det dem af Øjesynet, havde de hørt en Vogn blive trukken frem og rulle rundt over Stenbroen oppe paa Gaarden og ogsaa Lyden af Hestenes raske, travende Fodslag henimod Vognporten, hvor Seletøjet hang og hvor Vognen maatte holde, havde de hørt. — De kendte jo alle Lyde saa vel deroppe og havde let ved at slutte sig til, hvad der foregik.

Men derefter var der bleven helt stille paa Gaarden. Ingen Vognrumlen, ingen Piskesmældene, og Niels Povlsen viste sig ikke.

De gik til Sydgavlen og de gik til Nordgavlen og de kiggede og lyttede og lyttede og kiggede; men der kom ingen Vogn jagende efter Doktor.

Og hvad gik der vel af dem deroppe? — Hvorfor skyndte de sig ikke? — For det var jo klart, at Moderen maatte have det sværere og sværere, — rent utroligt ondt.

For lidt siden havde de ogsaa været en Afstikker oppe ved Havelaagen og de havde hørt, hvor hendes Skrig stadigt tog til i Styrke og Vildhed. — Og ind imellem kom der nu bedende Raab til Gud og Frelseren om at give hende Hjælp og Styrke, thi hun kunde ikke blive ved at holde sin Pine ud.

„Aa, Gud i Himlen hjælpe mig! — Herre Jesus Christ, jeg holder det ikke ud! — Jeg holder ikke Pinen ud! — Hjælp mig! — Hjælp mig!“ raabte hun i sin Nød og Vaande.

Og Klageraabene skar igennem den smukke Aftenstilhed, som nu imod Solnedgangstid hvilede over den store Have. Gang paa Gang kom disse jamrende, klagende Skrig farende derned til Børneklyngen og sønderrev al Havens, ja, al Høstaftenens Fred og Ro.

Og Vognen kom stadigt ikke. —

— Børnene syntes heller ikke, *de* kunde „holde Pinen ud“.

Hvorlænge havde de nu gaaet her og ventet? — De vidste det ikke. Men det maatte da være en græsselig lang Tid. Derom var de forvissede.

„Vi faar heller slet int' novet og vid“, var der en af Kusinerne, der yttrede.

Nej.

„Bare vi endda havde én af Førfolkene, som vi kunde spørge.“

Ja.

Men de havde ingen Voksne at tale med, og de syntes nu, de maatte se at faa Forbindelse med Folkene oppe paa Gaarden. — De kunde ikke blive ved at gaa der saa helt udenfor det alt-sammen.

Jaja. — De havde lovet at blive hernede, til man hentede dem. De huskede det nok. — De følte heller ingen Trang til at være enten trodsige eller opsætsige.

Langtfra.

Men alligevel, — det kunde ikke blive ved at

gaa, som det gik.. — De fik vel saa prøve, om de ikke ubemærkede kunde liste sig til at faa lidt at høre og se.

Og efter en Del Smaasnak frem og tilbage blev de enige om, at Lise og Elsbet, den ældste af Broholmbørnene og den ældste af Kusinerne skulde følges op paa Gaarden. Bagefter skulde de jo saa komme ned og give de andre Besked.

Saadan blev det.

Og derpaa saa' man de to Smaapiger liste sig stille op igennem Haven og henad Bryggersdøren til.

For de vilde gaa Bagvejen ind.

IV

Broholms Ladebygning og Udhuse var ikke videre forskellige fra almindelige Bøndergaardes. De var bare en god Del længere og større, ellers var de sammenbyggede og slaaet i Vinkel som hos de fleste andre.

Stuehuset — eller „Hovedbygningen“, som man under den tidligere Ejer var bleven vænnet til at sige — var ganske urimelig lang og med et Par pyntelige Karnapudbygninger, der nok kunde tyde paa, at der en Gang havde boet mere fornemme Folk paa Broholm, end der gjorde nu.

Omtrent midt paa Stuehuset var der bygget en Fløj ud mod Syd, der strakte sig mere end Halvvejen ad Laden til. — En mærkelig Fløj med store snirkelprydede Buevinduer til den ene Side og lutter smaabitte Vinduer, hvis Ruder tilmed var baade blændede og tilgitrede, ud til den anden.

Denne Fløj havde delt Gaardspladsen i to Dele, hvorved der var fremkommen hvad man kaldte: „Herskabspladsen“ og „Borggaarden“.

Det var den over hele Egnen velkendte „Gammel-Fruen“, der i sin Tid havde rejst dette Bygningsværk.

Anders Gram, den nuværende Ejer af Broholm, havde nemlig været gift en Gang før. Hans første Hustru var hans Næstsøskendebarn og en Datter af den fornævnte „Gammel-Fruen“, som var en fornem Dame med mange herskabelige Fordringer og Vaner.

Denne fornemme Dame havde ejet Gaarden, men i en saa uhyggelig gældbunden Forfatning, at hun, for at redde Ejendommen, havde ladet Datteren gifte sig med sin fjerne Slægtning, *Anders Petersen*, (Gram-Navnet var „Gammel-Fruens“, og det blev først tillagt Anders efter Giftermaalet), hvis Forældre levede som grove Bønder, men var meget rige. — Selv havde han faret meget paa Holsten baade med Heste og Stude og tjent sig mangen god Skilling.

Denne første Kone havde været skæv i Ryggen og meget svagelig, og hun døde barnløs et Par Aar efter Brylluppet.

Da tænkte Moderen, — „Gammel-Fruen“ — at der sagtens vilde følge en jævner Herskerinde efter Datteren, eller at „Bondekrammet“, som hun afskyede, snart vilde tage Styret baade ude og inde, og da byggede hun Fløjen, som delte Gaardspladsen — byggede den som et godt Udtryk for egne Tanker og Følelser: Lutter Blænd-

ruder til Folkesiden og rigeligt med store Buevinduer og mange Snirkelprydelse til den anden Side.

Og her havde hun levet og regeret, stramt og herskesygt, lige til Døden for en tre, fire Aar siden var kommen med Bud til hende.

Men Fløjen blev.

Den stod den Dag i Dag og gjorde sit Skæl mellem „Herskabspladsen“ og „Borggaarden“, skønt der nu ikke, hvad Fornemhed og fine Fornemmelser angik, var stort tilbage af det Svælg, der forhen havde skilt Beboerne fra de forskellige Sider af Fløjen.

— — —

Det var ogsaa denne fremspringende Fløjbygning, der nu kom i Vejen for Lise og Elsbet.

De to Smaapiger, der var sendte ud paa Spejdertogt, var nu naaede herop til Gaarden og gik og kiggede om Hushjørnerne nede ved Brygger-set og Folkeindgangen; men de kunde ikke opdage det Køretøj, som de nede ved Bedstemoderens Hus havde ventet saa heftigt og spændte paa.

Det holdt jo ovre paa „Herskabspladsen“ paa den anden Side Fløjen.

Borggaarden forekom dem i det Hele at se saa sært forladt ud. Der var hverken Mennesker eller Dyr eller Vogne at opdage, og Lise gik og skuttede sig forsagt og modløs, — næsten som hun

havde mest Lyst til straks at vende om og gaa ned til Huset paa Toften igen.

Men Kusinen, som anede Lises Vankelmodighed, drev hende fremefter.

„Vi ved jo, hvad vi er kommen herop efter,“ sagde hun med lidt paataget Haardhed, — som om Bemærkningen var beregnet paa at skulle virke som et Albuepuf i Siden paa Lise.

Og noget efter listede de sig saa ind ad Bryggersdøren og kom ind i det store Folkekøkken.

Der var ogsaa tomt.

Grødgryden stod og puttrede over en svag, udglødet Tørveild, og Folkenes Gammeltøl stod skænket i de store, hvide Spølkumskaale, de plejede at drikke af, naar de kom hjem fra Marken. Der var et vældigt Geled langs ad det knastrede, hvidskurede Bord.

Men Mennesker saa' de ingen af.

Saa kom de over i den brede Tværgang, der adskilte Køkkenet og alle de øvrige Stuer og Kamre af Folkenes fra den saakaldte „herskabelige“ Del af Bygningen.

Men der var stadigt helt mennesketomt.

Og Lise begyndte atter at skutte paa sig og se saa uoplagt ud. „Skal vi ikke hellere gaa igen?“ foreslog hun og kiggede mod Udgangsdøren.

Men Kusinen svarede ligesom før: „Vi ved jo, hvad vi er kommen herop efter,“ og hun sagde det i den samme haarde, tørre Tone.

De havde jo heller ikke kunnet holde det ud dernede ved Bedstemoderens Hus, naar de slet ingen Rede havde paa Tingene heroppe, forklarede hun for Lise, og hvad kunde det vel saa hjælpe, at de nu løb deres Vej uden videre.

Nej, nej! Det var jo sandt altsammen, indrømmede Lise. De havde jo deres Ærinde at udrette og fik vel saa ogsaa se at besørge det, saa godt de formaaede.

Og efter nogen Tid saa' de to da deres Snit til at smøge sig ind i „dje egen Kykken“, (saadan kaldte man det store Køkkenrum, der laa ovre foran Familjens daglige Stuer), hvor de krøb i Skjul i en mørk Skabskrog helt nede ved Indgangsdøren og stod og trykkede sig tæt op til hinanden for ikke at blive sete.

— —
Herinde var der Mennesker.

Her var Gine-Barnepige og den gamle Kokkepige, klog' Sine; herind kom ogsaa Bedstemoderen, gamle Kirsten, efter at hun stik imod sin Sædvane havde siet sin egen Mælk over i Saaen til Broholmsmælken. Og Kirsten gav sig til at strigle de løse Fæhaar af sig udenfor Tærsklen og bagefter til at vaske sine Malkehænder henne ved Vasken, — altsammen Ting, der tydede paa, at hun belavede sig paa at blive deroppe paa Gaarden med det samme.

— Bedstemoderen skulde altsaa ikke ned til

Huset paa Toften, flimrede det igennem Smaapigernes Tanker. —

Ligefor havde de, gennem det øverste Køkkenvindu, Synet af Niels Povlsen. Han holdt med det forspændte Køretøj foran Trappen, sad oppe paa Kuskesædet med Tømmen og Pisken i Haanden.

En Gang imellem kom Elsbets og Grethes Mor — Faster Karen, som hun nævnedes her paa Gaarden — eller Bodil Dalgaard, en anden Nabo-kone, som ogsaa gik til Haande inde i Sovekamret, herud i Køkkenet. De kom for at hente forskellige Ting, som der var Brug for inde hos den Syge. Og naar da Dørene gik op og i, kunde Børnene se helt over i Sovekamret.

Her saa' de Moderen.

Hun saa' helt ukendeligt ud. Hendes Ansigt, der ellers var smalkindet og blegt, var nu ganske opsvulmet og ildrødt, Munden var helt forvreden i Smerte og Haaret stod ud om Hovedet i en vild Uorden.

Det var kun i korte Glimt, de saa' hende, men nok til at Billedet fæstnede sig ganske tydeligt.

Ogsaa den af Børnene frygtede og forhadte Madam Iversen fik de at se. Hun var et Trip fremme i Døren, men forsvandt straks igen.

— Som der var noget underligt forstyrret over Køkkenets Udseende, hvor en stor Vaskebalje stod og tog Pladsen op midt paa Gulvet, hvor det halve Bord flød med brugte Kaffekopper o. a.,

og hvor de store Kobberkedler stod og dampede og snurrede og stadigt spyttede af deres spilkgende Indhold ud over de blanke Komfurringe, uden at nogen havde Samling til at forhindre dem deri, saadan syntes Smaapigerne ogsaa, at der var noget forstyrret over alle de Mennesker, der dukkede op for deres Øjne.

De saa' saa sær urolige og angstfulde ud alle sammen.

Som nu Niels Povlsen, der sad derude paa Kuskesædet: Han havde et fyldigt, næsten kuglerundt Ansigt, i hvilket der ellers ikke var megen Bevægelse at spore; men i Dag jog der stadigt saadanne sære Trækninger op over Panden, og Munden sad i én skælvende Dirr, ligesom ogsaa alle Tag han gjorde med sine brede, kortfingrede Hænder forraadte stærk Sindsbevægelse, — eller som Smaapigerne tænkte: Han kunde se ud, som han sad og pintes af en stærk Tandpine.

En Gang hørte de klog' Sine staa og snakke til Barnepigen: Hun troede, hun vilde skære nogle Stykker Mad og bære ud til Niels, sagde hun; han kunde jo sidde dér i Agestolen og spise dem, for det maatte dog sagtens gaa saadan, at han skulde ud paa den Køring, og da var det jo bedst, han var parat til at lade Dyrene springe øjeblikkelig. — Hun vilde ikke skære saa meget, blot et Par Stykker, at han dog havde haft Brød i Munden, — for stort bevendt med hans Appetit

var det sagtens ikke, mente Sine. Det sluttede hun fra sig selv.

Og da Sine lidt efter gik udenfor Døren med et Par Snitter Smørrebrød paa en lille Tallerken, bifaldt Niels fuldstændig hendes Plan. Hun havde tænkt rigtigt i alle Maader, og han vilde ogsaa prøve at smage paa hendes Mad.

Men han sad og bed saa underlig i den; — ja, bevares, den var meget velsmurt, forsikrede han, rigtig lækker rentud, men — ja, alligevel, han troede, det maatte vente til siden med den Spisning.

— Niels Povlsen var en Gang kommen til Gaarde som en sølle forfalden Bisse og skyldte Anne Grams Omsorg og Paavirkning, at der var blevet et ordentligt og dygtigt Menneske af ham. Lise havde jævnligt hørt det fortælle baade af ham selv og de andre Tjenestefolk og stod nu og hviskede derom til Kusinen. —

Som det var med Niels Povlsen, saadan var det ogsaa med klog' Sine og med Barnepigen og alle de andre. De gik og trippede saa underlig vidløse og urolige omkring, og Børnene trak Hovederne til sig derhenne i Skabskrogen og vendte Øjnene ind mod Væggen. De syntes ikke, det var rigtigt at blive ved at staa og se paa dem.

Men høre kunde de jo alligevel, om ogsaa de gemte Øjnene bort, og her stod de da i deres Krog og blev Vidne til de Ord og Samtaler, der

veksledes mellem de voksne Kvinder, som gled ud og ind af Køkkenet, — Ord og Samtaler, der trængte sig ind i deres Sind og Tanker sammen med Moderens vaandende Skrig, der jo ogsaa hørtes herud, — ja hørtes med endnu langt mere gribende Styrke end nede ved Havelaagen, hvor de før havde staaet og lyttet efter dem.

— —
Endnu havde de ikke faaet Forklaring paa den Gaade: Hvorfor kom Niels Povlsen ikke af Sted efter Doktoren?

Men nu begyndte der at naa Ord hen til dem i deres Lønkrog, i hvilke der nok, saa underlige de end lød, fandtes en Løsning.

Faster Karen kom ud i Køkkenet for at hente en Karaffel koldt Vand, og Børnene hørte hende da sige til Bedstemoderen:

„Nej, Anne vil jo stadigt ikke give Lov til, at Niels maa køre efter Doktoren; — hvad mener I, Moer, er det da ikke meget forkert af hende at agte saa meget paa saadan en ringe Ting som en Drøm?“

„Aa — saamæn —“ hørte de Bedstemoderen fremstøde paa sin vredagtige Maade.

Det lød, som hun ikke ret vidste, om hun gad tale om det.

„Aa, at kere sig saa stærkt om saadan noget Tøjeri?“ — sagde Fasteren igen.

Men saa fik gamle Kirsten rigtig Munden paa

Gled: Aa, *hun* havde nu aldrig haft synderlig Tro paa, at *der* var megen Hjælp at hente hos de Doktorer. — Det hed sig nok, at de havde gaaet den sorte Skole igennem, og bevares, de havde selvfølgelig læst en farlig Hoben af baade Dit og Dat og kunde skrive saadanne Tegn og Kruseduller paa deres Papirlapper, som det ikke var til for ordentlige Folk at forstaa noget af; men om de kunde gøre nogen egentlig *Nytte* med al deres Lærdom og alle deres Hundekunster, det vidste hun ikke. — Derimod var det helt sikkert, at de vilde have en grusselig Hoben Penge, og det hvad enten det gik til Helbredelse eller ej. — Og saa forresten, — holde Liv i nogen, naar ikke Vorherre vilde staa Folk bi, det vidste vi jo allesammen, det kunde de ikke. — Og til *ham* kunde de selv henvende sig, det behøvede de ikke Doktorens Hjælp til.

„Aa-naah!“ sagde Fasteren ligesom tyssende. — Men at lade være at hente Doktor for en Drøms Skyld? — henkastede hun spagfærdigt.

„En Drøm — en Drøm! — Ja, ved du, hvad det er for noget?“ svarede Bedstemoderen, idet hun vendte sig bidsk om mod Datteren.

Saa fo'r hun over i Tværgangen og slog Døren haardt i efter sig.

Jaja, Fasteren stod og tænkte over Sagen, det kunde jo nok være, at der var Folk, som gjorde sig egne Tanker om *Drømme*, hun huskede og

saa, at gamle Kirsten ved en anden Lejlighed havde fremsat den Anskuelse, at de var „Fingerpeg fra den Højeste“; men hun kunde alligevel ikke føle sig beroliget eller tilfredsstillet ved Moderens Opfattelse.

Og da klog' Sine lidt efter kom ind fra Brønden med den Spand friskpostede Vand, hvoraf Karaflen skulde fyldes, gav hun og Fasteren sig derfor til at drøfte Emnet mere grundigt.

Og under deres Samtale var det først, at Sammenhængen ret blev opklaret for de lyttende Børn: Barselkonen havde en Gang i Sommer haft en Drøm, som hun huskede ganske tydeligt, og hvori de forskellige Enkeltheder ved hendes forestaaende Nedkomst var traadt klart frem, — baa- de at det vilde blive en meget streng Forløsning, og at denne dog næppe blev det værste, men at de største Vanskeligheder først vilde komme bag- efter.

Under Trykket af disse knugende Udsigter var det saa, Anne Gram i Drømmen havde hørt en Røst sige: „Klarer du dig uden Doktorhjælp, da er du frelst! — Men kommer Doktoren, da er du fortabt, og *Døden* er dig sikker.“

Fasteren gengav Drømmerøsten saa højtideligt, som hun læste op af Bibelen eller Postillebogen. Hun havde vendt sine Øjne lukt op i Bjælke- loftet og saa' næsten enfoldig ud i sin grebne Alvor.

Nu var jo saa den skrækkelige Drøm for saa vidt gaaet i Opfyldelse, som Fødselsvanskelighederne var sværere end nogensinde — hvad der for Anne Grams Vedkommende sagde meget — og allerede nu kunde Madam Iversen dog med temmelig Sikkerhed forudsige, at det vilde blive værre bag-
 — vilde følge en Blodstyrtning efter, og da var det Livet om at gøre.

Derfor var det, at hun og de andre Kvinder nu i mere end en Klokkestund havde holdt paa, at de *straks* skulde hente Lægen. Saa havde de ham ved Haanden, naar det kritiske Punkt kom, og enten det saa gik paa *den* eller *den* Maade, saa havde *de* gjort, hvad de kunde.

Men dette var det, den Syge satte sig op imod. Hun vilde ikke have hentet Læge — for Drømmens Skyld ikke.

Thi skønt Anne Gram egentlig ikke kunde siges at være anlagt for Overtro, saa havde dog denne uhyggelige Drøm nu i flere Maaneder spillet en skrækindgydende Rolle i hendes Tanker. Bestandig havde den forfulgt hende, i al hendes Færd og i alle hendes Barselforberedelser havde den spillet ind, — hun havde ikke kunnet blive den kvit.

Og derfor var nu alle de andre fortvivlede Raab, Anne Gram de sidste Timer i sin Nød og Pine havde sendt ud til Gud og Mennesker bleven

forøgede og blandede med hendes bønlig Raab om, at de ikke maatte hente Doktoren.

De maatte ikke! — Aa, de *maatte* ikke! — Hun *døde* jo, hvis Doktoren kom, jamrede hun. — Det var jo sikkert og afgjort. — Røsten havde sagt det, den skrækkelige Røst. Det var, som hun hørte den ganske tydeligt endnu i denne Stund. — Hun *døde!* — —

Og hun *vilde* ikke dø! — Hun *kunde* jo ikke dø! Det maatte da alle kunne forstaa; — — „Fra saadan en Flok smaa Børn! — Fra alle mine smaa Børn!“ lød det klagende Gang paa Gang ud af hendes fortvivlede Mund.

— Saadan stod Fasteren og fortalte, og klog' Sine var dybt grebet af at lytte til hendes Ord. — Aaja, aaja! Som Tingene endda kunde skikke sig her i Verden! — Hm, hm, som det dog ogsaa kunde gaa! — Hun sukkede og rokkede tungsindigt paa sit ærlige Hoved. Det var dog saa haardt at høre om, hvad Sorrig og Quide, der kunde falde over et uskyldigt Menneske. ✕

Jaja, sukkede ogsaa Fasteren. Jaja. — Og *hvad* skulde de gøre?

Nej, det var jo det, hvordan i Herrens Navn skulde de dog bære sig til?

Men ingen vidste Raad.

Og saadan lød det bestandigt med Kvindejammer og Klynk og Klage ud over Køkkenet; thi saasnart Faster Karen var gaaet ind med sin Vand-

karaffel, kom der andre, der optog Traaden, og Snakken begyndte forfra.

Der kom Bodil Dalgaard, og der kom Gine-Barnepige, der kom Bedstemoderen, og der kom Madam Iversen, og ogsaa Fasteren var en Vending derude igen, og stadigt var det denne samme Snak om og om igen.

— —

De to Smaapiger havde staaet saa stille i deres Krog, ingen havde set dem, ingen vidste af dem.

„Skal vi alligevel ikke hellere gaa?“ havde Lise hvisket en Gang.

„Naah — jah — men — —“ havde Kusinen famlet til Svar. Det kunde betyde baade det ene og det andet.

Og saa var de bleven staaende.

De stod der tæt op ad hinanden, lyttede og *tog imod*, — alt, hvad der naaede hen til dem.

En Gang havde de hvisket om, at give sig til Kende, — var det dog ikke mere rigtigt? — Men det vilde vel være flovt nu, de havde staaet skjult saa længe. Og til sidst var det, ligesom de halvsov indvendig og knapt vidste af sig selv at sige.

Det var ogsaa i denne halvvaagne og halvt ufølsomme Tilstand, at de som en fjern Mumlen havde hørt Kvindfolkene snakke om, at nu skulde der tændes Lys derude i Køkkenet. Og da havde de dog sanset saa meget, at de maatte se at kom-

me bort forinden og var dumlede over Tærsklen og ud i Tværgangen.

Og her var de bleven revne ud af Dvalen.

— —
Først var der Folkenes Hjemkomst fra Marken.

Lise og Elsbet havde ikke staaet derovre i Tværgangen ret længe, før den Flok, der havde været beskæftiget oppe i Østermarken, holdt sit Indtog.

Disse Mennesker vidste intet om den Dødsfare, hvori deres Madmor svævede, og heller intet om Vognen, der holdt forspændt ovre paa den anden Side Fløjen.

Derimod vidste de helt vel, at deres Husbond, Anders Gram, var bortrejst til det store Efteraarsmarked, og derfor var de meget ugenerte i deres Optræden og støjede og sludrede.

En spankede ind ad Døren med Raab om, at de vilde have „Dobbeltvæge“ i Gammeløllet i Aften, en anden raabte op om, at de skulde drive ned til Stationen, naar de havde spist. Der blev nok Sjøv og Halløj dernede i Aften, naar Toget kom med Markedsgæsterne.

Jens Hejgut, der i alle Maader var en Skælmsmester, kom ind med Armen om Livet paa den høje Kristense og lagde Kinden ind mod hendes Hoved, mens han hviskede om gale Ting.

Men Kristense var dog ikke mere betaget, end

hun fik fundet en kendt Spøg, som hun hurtigt stak ham ud:

„Aa, sig no' sødt, Jens —!“ bad hun og gengældte for Spas hans Kælenskab.

„Puddersukker,“ sagde Jens.

„Næ — æjh! — Int' saa'nt. — Næ' ømt!“

„Ligtorn.“

Saa smilte de to huldsaligt til hinanden, mens Tilskuerne lo og skogrede den ene højere end den anden.

Især var unge Kristen Stau fornøjet over Indfaldet og kunde ikke styre sin letvakte Latterlyst. Han lo, saa han Gang paa Gang fik de andres hendøende Latter til at bryde frem igen, lo, saa det formelig gjaldede op under Loftsbjælkerne.

Tilslidst syntes dog Folkene, det blev for galt med ham, og bad Kristense tage sig lidt af *ham* ogsaa.

Hun tog da Kristen op paa sine Arme, som var han et hjælpeløst Barn, og stod og vssede og hurrede for ham, — en Scene, der naturligvis vakte fornyet Latter og Munterhed.

— —

„Det hedder sig, at Glæde avler Glæde, og at En skal søge de Glade, for da vorder En selv glad,“ havde Børnene en Dag hørt klog' Sine sige.

Og skønt de havde fundet Snakken meget løjerlig og i Smug leet deraf, havde Ordene dog bidt

sig godt faste, fordi Sine havde talt i et underligt gammeldags Bønnebogssprog.

Men Sine havde forresten bagefter tilføjet, at den Tale slet ikke var rigtig. Man kunde meget vel være saadan tilpas, at det kunde give En stor Bedrøvels' og gøre meget ondt at se paa dem, der var glade.

Dette kom Smaapigerne, der stod derude i Tværgangen, nu til at huske paa.

I flere Timer havde de vanket om i en underlig Tilstand; Indtrykkene var kommen Slag i Slag, ja ligesom *væltede* ind paa dem. Og da de alle gik i samme Retning — i Retning af Sorg og Angst, saa havde de efterhaanden virket lammende og gjort dem næsten følelsesløse.

Men nu da de havde været Vidne til Høstfolkenes sorgløse, — ja overgivent muntre Indtog og staaet og lyttet til deres Latter og Prat, nu brast denne underlige Skorpe af Sløvhed, og de fornam for Alvor deres svære Forladthed.

„Aa, hvor *de* endda var glade,“ sagde Kusinen, da Folkene var forsvundne ind til Gammelølskaalene. Og det lød, som hun talte om noget langt, langt borte.

Men Lise brast i stærk Graad og kastede Forklædet op over Hovedet for at dæmpe Lyden af sin Hulken.

„Det er jo næsten, som det er ligemeget med

alle Verdens Ting," sagde hun og blev ved at græde.

— De to blev endnu nogen Tid staaende i deres Krog. Lise skulde se at faa grædt færdig.

De hørte, Drengen ovre fra Vældbjerggaarden kom og spurgte fra Tjenestepigen, om Elsbet og Grethe ikke snart skulde hjem? Det vilde jo ikke vare saa længe, før det blev hel mørk Aften, og hvis det var, at det ønskedes, saa kunde han nu faa Tid at følge dem?

Faster Karen blev da kaldt til, og hun og Bedstemoderen drøftede Spørgsmaalet ovre i Køkkenet, men enedes om, at de to Smaapiger gerne kunde blive.

Nu var de jo, Børnene, kommen i Trit sammen dernede i Kirstens Hus; saa kunde de ligesaa gerne *blive* sammen. De kunde kanske gaa og have som lidt Ro af hverandre, blev der ræsonneret.

Saa gik Drengen hjem med den Besked.

— Men Døren over til „dje egen Kykken“ blev staaende aaben, og derovre blev der nu igen snakket og hvasket saa meget om den Syge.

Hun havde hvilet nu et Øjeblik. Efter en usædvanlig streng „Vetur“ var hun ligesom faldet i Blund, blev der sagt. Det varede selvfølgelig ikke mange Minutter, det var man klar over; men kanske dog saadan en lille Hvil kunde som styrke hende et Gran.

Ordene var imidlertid knapt udtalte, før et forfærdeligt pinefuldt Skrig kom vaandende og jamrende tværs gennem Vægge og Døre. Det mindede om de store Kreaturers Nødraab, naar de sank ned og var i Livsfare i Hængedyndet ude paa Kærene.

Kvinderne ude i Køkkenet gyste og rokkede medynksfulde paa Hovederne, og trods de lukkede Døre, der skilte, og de lange Afstande kunde det høres helt ned i Folkestuen, hvor der straks blev stor Stilhed.

Og saa begyndte de samme hændervridende Klagesange paany at lyde ud fra „dje egen Kykken“, — om Doktor og om Drømmen, om den forspændte Vogn o. a. m. Hvad skulde de dog gøre? — Hvordan skulde de dog bære sig ad? — jamrede de i deres Raadvildhed.

Annes Bønner om at blive fri for Doktoren lød jo saa mindelige og saa gribende. De havde ikke Hjerte til at modstaa dem, og paa Bunden kanske heller ikke *Mod*.

Og hvad saa? — Hvordan og hvordan? lød det stadigt. En sørgelig Tone, der blev ved og blev ved.

— —

Men nu havde ogsaa Kusine Elsbet omsider faaet nok ud af Besøget.

„Aa, bitte Lise, skal vi nu ikke gaa?“ hviskede hun med rystende Mæle derovre i Tværgangen.

„Jo, jo! — Lad os dog gaa!“ sagde Lise.

Og de begyndte at famle sig frem gennem den smalle, mørke Gang, der førte henimod Bryggersdøren.

Da de var kommen udenfor, stod de stille lidt, og Lise stod og stirrede mørkt ned for sig.

„Hvornaar tror du, det bliver bedre — — — saadan med det altsammen?“ sagde hun.

Hun famlede fortvivlet ud om sig med den ene Haand og saa' ud, som hun hverken turde tænke frem eller tilbage.

— Lidt efter tog de hinanden i Haanden og listede bort fra Gaarden lige saa stille og ubemærkede, de var kommen.

Ude i det Frie var der endnu et Skimmer af Dagslyset.

Aftenen havde nok begyndt at hylle til med sit bløde, dulmende Mørke og det mulmede stærkt i alle Lavninger derned over Egnen; men nærved saa' man helt klart.

Nede ved Bedstemoderens overskyggede Hus var der dog meget mørkt, og de fire Børn, som her gik og ventede, var derfor tyede indenfor, ja helt ind i Bedstemoderens lille, trange Sovekammer.

Her var de paa Barnevis krøben saa godt i

Skjul, de formaaede: De laa alle fire i en Klynge under Bilæggerovnen.

Der fandt Lise og Elsbet dem efter nogen Søgen, og efter en lille Betænkningstid puttede de sig uden Ord ned til dem.

De skulde jo have givet Besked om, hvad de havde set og hørt deroppe paa Gaarden. De vidste, at det blev ventet af dem, men de kunde ingen Ting faa sagt, og da de andre Smaa mærkede dette, spurgte de heller ikke.

Saa strakte de blot allesammen Armene ud i Mørket, saa de kom til at røre ved hverandre, og byltede sig derpaa saa nær ind til hverandre, som de kunde.

Det gjaldt jo om at holde saa fast sammen, som de kunde, thi ingen kendte, hvor lang Ventetiden kunde blive.

— Maanen steg frem ude bagved Poplerne, en blank Nymaane, hvis Skær faldt skraat ind gennem Vinduets smaa Ruder, lyste over Simpelfien og Muskaten, der stod i Karmen, og laa med en rudet Trekant ind under Kakkelovnen.

Der var saa dødeligt stille i det gamle Hus.

V

En Ting kan jo sjælden blive ved at se ens ud i Sindet ret længe ad Gangen, — selv ikke om det er noget, der har sat sig fast med nok saa sørgelig og stærk en Magt.

Den kan det især ikke for en Flok Smaapiger, der er i Alderen omkring ti og tolv.

Tiden sneglede sig saa langsomt af Sted for dem i det ødelige Hus. Engang imellem var der en Mus, der kraslede, eller lidt andet Knirkeri og Pusleværk. Men ellers var der kun det gamle Slagværk derovre i Krogen at lytte til. Det humpede saa sindigt og monotont af Sted paa sit ene Ben: Hik-hak! — Hik-hak! — Hik-hak!

Det var alt.

— En lille Afbrydelse i Ensformigheden havde det været, da de efter nogen Tids Forløb havde mærket, at lille Hannes Arme slappede deres Tag i de andre Søskende. Hun var falden i Søvn, og Hans havde ogsaa været nærved at slumre ind. Lise havde da talt dem til Rette og faaet dem frem fra Ovn. Hun syntes, det var bedst, de blev lagt i Seng her i en af Bedstemoderens Senge.

Jamen gik dette da an? havde de undrende spurgt.

Aajo, det gik nok an.

Jamen, hvorfor var der ingen, der kom herved for at se til dem?

Ja, det maatte vel være, fordi der var ingen, der havde Tid, havde Lise stille svaret.

Og Børnene, som ellers altid var ret uvillige til at gaa til Sengs om Aftenerne, de havde da taalmodigt fundet sig i, at Lise havde hjulpet dem Tøjet af her i dette lille, mørke Kammer og bragt dem til Hvile under Bedstemoderens tunge, uldne Dyne.

„Er Mor saa rask i Morgen?“

„Kommer vi saa straks op til Mor i Morgen?“ spurgtes der fra Puderne, da de var kommen til Hvile.

Lise svarede sagtmødt, at det tænkte hun nok.

„Jamen er Mor saadan *helt* rask i Morgen?“

Dette Spørgsmaal forsøgte Søsteren at undvige ved at føre noget andet paa Tale. Men da de trængte stærkt ind paa hende, svarede hun dem i fortrøstningsfulde Vendinger.

Og i denne Trøst var de to slumrede ind ved Siden af hinanden.

Af de andre var der ingen, der havde mærket noget til Søvnighed. Lise havde spurgt dem, men de havde været enige om, at de kunde ikke sove.

De laa da der i Mørket saa tavse og stille og rugede over egne Tanker og Indtryk.

— —

Men efterhaanden som de nu blev ved at ligge der og lytte til Bedstemoderens gamle Urværk og hørte det slaa baade hel og halv, baade ni og halvti og ti — og humpe videre og videre, — efterhaanden som de mærkede, at Tiden svandt, uden at der kom Bud om, at de maatte komme op paa Gaarden, men ogsaa uden at Niels Povlsen kom susende forbi med det forspændte Køretøj, ja, da var det, at Tingene ligesom ikke kunde blive ved at se helt ens ud, og at deres Tanker gjorde sig Smaaærinder rundt omkring i forskellige Retninger.

Og lidt efter var de, uden selv ret at vide deraf, kommen til at ligge og smaasnakke om saa meget forskelligt — mærkeligt og trivielt, barnagtigt og dybt alvorligt i tilfældig Sammenblanding.

Og tilsidst skete det, at de kom til at tale om, hvilke *Fordele* man kunde tænkes at have af, at ens Mor døde.

Det var vist især Kusinerne, Elsbet og Grethe, hvis Fantasier ofte røbede stor Livfuldhed, der førte an med dette Tema. De to havde jo heller ikke den *virkelige* Udsigt til at blive moderløse saa tæt for Øjnene som de andre to.

Kusine Elsbet var ikke saa lidt forfængelig, og hun ønskede altid at gaa fint pyntet i Skole,

vilde gerne liste sig til at tage Søndagssløjfer og Selskabskraver paa og forresten ogsaa andre Smaating, som hun kunde træffe at faa fat i. Men Moderen lagde sig jo altid i Vejen, ja, klædte vist med Overlæg Børnene i særlig spartanske Skoleklær. Hun har vel villet modarbejde Forfængeligheden, men maaske øgede hun i Stedet deres Længsel efter Stads og Pynt.

Nu var de klare over, Elsbet og Grethe, at hvis *deres* Mor døde, saa vilde de gaa med Guldsmykker om Halsen til *Hverdag*, og de vilde gaa med Hattene med de blaa Sløjfer, med de nye laknæsedede Støvler, samt de lyserøde Hoser, der var af Hamborggarn.

Om det ogsaa gik an straks at tage de pragtfulde skotsktærnede Kjoler paa, vidste de ikke. Disse Kjoler var jo ganske usædvanlig fine og flammede af „det mest gloende røde i de store Ruder“. — Det vilde dog maaske vække *for* megen Misundelse, om de kom i Skole med dem. — Og desuden stod Per Larsens Tyr ogsaa næsten altid saa ækel tæt ved Skolestien.

Om Lise ikke ogsaa vilde pynte sig, hvis hun nu ingen Mor havde til at forbyde sig at gaa med sine fine Klær?

Jo, jo! Naturligvis vilde Lise det. — Men — naaja, — det var nu noget helt andet, *hun* tænkte paa end de Pillerier, Elsbet og Grethe havde nævnt.

Hvad da?

Aa, ligemeget med det, vrissede Lise.

Nej, hun kunde da sige Besked.

Ja, det skulde da være noget med Silke, der kunde knitre og skrasle, og et Par spidsnæsedede Sko med vældige høje Hæle ligesom Konsulens Datter inde i Fjordby — og saadan. — Forresten gad hun slet ikke tale med dem om de Ting, endte hun i en overlegen, afvisende Tone.

Aa, sagde Elsbet lidt fornærmet, det var vist ogsaa noget med, at Lise ønskede, hun kunde skrive Breve til hvem hun vilde og staa nede i Humlehaven og pjanke med den kønne Gartner.

Aa Snak! brummede Lise.

Jo, Elsbet vidste nu nok, hvad *hun* vidste.

Hvad vidste Elsbet?

Jo, hun havde godt nok en Dag set Lise staa ovre i Bedstemoderens Tørvehus og kruse sit Haar med et fire Tommers Søm og spejle sig, som hun var rent tosset. — Og det var, fordi hun troede, Gartneren vilde komme ned og plante Hvidkaal nede i Bedstemoderens Kaalgaard.

Aa, Vaas!

Nej, det var slet ikke Vaas, — for da Lise saa', at det bare var den gamle Havemand, der kom og skulde plante, da blev hun saa rød i sit Hoved af Flovhed, — ja, ogsaa ligesaa gloende rød som den gale Kalkun. — Men det kunde jo forresten gjerne være, at Lise for Tiden bedst kunde lide

Jens Peter Hjorddreng, tilføjede Elsbet noget efter, da der ikke var nogen, der svarede hende.

„Aa, Elsbet vidste nok, Byen hed Snerpe, men hun vidste bare ikke, hvor den snerpede hen,“ svarede Lise i en Vending, der var meget brugt af Tjenestepigerne. — Forresten var det ikke vanskeligt at høre, at Lise var smigret af Elsbets Drillerier.

Efter at de havde ligget stille lidt, gav Lise sig til at drille Kusinen; hun vilde nu paadutte Elsbet en lønlig Elskov til Jens Peter. Ja, Lise var vis paa, hvis det nu skete, at Jens Peter, som Talen havde været, til November flyttede bort fra *Broholm* og kom væk til en hel anden Ægn, da vilde Elsbet sikkert meget gerne, at hun kunde skrive til ham og faa Breve fra ham igen — og saadan.

Disse Tanker lød vist fuldkommen nye i Elsbets Øren, var nok ogsaa nærmest fremsatte for at kunne vendes mod deres Ophav; men Elsbet havde ogsaa følt lidt af Smigrens Sødme ved at blive drillet med saadanne mærkelige Ting, som ellers kun de store Tjenestepiger kunde tale med om, og gik ind paa Snakken.

Saa malede Lise videre:

Jo, Elsbet tænkte hver Dag paa saadan noget, — Lise vidste det ganske præcis — gik og ønskede sig at faa Brev langvejs fra, med Frimærker paa og det Hele, — Breve, som ingen vidste, hvem der havde sendt, og som man kunde gemme

i et Skrin, der kunde laases, — maaske ogsaa tage dem frem og putte dem under Hovedpuden om Natten. — I alle Tilfælde, Nøglen til Skrinet skulde bæres i en Snor om Halsen.

Det forekom vist Kusinen ret overrumplende ukendt det meste af, hvad Lise snakkede op om; men hun gik dog ind paa Tankegangen.

Ja—ah! trak hun paa det, det kunde være skønt nok med saadanne postforsendte Brevskaber, — og forstaar sig, ogsaa med Skrinet, indrømmede hun.

Javist, sagde Lise, saadan noget var da noget *Nyt!* — Det kunde være helt spændende, syntes hun. — Ja, hvem kunde vide — kanske kunde det blive til noget, ligesom man læste om i de rigtige Romanbøger.

Ja, det kunde der kanskesens være noget i, mente Elsbet. Hun var bleven helt eftertænkksom.

Der blev en Pavse.

En laa og vrikkede lidt med en Fod, en anden pillede med et Par Fingre eller rokkede med Hovedet, men ingen talte.

— „Men saadan noget kan man ikke, naar man har en Mor,“ sagde saa Elsbet. — „Ikke da før man bliver en voksen Pige.“

Det lød, som hun havde ligget og overvejet det godt.

„*Nej!* — *Det kan man ikke!*“ svarede Lise straks.

Hun ligefrem raabte det ud, og Stemmen var hel haard. — Maaske fordi der i Øjeblikket var Strid i hendes Sind.

Saa holdt de inde allesammen, Snakken døde bort imellem dem, der blev saa stille i Kamret, og de faldt hen i tavse Drømmerier. —

— Men som der nu havde været Stilhed i nogen Tid, og hver især havde været overladt til egne Drømme og Tanker, blev de med ét gjort lysvaagne.

Det var Helga, der faldt ind.

Til de andres Snak om Flirt og hemmelige Brevskriverier, om Stads og Pyntesyge havde hun ikke mælet et Ord. Nu gav hun sig pludselig til at skoggerle, rigtigt skrattende og haansk og drillende og uden forøvrigt at forklare sig med en Stavelse.

„Ja, *dig* har vi jo ikke snakket til om de fine Klær — og den Slags,“ sagde Elsbet. Hendes Stemme lød saa bønlig.

„Ha—kra—kra—krah!“ skranjede Helga. Hendes Latter formelig krattede i Nerverne, saa ætsende lød den.

„Nej, for du bryder dig jo aldrig om hvad Tøj du gaar i,“ sagde Kusine Grethe. Ogsaa hun gjorde sig usselig lille.

„Nej! Ha—kra—krah!“ — Nej, deres fine Klær og deres Brevskriverier og deres Kæresterier maatte de gerne beholde for Helga.

Nej, dig ved man jo aldrig, hvad der bryder sig om," fjamskede nu ogsaa Lise med for at sige noget.

De tre følte sig pinligt belurede og forraadte af den ironiske Helga.

„Ja, da skulde hun saamæn gerne straks sige dem, hvad hun brød sig om, for hvis hendes Mor nu døde og hun kunde købe sig, hvad hun vilde, saa vilde hun købe sig en *Jordglobus* — og saa en rigtig dævelsk skarp *Svanekniv*. — Nu vidste de det. „Ha—krah!“

De tre blev jo ikke klogere af den Meddelelse, den vakte bare Uhygge og det endmere, fordi den lød saa sær og saa uforstaaelig, — som hun holdt dem for Nar paa alle Maader.

Det var ikke godt at være for nær ved Helga efter dette, og Lise og Kusinerne trak sig saa langt væk fra hende, som den snævre Plads under Bilæggerovnen tillod.

— —

Kort efter kravlede Lise ud fra Ovnens. Hun rejste sig og gik mod Døren, og da de andre tre saa' dette, gjorde de ligeledes.

Saasnart de var kommen udenfor Huset, styrede de lige op mod Havelaagen; — det var saa selvfølgelig for dem alle fire, hvor de skulde hen. Angeren over deres vildfarne Tanker fra før drev dem og Længslen efter at fyldes af en Fælles-

følelse, der kunde drive dem sammen i en tæt Klynge i deres Mørkekrog.

De havde da heller ikke staaet der ved Laagen ret længe, før de hørte et af de kvalfulde, jamrende Skrig deroppe fra Sovekamret.

Vinden havde rejst sig nu, og den maatte staa i Syd, for nu kunde man mærke, Klageraabene blev baaret lige ned mod Havelaagen. De hørtes ganske tydelige og som nærved.

Men det var, som Røsten var bleven skrorlende hæs og forskreget. Den lød som et stunget Dyrs, naar det næsten ikke kan holde ud at skrigte for Livet længere.

De blev staaende der ved Laagen og stirrede spændte ud i Mørket.

Imellem kom Vinden susende i lange, svøbende Sug oppe fra Tørvehuset i Sydøst, over Hovederne paa de Smaa og nedad Bakkesiderne: Oho—hoh! — O—hoh—hohh! suste det i de svajende Trækroner.

Men imellem kunde den ogsaa holde sig helt stille, holde inde som for at drage Aande og saa tage fat igen af alle Kræfter. — — — Ligesom de klagende Skrig, der trængte igennem Mørket oppe fra Moderens Sovekammer.

En Stund hæftede deres Opmærksomhed sig ved Lyden af en Hest eller to, der stod og skrabede i Stenbroen, prustedede og rimmede i Utaal-

modighed og huggede Gang paa Gang Jernskoene skramlende ned i Stenene.

— Ja, saa holdt Niels Povlsen altsaa endnu foran Døren.

— Men saa var han da heller ikke kørt efter Doktoren. — *Endnu ikke!*

Dette var baade Trusel og Haab.

— Men de blev staaende der ved Laagen paa deres Martyriumsvagt, de fire Smaapiger, lige til Aftenkulden drev dem bort derfra.

Da de var listede tilbage til Bedstemoderens Hus og havde fundet Ly i det lille, **trange Sovekammer**, vidste de intet bedre at gøre end paany at krybe sammen dernede i deres Kakkellovnskrog.

De var bleven helt forkomne af Kulde, saa de krøb nu tæt ind til hverandre for at faa lidt Varme og maaske nok ogsaa af en anden Grund: Mørket.

„Nu glemmer vi nok ikke mere, det vi har at huske paa,“ sagde Lise, da de havde ligget stille sammen i nogen Tid.

„Nej, nej!“ svarede Kusinerne som med én Mund.

„Nej, nu skal vi nok lade være at snakke om saadant noget, som det vi snakkede om før, —

saadan noget *syndigt* noget," kom det atter fra Lise.

„Ja, ja, ja!“ lød det straks bifaldende fra de andre. Det var saa selvfølgelig, slige Ting kom de ikke ind paa mere.

Og saa talte de om lutter tunge og alvorlige Sager, om hvad den gamle Farmor havde lært dem om *Synd* og *Skyld* (for det var jo mest fra gamle Kirsten, de vidste Besked om sligt), om hvad der var *Synd* imod *Gud Fader* og hvad der kanske mere kunde tænkes at være *Synd* mod *Gud den Helligaand*.

Og de talte ogsaa om, hvorledes man ved Anger og Bønner kunde naa til at sone sin Brøde og sine sorte Synder. Indviklet var det, men de gjorde deres Bedste.

Ind imellem faldt der dem ogsaa Skriftsteder paa Tungen eller Brudstykker af Lærebogen og Bibelhistorien. Ogsaa smaa gudelige Vers af dem Bedstemoderen kunde saa mange af og altid havde ved rede Haand.

Og de følte sig helt trygge og paa ret Køl.

Alligevel —

Det mørke Kammer, den sneglende Ventetid og intet andet at lytte til end det gamle Slagværk derovre i Krogen, som blev ved med sit evindelige Hik—hak! — Hik—hak! — Hik—hak!

— Alligevel skete det én Gang til i Aftenens langsommelige Forløb, at de kom ind paa det

samme farlige Tema som før: At drøfte de *Fordele* og *Friheder*, der muligt kunde opnaas, naar man ingen Mor havde til at holde i Tøjlerne.

Det var jo stadig mest Kusinernes Fantasier, der tumlede med dette Spørgsmaal, — Kusinerne, hvis Mor i Øjeblikket var fuldkommen sund og frisk. Men ogsaa de andre to og især Lise var med om det, og Snakken havde allerede omfattet et Par Tilfælde, i hvilke det kunde anses for meget behageligt, om man kunde smyge Grimen af og ene tee sig efter sin egen ungdommelige Lyst og Trang.

Men det varede dog kun kort, før Lise brat afbrød denne Samtale, brækkede opvaagnende ud af den lille filtrede Klynge og rejste sig op paa Knæene uden for Kakkellovnen, idet hun med graadkvalt Stemme sagde til de andre:

„Vi maa nu ikke snakke saadan! — Nej, det maa vi ikke!“

Og noget efter føjede hun til:

„Det var rigtignok ikke godt, om vor Mor skulde dø fra os! — Nej, det var forfærdeligt, — *forfærdeligt!* — Kan I ikke nok forstaa det?“

Og hun græd nu helt tydeligt, snøftede og pudse Næse. Og de andre Børn blev straks tavse.

— Men efter dette var Lise i en stadig Uro. Hun kunde ikke ligge stille igen, flyttede bestandigt paa Benene, famlede febrilsk omkring med sine smaa hede Hænder, og en Gang imellem fór

hun op og satte sig paa Knæene eller rejste sig helt op paa Benene og gik et Par Omgange ude paa Gulvet.

„Hvad skal vi dog gøre?“ klagede hun raadvildt. „Kan vi ingen Ting gøre? — Kan vi slet ingen Ting gøre?“

Og det var let at høre paa hendes Stemme, hvor ulykkelig hun var.

Nu brød ogsaa Erindringen om, hvor ofte de havde været plagsomme og ulydige mod Moderen, trodsige og drilagtige, frem hos Lise, og hun gav sig i sin Anger og Ruelse til at fortælle Eksempler herpaa, — bekendte sine smertefulde Minder:

Det var den Søndag, det var Regnvejrr, og Moderen vilde have, hun skulde gaa i Kirke med den gamle Hat. — Men det vilde Lise ikke, hun skabede sig, tudede, brugte styg Mund og havde i det Hele opført sig rigtig ækelt og trodsigt.

Da var Moderen bleven meget bedrøvet over hende, fordi hun kunde opføre sig saadan, og hun — Moderen — var kommen til at græde og var gaaet ned bag Hyldehækken nederst i Haven, hvor hun havde siddet alene længe og grædt meget.

Og om Aftenen, da hun kom ind til Børnenes Senge for at sige Godnat, da stod hun saa længe ved Lises Seng: „Aa, lille Børn,“ sagde hun til dem, „I faar se at blive gode Børn, — for det er

ikke sagt, I altid beholder jeres Mor til at hjælpe jer.“ —

— Der var ogsaa en anden Gang, en Aften Moderen havde lovet at holde Skumring sammen med alle Børnene — hvad de satte særlig Pris paa — naar de saa til Gengæld vilde love hende at være rigtig artige og stille, for hun havde en slem Hovedpine og trængte mere til at hvile lidt inde hos sig selv end at sidde her og snakke og fortælle for dem.

Men de kunde ikke være stille. De blev ved at lave Spektakler og Halløj og le og tumle, lige meget hvor tit hun bad dem være rolige.

Og saa var det, hun til sidst i sin syge, pinte Fortvivlelse sagde til dem:

„Aa, Børn dog! — I er saa trodsige og ulydige mod jeres Mor, saa I fortjente, hun skulde dø fra jer!“

Og Moderen havde taget sig med begge Hænder op om det syge Hoved og ladet sig slippe helt tilintetgjort ned paa en Stol, hvor hun havde siddet og stønnet af Smerte og grædt højt, dér lige midt imellem dem allesammen.

Bagefter var de jo nok bleven stille og angermodige, og Moderen havde kanske ogsaa fortrudt, hvad *hun* havde sagt. Men — men — — da havde de jo næsten pint hende fordærvet. Og Lise kunde nu i denne Stund se hende ganske tydeligt saa træt og dødsens fortvivlet, hun den Aften var sun-

ken ned i sin gamle Armstol, der stod i Lysskæret fra Kakkelovnslaagen. —

— „Nej, Mor maa ikke dø fra os,“ jamrede Lise. „Nej, det var *forfærdeligt*, hvis Mor skulde dø fra os! — Det er jo vor Mor, der sørger for alting til os, — det er ogsaa hende, der hjælper Far! — Det kan slet ikke gaa uden hende, — ingen Ting kan gaa! — Det siger ogsaa klog' Sine,“ klagede Lise og paaberaabte sig derved den største Avtoritet hun kendte.

„Hvad skal vi dog gøre?“ lød det saa igen. — „Kan vi da ingen Ting gøre? — Kan vi da slet ingen Ting gøre?“

Og hun kunde ikke faa Ro paa sig noget Sted, men blev ved at fare saa kvalfuld og fredløs omkring i det lille Kammer.

„Vi maa give os til at bede til Vorherre,“ sagde hun, paa én Gang inderligt og forlegent. „Ja, det er det, vi maa!“

Og da ingen svarede hende, lagde hun sig paa Knæ henne ved Kakkelovnen, foldede sine Hænder og begyndte at bede „Fadervor“. — Hun holdt sig nærmest til sin Søster Helga, som for at vise, at det var de to, det gjaldt mest for.

„Fadervor, du som er i Himlene,“ begyndte hun i skælvende Alvor, „helliget vorde dit Navn; tilkomme dit Rige; ske din Vilje — — ske din — — ske — — ske — — din —“

Saa kom hun ikke længere; — hun gik i Staa her, kunde ikke komme frem over den tredje Bøn.

De andre Børn var sprunget op og rykkede spændte tæt til Lise. — Nej, hun kom ikke videre. — Og de forstod hende godt, for de havde netop i Dag i Skolen faaet Betydningen af denne Bøn udlagt saa smukt og tydeligt.

Lærer Bjørkegren havde tilfældigvis netop i Dag forklaret sine Skolebørn, blandt hvilke ogsaa Lise og Helga havde været, hvad det i sin dybeste, kristne Grund vilde sige, at et Menneske af fuld-komment ærligt Hjærte kunde bede: „Guds Vilje ske!“ — Og han havde fortalt, at der godt kunde komme de Tilfælde i Livet, hvor det kunde være svært at bede denne Bøn, fordi vi ikke stolede oprigtigt paa Vorherre, fordi vi i Virkeligheden ikke vilde have andet af Gud end det, som let og frydefuldt var, men ikke tillige bære, hvad han sendte os af tungt og sorrigfuldt.

Og Lærerens Ord havde haft noget personligt over sig, han havde talt med en usædvanlig Bæven i Stemmen, der havde bevirket, at hans smaa Tilhørere havde lyttet med mere end almindelig Opmærksomhed.

„Husk paa Jesus i Gethsemane Have,“ sagde Degnen, „hvorledes bad ikke han; — „Min Fader, er det muligt, da tag denne Kalk fra mig; — *dog ske ikke min, men din Vilje!*“ — Og Jesus gik bort fra Disciplene, og han bad for anden Gang

den samme Bøn. Og da han saa i Dødsangst for tredje Gang bad, da blev hans Sved som Blodsdraaber, der faldt mod Jorden; men han bad endda: „Fader, ske ikke min, men *din* Vilje!“

— „En skuld' næsten tro, Degnen selv havde bedet i Gethsemane Have,“ havde Kusine Elsbet hvisket, da Timen var forbi. Saa levende havde hans Ord virket. —

— Og nu var Lise gaaet i Staa her ved denne Bøn. Hun kunde ikke faa den over sin Mund.

Hun sad der i Mørket paa sine Knæ, havde atter aabnet de foldede Hænder og famlede raadvildt omkring med dem, rørte saa her, saa der, paa de andre tre Smaapiger med disse urolige hede Hænder og var i Kval og Pine.

„Nej, nej! — Vor Mor maa ikke dø!“ udbrød hun med en Stemme, der skjælv af Graad og Sindsbevægelse. Ja, Ordene lød næsten som en Trusel imod Vorherre: „Vor Mor *maa* ikke dø fra os!“

Og lidt efter bøjede hun paa maa og faa Panden forover mod Klyngen, saa hendes Hoved et Øjeblik kom til at hvile mod Elsbet, og da lød de samme Ord, men mere klagende og nedstemte:

„Nej, vor Mor maa ikke dø fra os! — Nej, nej! — for saa gaar det jo for os ligesom for Børnene paa Møllegaarden; *de* har jo heller ingen Mor, og de har det saa slemt, saa slemt. — Nej, Mor maa ikke dø fra os!“

Hun blev ved at lade Hovedet hvile over mod Elsbet, og de kunde høre paa hendes Mumlen, at hun stadig forsøgte at komme i Gang med „Fader-vor“, uden at det dog vilde lykkes for hende. Til sidst rystedes hun af et nyt Udbrud:

„Den Bøn er det ikke til at bede!“

„Nej, nej!“ ivrede hun og trak Vejret tungt og besværet. Nej, nej! det kom hun aldrig over. Og hun famlede rundt med Hænderne og rokkede frem og tilbage med Hovedet ovre paa Elsbets Skulder.

— „Aa, lad mig være ene,“ raabte hun pludselig helt hæst og fortvivlet. „Ene!“

Og saa rejste hun sig og ravede ud gennem Bedstemoderens Køkkendør.

— Der var Stengulv ude i Bedstemoderens Køkken, og de kunde derfor tydeligt høre Lises Trin derude og høre dem videre frem igennem det lille Bryggers og Bagekamret og mærke, at de tabte sig ude i det mørke Tørveskur.

— —

Det kunde jo ikke undgaas, at denne Lises Smerte og Grebethed gjorde et stærkt Indtryk paa de andre tre. Der slog en stor Tyngsel nedover dem, som de laa der i deres Ovnkrog og lyttede til hendes ravende Trampen ud gennem de mørke Smaarum og Kringelkroge, Bedstemoderens Hus havde saa mange af, hørte hende aabne de mange skramlende Klinkefald og febrilsk som i Tanke-

løshed trække Dørene huggende til efter sig uden dog at lukke noget Sted.

Lise var ikke alene den ældste af de fire, hun var ogsaa den ledende iblandt dem, og nu da hun var borte, hvad skulde de tre andre vel saa tage sig til?

„Lad mig være ene!“ havde hun sagt.

Ja, saa burde de jo ogsaa lade hende i Fred. — Men nu var der saa langt ud til hende, de kunde dog vist gerne være hende nok saa nær.

De havde ogsaa rejst sig op fra Lejet under Kakkellovnen, og da den første stærke Overraskelse over Lises Bortgang havde lagt sig, listede de af Sted med krogede Knæ og famlende Trin i samme Retning, Lise formodedes at være svunden.

Elsbet og Grethe var ikke saa lidt mørkerædde, saa de var stærkt trykkede over Brystet ved denne Tur og følte sig tykke og svulne i Halsen. Helga derimod var vist ikke ængstelig i Mørke. I hvert Fald mærkede man ingen Famlen hos hende.

— Tørvehuset var ikke noget rigtigt Bygningsværk. Det var blot nogle Stolper, der var rejste et Stykke udenfor Gavlen og forbundne med denne ved et lavt Straatag. Somme Steder var der klasket nogle Murstensbrokker op imellem Stolperne, andre Steder var der kun dækket med nogle halvraadne Brædder, der sad paa Kryds og tværs, som det bedst kunde falde sig.

Da der netop for Tiden var falden et Par af de murede Bindinger ned, faldt der lidt af det Stjernelys, den mørkladne Høstaften gav, ind i det trange Rum.

Og ved dette Stjernesvær skimtede de den lystklædte Lise, saa' hvordan hun flyttede sig omkring i Uro, snart lænede sig op til en Tørvestabel, snart viste sig ovre i Aabningen ved den nedfaldne Mur og snart igen stod og pikkede og pillede med sine urolige Hænder ved de paaslaaede, halvraadne Brædder.

Det kunde ved en anden Lejlighed maaske nok have faldet de tre Tilskuere ind, at naar deres velkendte Legekamerat opførte sig saa aparte, da kunde det være for at gøre sig interessant for dem, — især da Lise ikke var fri for undertiden at have en saadan Tilbøjelighed eller *syntes* at have den.

Men i denne Stund havde de ingen Mistro. Hendes Stemning var ægte, og hendes raadville Omvanken fremtvungen af Pinen i hendes Sind. — De følte det med Vished.

Derfor blev de heller ikke ved at staa og se paa hende, men listede blufærdige væk fra Døren.

Monstro Lise svedte nu? — Monstro hendes „Sved blev til Blodsdraaber, der faldt paa Jorden,“ — som med Jesus i Gethsemane Have?

En Tid gik de tre og holdt hverandre i Haanden og vankede saaledes frem og tilbage i en lang

smal Gang, der var langs med Bagerovnen og Gruen, og hvorfra de med Mellemrum kunde kaste et Blik over i Tørvehuset.

Og her saa' de da glimtvis Lises lystklædte Skikkelse, der stadigt flyttede raadvildt rundt mellem de mørke Tørvestabler.

Men saa følte de, at det heller ikke var rigtigt at være dér. — Det trak desuden ogsaa saa stygt derovre i Bedstemoderens Udenomsbekvemmeligheder, de kom til at fryse saa slemt deraf.

Omsider famlede de da atter tilbage til det lille Sovekammer.

Og herind kom saa ogsaa Lise, efter nogen Tids Forløb. Da var hun bleven mere rolig.

Nu kunde hun godt bede Bønnen, sagde hun. Nu kunde hun.

Hendes Stemme lød helt fast, og der var kommen noget varmt og kærligt over hende, — saadan som hun i Mørket famlede om med sine Arme, til hun havde faaet rørt ved dem alle tre og faaet dem saa tæt ind til sig, som det var muligt.

De forstod nok, at hun havde „udstaaet Striden“ alene derovre i Tørvehuset og havde bedt Bønnen dér, saa de ventede ikke, hun atter i deres Nærværelse vilde bede „Fadervor“ højt; men Elsbet spurgte hende, om der alligevel ikke var et eller andet, som hun syntes, de skulde bede Gud

om, — „ja, saadan for, at vi kund' be' i Fælleskab?“ fuldførte hun.

„Ja, skuld' vi int' be' Vorherre, at han snart vil gør' din Mor rask igen?“ spurgte ogsaa Grethe. For hvis nu Lises Mor levede, saa syntes hun ogsaa, det kunde være godt, at hun ikke skulde ligge syg for længe.

Men Lise sagde Nej.

Nu skulde de bare bede: „Ske din Vilje!“ — for saa var der ikke andet.

Naa — nej, — det var vel ogsaa rigtigt nok.

Det var jo egentlig nogle sørgelige Ord, Lise sagde, og en opgivende Udvej, hun anviste dem; men der var kommen en mærkelig lys Klang i hendes Stemme, som virkede varmende og løftende, det var vist saadan noget som *Haab*, og dette vilde de gerne hjælpe hende til at holde fast ved.

Der var ingen af dem, som sagde noget, men Kusinerne tænkte som saa: Nu tror Lise ganske bestemt, at saadan noget forfærdeligt, som at tage deres rare Mor fra dem, det er noget, Vorherre aldrig kan nænne at gøre. — Det var nok derfor, hun kunde bede den tredje Bøn.

De syntes ogsaa det var kønt, hvis de nu kunde tro saa sikkert paa Vorherre i det Stykke — og det kunde de velsagtens nok, tænkte de videre. — Nu vilde de i hvert Fald ikke røre mere ved

den Ting, men ligge og tie ganske stille for ikke at forstyrre den gode Stemning. —

— Men saa midt i Hyggefølelsen og Stilheden, saa var Helga igen over dem med sin Uberegnelighed og Forstyrrelse.

De havde godt lagt Mærke til, at hun ikke havde været saa ivrig som Kusinerne for at komme ind i det lille armomslyngede Forbund, og nu blev hun helt stiv og stind i Kroppen.

„Det er altsaa lige godt, enten vor Mor dør eller lever?“ kom det fra hende i et haansk og ironisk Tonefald.

„Aa, ti *du* nu bare stille!“ raabte de alle tre lige i Munden paa hverandre.

Det var næsten, som de havde ligget og ventet paa dette Bagholdsstik.

„Ti du nu bare stille!“

„Ja, ti, — din grimme En!“ raabte de til hende.

Og hun fik nogle faste Puf og Skub. — Væk fra Klyngen med hende, den ækle En, — den Drillepind!

Og navnlig Kusinerne var rigtigt opirrede. — For nu da de havde faaet Lise herind til sig igen og ikke mere skulde savne hende eller ligge og tænke sig hende vanke fortvivlet om ude i det fæle, sorte Tørveskur, saa var det da ikke nogen Ting lig at give sig til at gøre hende ked af det igen.

Nej, de vilde være rigtigt tæt sammen med Lise,

rigtigt saa hun kunde mærke, at de holdt saa meget af hende, — forfærdelig meget. — Og de søgte ved blide Kærtegn at dulme paa Saaret efter det Tvivlens Brodstik, Helga havde givet.

— Men i deres Sind og Tanker var det nok alligevel ikke fri, at de gav Helga Ret.

Det var jo ikke muligt at faa det til at være ligegodt, enten Gud lod Moderen *dø* eller *leve*. Nej, nej.

Det vilde i hvert Fald være langt, langt lettere at holde af Gud, hvis han vilde lade hende *leve*.

— —

Og saa maatte de jo snart ydmyge sig for Helga og famle frem til hende. — Det kunde jo ikke blive til Fred og Ro, hverken under Kakkellovnen eller i deres Hjerter, med Følelsen af, at der laa én i Mørket og var forstødt og forskudt, — især hvis det nu var denne Ene, der havde Ret.

Og da Helga ikke gjorde Tegn til at ville søge dem, saa fik de nok krybe ind i Krogen til hende.

Det gjorde de saa.

Da de saa alle fire igen var bleven tæt forenede, da var de saa udmattede af Sindsbevægelser, at de ikke kunde vaage længere. De stærkt spændte Følelser slappedes, deres timelange Uro dæmpedes, og der faldt Træthed over dem og Trang til Søvn og Hvile.

— Lidt efter slumrede de stille ind hos hverandre.

VI

Blæsten tog stadig til i Styrke.

For hver Time, der gik, rejste den bedre paa sig, og imellem kom den strygende med Favnen fuld af piskende, surtkolde Regnbyger.

Skønt Høsten ikke var tilendebragt, var Natten udendørs dog raa og kold.

Der var ogsaa mange Kreaturer rundt om i Sognet, der den Nat rev sig løse paa Agrene og fo'r brølende omkring for at finde en Sandbrink eller en Udgravning, hvor de kunde klumpe sig sammen og faa en Smule Læ.

Morgendagen viste deres lysbrogede, forkomne Klynger derned over Mollerup og Holmebyens Lavninger.

— Ogsaa hernede ved Kirstens sølle, svajryggede, brøstfældige Hus havde Blæsten efterhaanden faaet travlt og rendte og pustede ondt om Gavlhjørnerne og trommede paa de lukte Luger og Døre, saa der nu blev fuldt op af mærkelige og mystiske Lyde: det knagede i de spinkle, møre Spændetrær, det rev og ruskede i det for-

lappede Hustag, og de smaarudede, skævtstående Vinduer sad imellem i én klirrende Klammer.

Men her var det nu ligemeget med baade Vind og Vejr og Klammer og Larm. Thi her til den lille Koloni af urolige Smaafolk var der kommen en Hjælper: Sønnen. —

— „Der er ingen Ting i Verden saa læskende som Søvn,“ havde klog' Sine en Dag doceret og som altid, naar hun vilde give af sin dybe Livsviden, talt i dette underlige, højtidelige Postillesprog, der ved slige Lejligheder var hende egen: „Sønnen er den bedste, den barmhjertigste af alle, thi om En plages af Sot og Syge, om En drages med Sorrig og Kummer, om En er i Fare eller En er i Nød, — ligemeget; kan En blot falde udi Søvnens Vold, da er det ovre altsammen. Da faar En Lindring, og da faar En Fred, og da kommer den søde, søde *Glemsel* med sin Befrielse og Udløsning.“

Saadan havde hun talt, den gamle Pige, og saadan var det jo ogsaa gaaet her. Sønnen havde hjulpet, den havde taget Smaapigerne i sin dulmende, befriende Favn.

Det var vel ellers nok et temmelig køligt Leje der paa det bare, sandstrøede Gulv, men Børns Blod løber hurtigt, og sunde Barnelegemer fungerer jo omtrent som smaa liflige Selvkogere. Og de mærkede intet til Kulden; de sov.

Det var et haardt og ubekvemt Leje, men de laa tæt og blødt ind til hverandre, som en Flok Hundehvalpe, der ruller sig sammen og kryber ind hos deres Mor. — Naar undtages Lise, der en Gang imellem kunde vælte sig noget tumlende omkring, fordi Resterne af den udstandne Sindsbevægelse endnu sad hende i Kroppen, laa de saa stille og rolige og rørte kun sjældent paa Lemmerne. Og kanske hvilte de bedre end saa mangen mellem Bolstre og Dun.

De sov saa trygt og godt.

Nuets plagsomme Uro, Moderens lidelsesfulde Skrig, Angsten ved at tænke paa, hvad Fremtiden mulig vilde bringe, — de kendte i Øjeblikket intet til noget deraf. Thi den „søde, søde Glemsel“ var nu kommen til dem og havde forbarmet sig over dem.

Og de var heller ikke lette at vække igen. Blæsten og al den Staahej, den lavede, kunde ikke gøre det, al Knirken og Knagen og Vinduesklammer var ogsaa uden Virkning.

De blev ved at sove. —

— Saadan var der gaaet Timer. Det gamle Ur i Krogen havde slaaet elleve, halvtolv, tolv og halvet og nu sidst ét. Og ingen Forandringer var sket.

Saa pludselig fløj Lise op af Søvn.

Hun stødte mod, slog Hovedet og tumlede i

det Hele lidt forvildet omkring, men fik sig dog temmelig hurtigt viklet ud fra de andre.

Med et Par Tag sad hun oprejst.

Hvad var det for en rullende, rivende, ratschende Lyd, der havde vækket hende?

Hun hørte den ganske tydeligt. Det var ikke Blæstens Knirken eller Klamren, det var noget, der lød, som et Par kraftige Hænder river stærkt stivet Sirts over, — saadan laa Lyden endnu i hendes Øre, blot mange Gange stærkere og haardere.

Var det en Vogn, hun havde hørt, — paa Vejen der nedenfor Bedstemoderens Hus, — Vejen, der nylig var gjort i Stand med grove Skærver?

Aajada! — Var Niels Povlsen nu alligevel kørt?

Hun kravlede tungladent ud fra Lejet under Ovnens og kom omsider paa Benene. Hendes Opbrud vækkede de andre tre Smaapiger med.

„Hvad var der? — Hvad var der?“ spurgte de og gnikkede de søvndrukne Øjne.

Og da de hørte om Grunden, kom de til at ryste, saa Tænderne klaprede i Munden paa dem:

Aajada! — Saa maatte de alligevel sende Bud efter Doktoren, gik det gruende igennem Sindene.

Og én for én kravlede de frem fra Ovnens og kom paa Benene, mens de stadigt blev ved at ryste og hakke Tænder.

— Jamen, saa maatte de op paa Gaarden! — Ja, det maatte de!

Naar det stod saadan til deroppe, kunde de ikke forlange, Børnene længere skulde blive her-nede i dette ensomme, skrækkelige Hus. — Nu maatte de have Lov at komme op til de tændte Lys og de voksne Mennesker. — Andet kunde det ikke være.

Og de begyndte straks at gøre sig rede til Op-brud.

Javel, der var Hans og Hanne, som laa og sov der i Bedstemoderens Seng. — Det var ikke rart at gaa og lade dem blive liggende alene her. Nej.

Men kalde paa dem turde de heller ikke, for sæt, de ikke kunde finde deres Klær i Mørket eller se at faa dem hægtede eller knappede om dem. — Hvad saa? Og de trippede lidt urolige og pil-lede saa ømt ved Dynen, idet de stoppede ned om dem.

Men det var ligemeget. Af Sted maatte de, der-over var de klare.

Endnu et sidste kærtegnende Klap paa Dynen og de listede ud og lukkede stille Dørene efter sig.

— —

Det var saa bælgmørkt ude nu, og en Regnbyge piskede paa.

De fire stod i Læ i nogen Tid oppe under de store Trær.

De stod og lyttede op mod Gaarden. — Skri-

gene deroppe fra Sovekamret — hvorledes — var de forstummede?

Da de havde staaet stille lidt indenfor Laagen, skultrede de over i en anden Havegang, hvor de mente, Vinden maatte bære Lyden fra Gaarden mere lige ned til dem, og saa stod de ogsaa stille her og lyttede.

Nej, de skrækkelige vaandende og jamrende Skrig de lød ikke mere.

De stod og stirrede op mod Stuehuset med skærpede, spændte Sanser. Den lange Række af oplyste Vinduer var ikke formindsket. — Det saa' snarere ud, som der var kommen Lys i et Par Kamre mere. Der gled ogsaa bestandig Skygger forbi bag Ruderne, og i de mørke Stuer kunde der imellem pludselig ses en eller anden glide igennem med et tændt Lys i Haanden, saa der var nok stadigt megen Bevægelse og Optagethed over Menneskene deroppe.

Men Hestehovenes Skraben i Stenbroen hørtes ikke mere — og heller ikke de skrækkelige Skrig.

Betød dette, at alt nu var godt? — eller hvad? —

Kunde det tænkes, at Lise havde hørt forkert? — Var det kanske bare noget, hun havde drømt, dette med den forbifarende, hastigt rullende Vogn?

Eller — eller *var* Moderen kanske allerede død?

— Jaja, nu fik det at gaa, som det kunde. Nu

maatte de derop og have Besked, saa fik den at være, som den være vilde.

Og de styrede frem mod det oplyste Hus, saa hurtigt Mørket og den stride Regn tillod dem det.

— Da de var naaet helt op, vendte de sig og stod stille lidt. De stirrede i Retningen af Bedstemoderens Hus.

Tænkte de paa alt det, de havde oplevet dernede, fra de ved Aftentide havde leget og danset saa Støvet hvirvlede om dem? — Eller gruede de for, hvad de nu kunde vente sig?

De kunde ikke siden huske det.

— —

Men da de fire Smaapiger kort efter dukkede ind over den skæve Bagdørs høje Tærskel, da var der kommen noget næsten livsprøvet over dem, saa dybt alvorlige saa' de ud.

VII

Haabet — Haabet — hvordan hænger det mon sammen med denne underlige Følelse? — Hvordan?

— —

Det var Tjenestefolkene paa Broholm, der en Dag i en ledig Stund var falden i Forundring og Diskurs over dette Tema og drøftede det baade vidt og bredt og længe.

De kunde imidlertid endikke komme overens om, hvor Haabet havde sit Sæde, — i Hovedet, i Brystet eller kanske andre Steder — og det lykkedes dem derfor ikke at faa Begrebet synderligt klaret.

Men klog' Sine, for hvem næsten ingen af Livets Foreteelser var fremmede, vidste naturligvis ogsaa en hel Del om *Haabet*, og som det var hendes Sædvane, meddelte hun gerne de andre af sin Viden.

Ligesom det var Vinden, der drev Jens Fiskers det nye Sejlskib dernede paa Hellesøen, forklarede hun, og ligesom det var Vandet i Mølledammen, der fik alle Møllerens Kværne til at sigte og

male og grutte og alt sligt, saadan var det ogsaa *Haabet*, der drev Menneskenes Børn og al dereses Værk og Virken.

Haabet kunde ligge saa lyst og fast hos Folk, og det kunde være saa vinkende og opmuntrende, saa alting gik saa frydefuldt og let, ret som Fod i Hose. — Og saa til andre Tider, se, da kunde Haabet være saa sejgt og saa standhaftigt i En, — ogsaa rentud som det næsten ikke var til for nogen jordisk Magt at faa det udryddet.

Ja, naar der f. Eks. kom Modgang, naar det saa' sort ud, — naar det ligefrem kunde staa saadan for En, som Livet ikke var til at bære længere, — hvad var det vel da, der kom og holdt En oppe? Hvad var det, der kom og hviskede om Dit og Dat, saa En alligevel ikke gav helt fortabt? — *Haabet* var det! — Ja, lige netop *det!* — nikkede Sine med sit tunge, tænksomme Hoved.

„Jajaja! — A siger Jer for ramme Alvor, at naar En har *Haab*, saa kan En næsten alt, hvad det skal være,“ endte hun og løftede højtideligt den højre Arm i Vejret.

Den store Gaards mange Tjenestefolk modtog sandt at sige ikke altid klog' Sines Visdom med lige stor Ærbødighed, og hin Dag, hun talte om Haabet, var der flere, der kom med mindre heldige Bemærkninger.

„Siden Haabet kan udrett' saa grov meget, saa

tror A, at A vil tage og haabe paa, min Hytt' én af de første Dage skal bliv' bygget om til et Grev'slot," snerrede Stine Høstkone.

Kristian Stau vilde derimod have, *Haabet* skulde hjælpe ham at overvinde al den Modgang, hans „Bjørne“ forvoldte ham, naar han skulde have dem trukken over Kibækbakken; — og Jens Hejgut, den næsvise Knægt, forhørte sig om, hvorvidt det kunde tænkes, Haabet kunde skabe den livsprøvede klog' Sine om til en pure og uberørt Ungmø? osv. — osv.

Alt dette Vaas svarede Sine jo ikke paa; hun var ogsaa saa heldig at være noget tunghør, saa der var mange Ting, hun havde let ved at lade glide forbi. Men lidt efter fortsatte hun sin egen Tankegang:

Ja, kunde det egentlig siges, at de Mennesker, der ikke havde noget Haab i deres Hjerte, *levede?*

Sine mente Nej.

Forstaar sig, „drav dereses Vejr“, som hun udtrykte sig, det kunde de jo nok; men saadan egentlig det, som Sine vilde kalde *Liv*, det troede hun ikke fandtes i dem, der intet havde at haabe paa.

— Dette var klog' Sines Mening om den Ting.

— —

Haabet kom ogsaa til Broholm i denne underlige oprevne Nat.

Det blev ganske vist ikke noget langt Besøg, og det var ikke i nogen straalende eller lysende Form, det kom, ikke heller var det „fast“ eller „urokkeligt“, som Sine havde sagt, det kunde være.

Men der var dog et Par Timers Tid midt paa Natten, hvor et Skær af Haab og Fortrøstning var faldet ind over de fleste Sind og sad der og varmede og holdt Modet oppe, til Trods for at Uhyggen trængte paa fra alle Sider, til Trods for at Døden hvert Øjeblik dukkede op i Tanker og Tale og Forestillinger.

Det var den Tid, man gik og ventede paa Doktoren.

Man havde jo gaaet der saa mange Timer og set paa dette Køretøj, der holdt der foran Trappen — Forspandet var skiftet flere Gange — og ikke vidst sine levende Raad, vredet Hænder og klynket og klaget. Tilsidst var altsaa Raadvildheden og Fortvivlelsen bleven saa stor, at da man omsider fik Anne Grams Tilladelse og Vognen rullede af Sted, følte dette som en stor Sejr, der straks strammede Modet og Haabet op: Dette var dog en Handling, det var at foretage sig noget i Stedet for stadigt kun at se ørkesløst og uforetagsomt til.

Nu kom jo Doktoren, ham de saa længe havde ønsket at faa fat paa. Dette maatte dog give en Forandring paa Forholdene. Og hvorfor skulde

det ikke blive en Forandring til det bedre? — Hvorfor skulde de ikke tænke, Doktoren kom som en Hjælper?

Jo, naar nu Doktoren kom, saa blev nok alting godt — dette blev Omkvædet paa al deres Tale. Jo sortere Udsigterne var, jo sværere det blev at naa Haabet, desto fastere holdt de paa det, naar det glimtede frem.

Nu kom Doktoren! — Og *naar* nu Doktoren kom, saa — —

Saadan tonede det igennem al Ynk og Elende.

— Og denne Haabets Tone naaede ogsaa omsider frem til de fire Smaapiger, der kom skultrende nede fra Bedstemoderens forladte Hus.

De var saa sky og ængstelige for at trænge sig frem og vække Kvindfolkenes Opmærksomhed, hvorfor de længe holdt sig tilbage og stod og dukkede sig i Skyggen derborte ved Indgangen til „dje egen Kykken“.

Den, de først fik Øje paa derovre, var Stine Høstkone. Hun stod og hang op mod Væggen med et knækket Tællelys mellem Fingrene og græd med skrækkeligt forvredne Ansigtstræk, — saadan som smaa Børn kunde skære Grimasser i Arrigskab.

Ja, saa *var* Moderen vel død, — jog det igennem dem. Og de trak sig uvilkaarligt længere tilbage i Skyggen.

Men det var ikke Sorg, der havde overvældet Stine, snarere det modsatte.

„Hvor var 'et da godt vi fik Niels Povlsen af Sted!“ udbrød hun, da hun kom til Mælet. „Jøsses Ko's, hvor var 'et da godt!“ — Og hendes Stemme havde Klang af Befrielse og Glæde, saa Smaapigerne vovede sig lidt frem efter igen.

Noget efter kom den lille Bodil Dalgaard, der gik til Haande derinde i Sovekamret herud og hun gik lige hen til Køkkenbordet og lod sig falde knækket nedover Bordpladen. Man kunde se af Bevægelsen paa hendes opadvendte Ryg, at hun græd.

Og igen jog det igennem Børnene: Ja, saa maatte det vel være forbi dal — og de dukkede sig ynkeligt.

Men Krestense og Stine gik hen til Bodil for at trøste hende:

„Gi' dig still' til 'et, bitte du!“ sagde de til hende og klappede paa hende.

Nu var Niels Povlsen jo kommen af Sted efter den Doktor og han havde Ordre paa at køre alt, hvad Hestene kunde strække ad Vejen. — Desuden var der nogle af de andre Karle i Færd med at spænde for én Vogn til, — hun kunde jo selv høre, sagde de til hende og gjorde hende opmærksom paa den Klapren af Hestesko og Trampen af Folk, der kunde høres ude paa Gaardspladsen. — Den nye Vogn skulde køre Niels Povlsen i Møde

for det Tilfælde, han skulde køre en Hest til Styrt, eller faa Brud eller Bræk paa Seler og Vogn.

Nej, nu var det ikke Tid at græde eller klage, mente Stine og blev ved at staa og dunke Bodil blidt i Ryggen, — kendte hun Niels Povlsen ret, var han ikke den, der tog længere Tid end lige nødvendigt, naar det var den Slags „præcéren-des“, det gjaldt.

Og havde de først Doktoren, saa blev der skam nok Raad og Hjælp med alting, det kunde aldrig fejle, trøstede Stine.

Jaja, sagde Bodil og rokkede paa Hovedet. Jaja, det var nok rigtigt altsammen, og hun forsøgte at tørre sine Øjne. — „Men, saa var 'et og saa ret paa høje Tid, de kom til kørendes!“ udbrød hun.

Hun havde været saa langt borte i Fortvivlelsen, at det var svært at faa vendt. —

— Naa, man hentede da ikke Doktor til dem, som *var* døde, hviskede Børnene til hverandre. Der begyndte ogsaa at tændes et lille Haab hos dem, og de stumlede frem efter paa Køkkenets gule Murstensgulv og kom ind i Lyskredsen til de andre.

— —
 Det vakte ikke saa lidt Overraskelse blandt de forsamlede Kvinder, da de saa' de fire for-

frosne og forkomne Smaapiger dukke op iblandt sig.

„Kommer I dér!“

„Men Herregud da!“

„Hvor kommer I dog fra?“ — lød Udbrudene fra forskellige Sider.

Og Øjnene søgte Gine-Barnepige; thi det viste sig, *hun* havde ladet sig forstaa med, at alle Børnene var gaaede til Sengs hos Bedstemoderens og sov trygt og vel, medens Sandheden var, at Gine, som var en sølle Skrædder i Mørke, slet ikke havde turdet gaa den Gang derned igennem Haven og ned til det enslige Hus.

„Ja, A troede jo, I laa i Jeres sødeste Søvn,“ forsøgte hun at fjotte sig fra det. — Der var dog to Senge dernede, og de kunde sagtens have ligget alle seks i Bedstemoderens Senge, der var saa brede som Ladeporte, snakkede hun undskyldende op.

„Nej, vi syntes ikke, vi kunde gaa i Seng,“ svarede Lise stille. Baade hun og Kusinerne stod og hakkede Tænder i Frysning og Graadsvælgning. — Men de maatte ikke blive vrede paa dem, fordi de kom herop til Gaarden, for nu — ja, nu syntes de heller ikke, at de kunde være *derne* lænere, tilføjede Lise med nedslagne Øjne.

— „Der var jo saa gruseligt mørkt,“ indflettede en af Kusinerne.

— „Ja, og Lise hun hørte jo Vognen,“ sagde den anden.

„Jaja, bitte Børn,“ sagde klog' Sine i Tysse- og Trøstetone og strøg med en sørgmodig Bevægelse henover Hovederne paa dem. — „Aaja, endda bitte Børn!“

Og saa skyndte hun sig at sende èn af Pigerne, det var den godsindede Else Marie, ned til Bedstemoderens Hus, for at hun kunde være hos de to, der var bleven tilbage. Og samtidig ryddede hun op paa Høkassen og paa Vandspandebænken, for at Smaapigerne kunde komme til Sæde i Nærheden af det varme Komfur.

— Børnene vidste jo endnu ikke ret noget om, hvordan der stod til heroppe paa Gaarden. — Ja, Lise havde altsaa hørt rigtigt med Hensyn til den rullende Vogn, Niels Povlsen var kørt og Doktoren ventedes; men her var meget andet, de længtes efter at faa Besked paa.

Dog kunde de ikke faa sig til at spørge om noget, Emnet var saa vanskeligt. De sad blot stille og lyttede med anspændte Øren til den Tale, der faldt mellem de Voksne.

Desværre var Pigernes Ord bleven saa lavmælte og forblommede, siden Børnene dukkede op iblandt dem. Dette var jo helt fint tænkt af Kvindfolkene, de vilde ikke uroe de smaa Piger ved at indvie dem i alt det sørgelige, der kunde være at nævne. Men for dem, der nu i Aftenens

Løb havde gennemgaaet saa megen Spænding og Sindsbevægelse, var det ikke godt.

Omsider var der saa ogsaa én af Pigerne, der fandt paa, at de maatte se at tale lidt med dem, saa tavse og stille de sad der ved Komfuret, og hun gik hen til dem for at prate og underholde.

Her var jo kommen en lille Søster til dem, begyndte Pigen at snakke op. De havde jo den hele Aften gaaet og tosset om dernede i Bedstemodrens Hus, langt væk fra Broholm og det altsammen, saa man skulde faa at se, at dette vidste de ikke en Gang Besked med. — Gjorde de vel?

Næhj, svarede de og kiggede med undselig Nysgerrighed paa hende. Nej, de vidste ikke noget om „en lille Søster“.

Jo, da var det rigtigt nok, sagde Pigen igen. Lidt før Klokken Et var hun kommen; om de ikke glædede sig stærkt til at se hende?

Men saa var der én af de andre Kvindfolk, der afbrød den snakkende Pige: „Det er saamæn vistnok slet ikke nogen Søster,“ sagde hun. Hun troede da, det var en Dreng, der var kommen.

Og en tredje, — det var klog' Sine — lod et Par Ord falde om, at de vist hellere skulde vente med deres Snak, for Sandheden var nok, at ingen af dem derude i Køkkenet vidste ret Besked med, hvilken af Delene det var.

Af den Tale forstod Børnene meget godt, at i Aften var den Sag med den Nyfødte ikke den

vigtigste. Ellers plejede der jo altid at fare en Befrielsens Jubel over hele Huset, naar man ved Moderens strenge Barnefødsler først var kommen saa vidt, at man kunde fortælle, nu var der kommen en lille ny én.

I Aften interesserede den Ting altsaa ikke saa meget, saa de vidste, om det var en Dreng eller en Pige.

Nej, Moderen — — det var nok hende, de alle sammen tænkte paa, og sagtens var det rent fortvivlet med hende saadan alting stillede sig an. Og de sad og stirrede paa hverandre og kunde ikke faa Snakken i Gang imellem sig.

Men da Børnene havde været heroppe i nogen Tid og forøvrigt blev ved at sidde stille der, hvor man havde anbragt dem, glemte Pigerne deres Forsigtighed og talte baade hørligt og indgaaende om Moderens Tilstand.

Det var Blodet, der var i Færd med at løbe Anne Gram fordærvet, hun havde faaet Blodstyrtning efter Fødslen, og saadan som de skildrede Forholdene, maatte det være forfærdeligt, som det stod til derinde i Sovekamret.

— Barnepigen kom i det samme derindefra med en Gulvspand i Haanden, og nu lod hun de andre voksne Kvindfolk se paa Indholdet. Vaskevandet var saa rødt som det pure Blod. — „Se blot,“ sagde hun og holdt Spanden frem.

Og det var kun, hvad der var sivet ned igen-

nem Dynner og Madrasser, forklarede hun. Hvor meget var der ikke opsamlet i Sengklæderne? Og der stod forøvrigt Pøl ved Pøl derinde under Sengen, og hun skulde ind igen og tørre op, naar hun havde skiftet Vand, for ellers flød det jo ud over Gulvet, saa det ikke var til at flytte Fødderne for det.

Aa, se endda, rokkede Pigerne paa Hovederne. De løftede Gulvkluden op fra Spanden og saa paa Indholdet med opspærrede Øjne.

At Blodet saadan kunde tage til at styrtløbe af et Menneske! var der én, der udbrød.

Ja, Jøsses Krist; — Ve, Ve! —

— Den Scene glemte de at skygge over, og Børnene hvidnede i Kinderne. —

— Helga havde et stort Hul paa sin Strømpe, det sad hun og kørte rundt i med Fingrene, hvad der ikke saa' godt ud.

En af Kusinerne havde faaet sine Sko halvt fyldte af Muldjord. Hun sad og gravede med Tærne og pintes i Fødderne.

Lise havde Hovedpine.

De saa' i Tavshed til hverandre.

Aa, der var saa meget, som var saadan saa sær sørgeligt, syntes de, og gussede sig kuldske.

— Men saa kom Bodil Dalgaard kiggende:

„Du passer vel at blive ved at fyre godt,“ henvendte hun sig til klog' Sine. — Enten der nu blev Brug for det eller ej, maatte de se at have

rigeligt med hedt Vand. — Sine forstod nok —
naar nu Doktoren kom — og saadan —

Bodils Stemme lød saa kvik og opmuntrende.

— Og saa var alles Tanker snart paa Veje
med den hastigt rullende Vogn ad Fjordby til.
Saadan Fart dog Niels Povlsen havde paa, da han
sprængte ud ad Porten. Og de havde kunnet
høre ham langvejs væk, han blev ved i samme
Dur. — Hvornaar monstro han kunde være til-
bage igen, — allertidligst?

Meningerne var delte, Snakken gik frem og
tilbage, mens det lysnede over Sindene.

Elsbets og Grethes Mor, Faster Karen, kom
noget efter et Ærinde derud igennem Køkkenet.

„Mor, bitte Mor!“ raabte hendes Smaapiger
imod hende, straks de saa' hende.

Det var, som de kaldte fra den anden Side af
en farefuld Afgrund.

Og Moderen tog dem begge om Halsen og duk-
kede et Øjeblik sit bevægede Ansigt ned mod
deres Haar. — „Lad mig se, I kan være rare og
stille,“ sagde hun i Forbifarten. — „Bitte Børn!
Bitte Børn!“ klappede hun dem paa Hovederne
og skyndte sig ind igen.

Lise knækkede næsten helt sammen ved Sy-

net af denne lille Scene mellem Kusinerne og deres Mor. Med dukket Hoved og sære forladte Bevægelser gled hun hen og tog fat i sin Søster Helgas Haand. Hun havde i Øjeblikket ikke ret Lyst til at være for nær ved de andre to, — — *saa rige og ovenpaa, de var.* —

— Som Lise stod der i Krogen og dukkede sig med Helga i Haanden, faldt hendes Øjne paa Bedstemoderen, og det slog hende, at *hun saa'* helt anderledes ud end alle de andre.

Paa denne usædvanlige Aften, hvor de alle havde et forandret Udtryk i Ansigtet, hvor der var rendt Taarer ned ad de fleste Kinder, ja, hvor selv de forholdsvis fremmede Karte, der før havde været jaget op af Sengene for at hjælpe til med at spænde for og været ved Køkkendøren et Par Gange for at spørge til deres Madmors Befindende, havde haft et alvorligt og usædvanligt Udseende, — paa denne Aften var der én, der baade af Lader og Ord og Ansigtsudtryk *saa'* fuldkommen uforandret ud: Bedstemoderen.

Hun var en Kvinde, paa hvem der alle Dage havde været læsset tungt Ansvar og meget Slid, strengt, evindeligt Slid. Og mens nu alle andre tumlede mere eller mindre nedtrykte og betagne omkring, stampede gamle Kirsten noksaa fast og støt af Sted og holdt Øje med alle de Ting i det store Hus, hun kunde overkomme.

„Tag og skær den store Klipfisk ud og sæt den

i Blød til i Morgen," sagde hun til én af Pigerne. — Saa var den Ting gjort, nikkede hun, og i Morgen blev der sagtens nok at tage i Hænderne.

„Du, Stine, du kunde ligesaa gerne skrælle os den Balje Kartoffler, der staar derovre ved Gruen," henkastede hun til Stine Høstkone. Der blev jo sagtens ingen Ro til Søvn i Nat alligevel, og saa kunde et voksent Menneske da ligesaa gerne have lidt *nyttigt* for. Det klædte dog altid ligesaa godt.

Og saadan fandt hun Beskæftigelse til dem alle. En fik en Bindehose og én kom til at pudse Ruderne i Lygten osv. Og naar det alt opfundne Arbejde slap op, fandt hun nyt.

Og selv var hun i uafbrudt Bevægelse.

Hun plejede jo altid at være heroppe paa Gaarden, naar der skulde komme en ny Verdensborger, og hun havde da en Gang for længe siden indført, at Jordemoderen og de Kvinder, der assisterede i Sovekamret og i Køkkenet, de skulde have Sødsuppe og varme Vafler, naar det hele var overstaaet.

Det havde intet frugtet, at der i sin Tid var bleven gjort Indvendinger mod dette Traktement, at man havde ladet gamle Kirsten forstaa, det maatte afhænge noget af, hvilket Tidspunkt paa Døgnet Maaltidet skulde indtages, om netop disse Retter skulde smage o. a. m.

Gamle Kirsten var bleven ved sit: til en Barselaffære hørte der Sødsuppe med dygtig mange

Svedsker og Rosiner og gode smør- & flødetunge Vafler. Saadan havde man altid faaet de fjorten Gange, Kirsten selv havde maattet „lægge ned“, og saa skulde det vel ikke være ringere med hendes Svigerdatter. — Nej, det Traktement hørte sig til, det var en afgjort Sag.

Og da Anne Gram var en forstandig Kone, som mente, at man i saadanne Sager, som hun kaldte „uvæsentlige“, altid skulde føje en gammel Kvinde, der havde de bedste Hensigter, havde Sødsuppen og Vaflerne endnu heller aldrig manglet.

Ogsaa paa denne Aften, hvor der mellem de andre fór saa mange bekymrede og trykkende Tanker omkring, huskede Kirsten paa „Barselretterne“, og siden det var meldt, at Fødslen var overstaaet, stampede hun — trods alle Eftermeldinger — travlt optaget frem og tilbage mellem Køkken og Spisekammer og kom stadig anstigende med flere og flere Pakkenelliker og Papirposer, som hun stillede fra sig paa Køkkenbordet, og af hvis Indhold hun maalte op i en stor, dyb Bolle: Sagogryn, hel Kanel, Citronskal, et Par Kryddernelliker og øverst et stort Toplag af mange Haandfulde Svedsker og Rosiner.

„Tag saa og sæt den mellemste Gryde paa,“ sagde hun kort til klog' Sine.

„Er det nu ogsaa værd?“ sagde Sine ligesom bønfoldende henimod den Gamle. — „Er det værd — nu i Aften?“

Hun stod saa tøvende derhenne ved Komfuret. Man kunde let mærke, at hun var ilde berørt af den Gamles Iver og Sædvanemæssighed.

Men Kirsten hørte ikke, eller hun lod, som hun ikke hørte. Hun talte Æg op og maalte af til Vaffeldejg, og Sine maatte da sætte Gryden over, som der var befalet.

„Ja, det skal jo være Gryden med den gode Emalje,“ kastede Kirsten over Skulderen til Pigen og gik videre i sine Forberedelser.

Men at se dette gamle, rundryggede Menneske, med det stærkt rynkede Ansigt og de snehvide Totter ved Ørene staa der i denne sære Nat, og stift og støt røre i sin Vaffeldejg, — det kunde ikke undgaa at gøre stærkt Indtryk. —

— Bedstemoderen saá anderledes ud end alle de andre, dette gik ogsaa op for Lise, som hun stod der i Krogen og dukkede sig med Helga ved Haanden. Og da Kusinerne efter deres Mors Bortgang var krykkede hen til de to Søstre, lod hun et Par Ord falde til dem om sin Iagttagelse.

Den lille Grethe gik da straks hen og stillede sig op ved Siden af Køkkenbordet, hvor hun stod og kiggede betuttet op paa Gamlingen.

„Bedstemor, hvorfor er I ikke ogsaa ked af 'et?“ spurgte hun og saa' forskende op i det runkne Ansigt.

„Hvem siger, A ikke er det?“ svarede Kirsten kort og piskede stærkere rundt i Dejgen.

„Ja, hvorfor kommer I da slet ikke til at græde?“

Da slog Kirsten sine sære stærke Øjne op og saa' skarpt og gennemborende ned paa den lille Pige:

„Aa! — Hæ-hæ! — naar En har ti Børn foran sig paa Kirkegaarden og har set baade sin Far og sin Mor og sin Mand — og da saa mange andre — gaa den Vej, saa har En ikke mere saa nemt til Vandet, bitte du! — Hæ-hæ! —“ endte hun med et Par haarde, spotske Knist.

Og saa viskede hun sig om sin valne Næse og rørte videre. —

— De saa' til hverandre, baade Børnene og de Voksne, og de fleste skuttede og gussede sig.

„Døren ovre i Tværgangen er vel ikke blæst op?“ var der én, der spurgte.

Man kiggede efter.

Nej, den var lukket.

Det undrede, for de fleste følte det, som der strøg et grimt Isnepust igennem det lune Køkken.

Efter dette var der længe meget stille derude i Køkkenet. Man kunde høre Kristenses Strikkepinde klirre, og man kunde høre hver Gang Stine Høstkone lod en nyskrællet Kartoffel plumpe

over i den store Gryde; — og saa gamle Kirstens vedholdende Røren rundt og rundt i sin Vaffeldejg.

Bedstemoderens Ord blev ved at svæve om iblandt dem, — „ti Børn, Far og Mor og Mand og mange andre.“ — Døde — døde! — — puttet ned i den sorte Jord! — Gamle Kirsten havde selv set det, hun, den haarde, hvidtottedede, som stod dér og rørte rundt og rundt.

— Vinden strøg igennem det store Kastanie-træ, der stod derude paa Gaardspladsen, Fløjen paa Gavlhjørnet blev svunget omkring og peb fælt. — Blæsten jog over Gaarden, suste forbi og blev borte igen. — Henfarne Slægter gjorde ligesaa: — Dukkede frem, gled forbi og svandt langt bort.

— Døde var *de*, — dø skulde ogsaa *vi*! — Ud paa Kirkegaarden og ned i den sorte Jord, — — som den lange Række af gamle Kirstens Familie.

— — Og Moderen, der laa derinde i Sovekamret og havde Blodstyrning! — Hvad skulde hun?

— Der var bleven saa stille derude i Køkkenet, Hænderne sank i Skødet for dem, og de var alle helt tavse.

Det skar saa grelt i Ørene, da klog' Sine gav sig til at purre op i Ilden og kradse med den

klirrende Ildtang frem og tilbage over Jernristens Tremmer.

— —

Men saa kom der dog atter noget, der ledte Tankerne ind paa lysere Veje og denne Gang blev det den lille Jette Skrædderpige, som vendte dem.

Hun var et temmelig fremmed Menneske, som bare var kommen til Gaarde for at sy lidt for et Par af Pigerne, og havde hidindtil siddet ret ubemærket oven i den store Tørvekurv. Nu begyndte hun at fundere over, hvor hurtigt det var muligt at tilbagelægge Vejen mellem Broholm og Fjordby.

Jettes Professjon førte hende langt omkring, hun hørte saa mange Ting og hun vidste meget at fortælle om Folk, der havde kørt glubsk Kørsel og faret frem ad Landevejene som en Røg eller et Kanonskrald.

Kristian Koustrup i Damgaard f. Eks. han havde en Gang kørt hjem fra Fjordby paa en god Time. — Han havde faaet formeget at drikke, forstaar sig, saa han havde ingen Forstand paa, hvordan han bar sig til. — Men der var da to Mil til Damgaard, saa Bæsterne de havde jo strakt godt nok ud.

Men Hendrik i Bakken han havde en Gang hentet Jordmor i Fjordby, fordi deres egen var kaldt ud, og han havde kørt de halvanden Mil

baade frem og tilbage paa godt halvanden Time. Det var endnu bedre. — Og han var hverken fuld eller gal, men nok en Mand med et voldsik sik- kert Tag i Hestetømmen.

Og Jette kendte mange flere Eksempler.

— Ja, der skulde En høre, — saa det kunde virkelig lade sig gøre at køre saa fort?

Da turde de nok love, at Niels Povlsen vilde ikke være længere om Turen end haardt nødven- digt, var der flere af Kvindfolkene, der faldt ind. — De havde jo selv set, saadan Fart han havde paa, da han strøg ud ad Porten. — Den Ka'l skulde nok komme frem i en Snarhed.

De saa' paa Klokken og overtænkte Sagen. — Ja, hvis der ellers var Lid ved Jettes Snak, da maatte Niels jo nu allerede være i Fjordby. — Og var han saa blot heldig og traf Doktoren hjemme, da kunde det vel endog tænkes, at han var ligeved at være paa Veje herhjemad.

Sesel! — Det var helt fornøjeligt at tænke paa; thi om dette var Tilfældet, da havde de jo nu allerede den brede Ende af Ventetiden bag sig. De havde nu knapt turdet haabe, Turen kunde gøres saa hurtigt, men siden Jette lod til at vide saa god Besked, saa — —

De kvikkede helt op og blev varme og livlige i Stemmerne. — Kanske det da ikke varede saa farlig længe, før de havde ham, den Doktor. — Og Gud ha' Lov og Tak, hvis det var saa vell!—

Jaja, det kunde jo „se sort og blive godt!“ — Og „naar Nøden var størst, var Hjælpen nærmest.“ — Og „Menneskene de kunde en lille Bit, men Vorherre han kunde alt, hvad han vilde!“

Det fløj omkring dem med Ordsprog og Mundheld. — Og havde de ikke alle hørt fortælle om Folk, der havde været dømt til at dø, ja lige paa Gravens Bred, og saa endda var staaet op som fuldstændig karske?

Jojo — Jojo.

De blev helt ivrige og oplagte, snakkede op og tog fat med Hænderne i de Ting, der laa for, ja, øvre i Jettes Krog faldt endog en Bemærkning, der antydede en mulig Sammenføjning af Daabs-gildet og det aarlige store Høstgilde. —

— Og da var den gamle Kirstens Dødssang jo skubbet langt til en Side.

Foruden al anden Sorg og Uhygge, der laa paa Lur paa Broholm i denne Nat, var ogsaa kommen det Tilfælde, at Anders Gram ikke var hjemme.

Sagen var naturlig nok: Han var taget til det store Efteraarsmarked i Stiftshovedstaden.

Dette Marked var nemlig det væsentligste for Kreaturhandel, Egnen havde, og da Kreaturhandel var Anders Grams stærkeste Interesse og

største Indtægtskilde, var det rimeligt, han daarligt kunde forsømme at give Møde.

Forresten havde hans Kone ogsaa været ved ret godt Helbred, da han om Morgenen tog af Sted, hvad der jo var en Undskyldning mere.

Al Sviren og Sværmen var Anders Gram saa fremmed, som tænkeligt. Alle vidste, han var af dem, der vendte hjemad, saasnart det var ham gørligt.

Naar han da ikke var vendt tilbage til den ventede Tid, var der ingen, der tvivlede om, at han var lovlig undskyldt, — hvordan saa end Sammenhængen kunde være.

Nu var han ikke af de Mænd, der egnede sig for at være ved Haanden i en Barselstue. — Han var som oftest i Fremmedes Nærværelse en mut og tvær Mand, ja, tit rentud hensynsløs og frastødende i Tale og Væsen, (i sin allersnævreste Kreds kunde han være helt anderledes, — til Tider i hvert Fald), og snild eller let paa Taa var han heller ikke, saa oprindeligt havde man i Dag været ret velfornøjet med at være ham kvit.

Men efterhaanden som det tegnede til, at Fødselsaffæren kunde tage en sørgelig Vending, tænkte alle jo anderledes.

Da var der Ingen, som ikke med stille Gys og Gru tænkte paa det haarde Tilfælde, der forstyrrede den trofaste, dybthengivne Ægtefælle i at være hos sin dødssyge Hustru.

Det var saa sært og saa uhyggeligt, syntes alle. Og ikke en Gang kunde de skikke ham et Bud. Nej ikke det en Gang.

Især omkring ved Elleve-Tolvtiden, da det sidste Tog ventedes, havde de været meget længselsfulde og bestandig lyttet og kigget ud ad den lyse, sandede Stationsvej:

Kom han ikke? — Mon han dog ikke skulde komme?

Men der kom ingen.

Og tilsidst havde et Par forbivandrende Markedsfolk betaget dem al Forventning: Anders Gram havde slet ikke været med Toget, blev der sagt.

Siden havde den Syges Tilstand og Forventningen om Doktorens Komme og Hjælp taget de fleste Tanker.

Man havde ikke turdet sige Anne Gram, at hendes Mand ikke havde været med Toget, og saa lidende, hun var, havde hun ingen rigtig Forestilling om Klokkeslettet.

Derfor havde hun ogsaa Gang paa Gang i sin utaalmodige Spørgen efter Doktoren blandet Spørgsmaal om, hvor hendes Mand var.

„Hvor er Anders?“ — „Hvorfor kommer Anders ikke ind?“

Var Toget ikke kommet? — Var han ikke kommen hjem endnu?

Hun havde saa mange fortvivlede Spørgsmaal

paa Læben, hver Gang de havde faaet hende banket op af en Besvimelse.

Men Klokken var jo langt over Midnat, og ingen uden Anne Gram ventede hans Komme. —

— Og saa kom han dog.

— Henad Halvtre var de fire Smaapiger tyede ind i Dagligstuen for at kunne være nærmere ved Vinduerne og rigtig se, naar Niels Povlsen kom med den ventede Doktor.

Og da, som de sad der med Næserne mod Ruderne, saa' de pludselig Faderen trine ind ad Døren i Følge med en velkendt Handelskammerat.

De havde været med et Ekstratog, som ingen paa Broholm havde vidst noget om.

De to Mænd kom sammen ind over Tærsklen, hyggeligt snakkende om Handel og Vandel og Begivenheder fra Markedet.

„Ah! — Det var godt at komme hjem!“ sagde Anders Gram og gned sig velbehageligt i Hænderne. „Nu skal vi have os noget i Livet, vi to!“ — inviterede han og gav derved til Kende, at han intet usædvanligt anede.

Den Uro, der var i Huset, mente han sagtens kom af, at man, som man plejede, ventede hans Hjemkomst med et godt varmt Maaltid.

Men saa blev Døren ud til Køkkenet slaaet op, han saa' de mange Kvinder og et Glimt af Ansigternes Udtryk.

— Og i samme Stund blev den store, stærke Mand som helt forvandlet.

— —
Da Børnene siden hen i Livet var bleven spredte vidt omkring, og Hjemmet og alt dets stod i Mindeskær, da kom baade Lise og Helga og Kusinerne ofte til at huske paa denne Stund.

I Tankerne saa' de da lyslevende denne tunge, klodsede, kantede Mand, der pludselig knækkede sammen mellem Mave og Bryst og bøjede sin haarde, stædige Nakke.

Hans Hoved duvede langt fremefter og var nær stødt imod en lille Hylde med en Vase, der hang paa Væggen ved Siden af Dørkarmen.

Den fremmede Mand, der havde fulgt Anders Gram — Per Nielsen fra Solgaard var det — var jo ogsaa bleven forlegen over, at han skulde komme i saa ubejlelig en Stund.

„Aa, se, se!“ sagde han. Ja, han forstod nok hvordan det var fat, nikkede han. Han vendte sig bleg imod Døren og vilde straks gaa igen.

„Jamen du skulde jo have haft en Bid Mad,“ mandede Anders Gram sig op til at faa sagt.

„Aa, tænk da aldrig paa saadant,“ sagde Per og lagde bønfoldende og hengivent Haanden op paa Anders' Skulder.

Saa gled han ud ad Døren og lukkede stille efter sig.

— Og Anders Gram kom til Slingren henover

Gulvet. Han duvede saa underlig hjælpeløs frem-
 efter i Retning af den Gang, der forbandt Daglig-
 stuen og Sovekamret.

„Jamen Far“ — raabte Lise efter ham.

„Jamen Morbror Anders“ — raabte ogsaa Els-
 bet. „Morbror Anders, æ Doktor kommer jo lige-
 straks!“

De syntes, de havde noget godt at sige ham,
 noget, der kunde slukke Sorgen.

Men han hørte dem ikke.

Han blev ved at slingre af derhen over Gulvet.
 Det saa' ud, som han skrumpede helt sammen i
 sin store, side aabentstaaende Kavaj.

Saadan flimrede der i dette Par Ventetimer et
 broget Mylder af Billeder frem for Børnenes Øjne,
 smaa og store, mindre væsentlige og skæbnebe-
 stemmende imellem hverandre. Dog alle indbyr-
 des forbundne, thi de var alle tegnede paa den
 samme sorte Baggrund: Moderens dødssyge Til-
 stand.

Og saa, hvor triste og tunge de end kunde være,
 hvor gribende og uhyggelige, det Haab trængte
 dog stadigt igennem, at nu kom der nok Hjælp,
 — for nu kom jo snart Doktoren, — og naar
 først de havde ham, saa — —

VIII

Nu, Faster Karen! Nu, Bodil Dalgaard! — Madam Iversen, klog' Sine og jer allesammen, hvorfor bliver I nu saa tavse? — Hvorfor har I ikke mere noget at fortælle?

Ser I da ikke, hvor spørgende og længselsfulde alle Øjne bliver vendte imod jer, hver Gang I kommer trippende eller jagende over Tærskelen derinde fra Sovekamret? — Ser I ikke, hvor bønligt Blikkene ber om Besked, om et Par Ord til Trøst og Opmuntring?

Jo, I ser det nok, I ser det altsammen. — Men alligevel — I bliver mere listende og stille i jeres Adfærd, og I bliver for hver Gang, I kommer, mere tavse og tillukkede, — stadig mere og mere.

Men hvordan skal det under slige Forhold gaa for dem derude i Køkkenet med „Haabet“? — Fortæl dem det. —

— Henad Tretiden var Doktoren kommen til Gaarde.

I en Stund, da Tankerne tilfældigt havde været

borthæftede andet Steds, var Køretøjet faret ind gennem Porten og hvirvlet rundt paa „Herskabspladsen“. Det lød blot som et Piskesmæld, et svirpende Ratsch, og Niels Povlsen svang sig i en vid Kurve op foran den brede Trappe.

„Nu er han her! — Nu er han her!“ raabte Kvindfolkene derude i Køkkenet i Munden paa hverandre. De fo'r overrumplede op fra deres Siddepladser og gebærdede om sig med Armene i Luften.

„Nu kom Doktoren! — Har I hørt det — har I hørt det?“ lød det fra Smaapigerne, som ivrige og hæsblæsende kom farende ud i Køkkenet for at forkynde det store Budskab.

Og Kvinderne derinde fra Sovekamret var ogsaa livede op. De kom jagende derud den ene efter den anden med Mundene fulde af raske Ordre:

„Pas paa at holde fuldkomment friskt Vand i Vandspandene!“

„Hold Fyret ordentligt vedlige under Kedlerne!“

„Hold Stykker til Omslag i Orden!“

Og hold Dit og Dat. — Ingen vidste jo, hvad der kunde blive Brug for, og derfor var det nok det retteste at holde alle sine Ting parate.

Og de havde trippet saa ivrige og hastige ud og ind gennem Sovekammerdøren, saa der næsten havde været som en Dans i deres Bevægelser.

Kun gamle Kirsten blev ved at være sig selv lig.
 „Ja, — hæ—hæ! — Nu var 'et jo saa En skuld' se, hvad Kunst han kan, han den her Mand med den møgle Lærdom,“ ytrede hun og trak skeptisk paa sin brede Mund.

Da dukkede de andre eftertænksomt Nakken: Javelsaa, nu var det jo, det skulde vise sig, hvor stor Hjælp, de havde faaet? —

— Naa, men det var jo aldrig Bedstemoderen, man skulde have sine Opmuntringer fra. Det var en kendt Sag.

Nej, saa var det bedre at lytte til de Beretninger, der nu begyndte at sive ud inde fra Sovekamret, — Beretninger om sjældne Medikamenter, der blev brugt, om Forsøg med Isomslag, med Indsprøjtninger og hvad nu alt det mystiske var, de havde for.

Det lød da af noget og gav i alle Tilfælde en Forestilling om, at derinde der blev ingen Ulejlighed skyet, men enhver gjorde sit Bedste. Og saa skulde man dog heller ikke synes, at saa mange sjældne Handlinger kunde gøres rent omsonst?

— Men det var ogsaa Doktoren, der maatte befri den syge Barselkvinde for „Efterbyrden“; thi det havde den forfjamskede Madam Iversen paa Grund af de mange andre Vanskeligheder nemlig ikke turdet, og under denne Akt havde Anne

Gram været ved Bevidsthed og vaandet sig saa jamrende.

„Er 'et Dem, Doktor Lund? — Aa, er 'et Dem!?“ spurgte hun. Og det lød paa én Gang saa bævende bønligt og saa hjertesående angst.

Og ved at Dørene stadigt gik op og i, hørtes ogsaa baade Ordene og den jamrende Klage ud i Køkkenet og kunde jo ingen Opmuntring bevirke.

Det hørtes ogsaa, at Doktoren gjorde den Syge forskellige Spørgsmaal om hendes Befindende og Tilstand. Men herpaa svarede Anne Gram stadigt kun et: At hun var „saa træt, saa træt!“ Bad dem saa mindeligt om at lade hende ligge i Fred, for nu vilde hun „sove — bare sove!“

Bare sove? — Aaja, det kunde jo lyde troligt nok, at hun trængte til det; men hvori det nu laa, det var, som de alle gennem disse to smaa Ord fik en Følelse af, at det kunde blive en farlig Søvn, ja, at det var selve *Dødssøvnen*, der var i Færd med at overmande Anne Gram.

Og derefter var det, at Kvinderne, der trippede ud og ind mellem Køkken og Sovekammer, blev saa listende stille i deres Færd og saa tavse og tillukkede.

De undveg de stirrende Øjne, og de gjorde, hvad de kunde, for at slippe uden om alle Spørgsmaal.

De tav og tav, for de havde intet *godt* at sige. — Men saa varer det jo heller ikke længe, før den

trykkende Stemning naar dem, der er samlede derude i Køkkenet. Ogsaa her lægges der en Dæmper paa Bevægelserne, og de voksne Kvinder færdes saa stille omkring ved deres forskellige Beskæftigelser, medens Smaapigerne trykker sig skræmte og forhutlede sammen henne paa Brandstenen. Kun faa Ord bliver der vekslende derude, og de, der tales, falder saa underligt triste og tunge.

„Ak ja,“ sukker én, det var jo i Grunden en underlig Ting, dette med Livet.

„Ja,“ siger en anden, „det er jo det, at alting saa snart kan forandres.“

„Ja, ogsaa saadan lige med én Gang helt vende sig om,“ siger en tredje.

„Og saa det, at En i Forvejen ingen Ting kan vide om, hvordan det skal gaa, men at Skæbnen og det Hele saadan uden videre kan komme væltende ind over vos.“

Det var Stine Høstkone, der talte, og hun illustrerede sin Rædsel med store fægtende Armbevægelser.

Naaja. De vilde ikke snakke mere om det, for hvad kunde det vel nytte at snakke om Skæbnen og den Slags? Det var der jo ikke noget at gøre ved.

Men deres Tanker kunde alligevel ikke slippe dette med Livets gruelige Utryghed og Skæbnens underlige Tumlen rundt med Menneskenes Børn.

Især de mere modne iblandt dem har lagt Mær-

ke til dette og kommer frem med deres Eksempler paa, hvorledes der kan leges Bold med Menneskene og paa, hvorledes lykkelige Forhold tit saa forfærdende bratte kan skiftes om til det modsatte.

„Ja, som nu for Eksempel paa Møllergaarden!“
 udbryder Krestense.

„Okja, paa Møllergaarden!“

Og saa kommer de til at sidde og snakke om Madmoderens Veninde, den kække, dygtige Kone paa Møllergaarden, der for et Aars Tid siden var bleven kaldt bort paa lignende Vis, som — — naaja, som ogsaa andre kunde træffe at blive det, undviger de med et Sideblik hen til Smaapigerne, — kaldt bort fra en stor Børneflokk kort efter at have født sit sidste Barn til Verden.

Og de talte videre om, hvor sørgeligt alting var gaaet paa Gaarden efter dette Dødsfald, hvordan Manden var bleven forfalden til Sviren og Sværmen og nu bestandig tumlede rundt paa Markedspladserne, handlede med Heste og Kvæg, hvad han ingen Forstand havde paa, satte mange Penge over Styr dérved og endnu flere ved Kortspil og Nattelevned.

Imens maatte hans Børn drive om for Lud og Slud.

Tjenestepigerne, de havde, var daarlige og onde, gav Børnene Prygl og slet Mad og lod dem

gaa i Skole med hullede Klær og Utøj paa Kroppen.

For kort siden var saa Møllergaarden bleven solgt, for at den ikke helt skulde blive spillet og handlet væk, og Manden boede for Tiden helt alene med de mange Smaa i et lille skaldet Hus oppe ved Landevejen.

Okja, okja! — Saadan kunde det gaa, sukkede Pigerne, og de blev ved at sidde og smaasnakke saa stille og tungt.

— —

Men om alt dette fra Møllergaarden vidste de fire Smaapiger, der sad og krykkede derhenne paa Brandstenen, god Besked. Ja, de havde endda Indtryk, der var langt stærkere og friskere end nogen af de Voksnes.

Det havde nemlig truffet sig saadan, at just den Dag, som Familien var rykket ud af den store Møllergaard, var Lise bleven sendt derop med et Papir fra sin Far, en Meddelelse, der angik Vandingen dernede i Engene; og da hun var kommen derop, var den tidligere Ejer allerede flyttet bort.

Men Dørene havde de Bortrejste ikke lukket efter sig. De stod aabne i en lang Række den ene bag den anden saa langt, det kunde ses.

Da Lise nu, dreven af sin Nysgerrighed, var gaaet ind i Huset og havde givet sig til at vandre rundt i de mange store, tomme Stuer, hvor Skridtene lød saa hule og dundrende og svarede igen i

Ekko fra de nøgne, ramponerede Vægge og Bjælkelofferne, da stødte hun pludselig inde i et af de skrækkelige tomme Rum paa Møllerens ældste Søn, den lille niaarige Kristian.

Han sad paa det bare Gulv i en Krog bag Døren og lænede sig op mod Væggen med Benene strakt lige ud fra sig.

Lise var bleven forskrækket og havde givet et stort Brøl fra sig, der havde skingret græsseligt gennem det gabende tomme Hus.

Men Drengen rørte sig ikke. Han saa' bare saa underlig fortabt op paa hende, og da hans Øjne tillige var noget kirtelsvage og betændte i Randene, bidrog ogsaa dette til hans sørgelige, forladte Udseende.

„Sidder du her!?“ — Det varede noget, før Lise kunde faa noget sagt.

„Ja,“ sagde Kristian og tog Øjnene til sig.

„Er du alene i hele Huset?“

„Ja,“ det var han.

„Hvorfor er du det?“

„Min Far og de andre er jo flyttede fra mig.“ Han klippede stærkt med de betændte Øjne, og Trækkene om hans Mund tog til at bæve.

„Hvorfor er du ikke ogsaa flyttet?“

„A skal jo tjen' den nye Mand, der kommer.“

„Hvad Tid kommer han?“

„Det ved A ikke.“

„Tror du i Dag?“

„Nej, vistnok ikke før i Aften.“

— Der var et Par Ruder i Stykker i det ene af Stuens Vinduer, og dér hang et Par Pjalter, der var stukket i den ene Aabning og slaskede udenpaa Glaret.

Det kunde ikke blive rart at sidde der, hvor Kristian sad, naar det begyndte at blive mørkt, fo'r det igennem Lises Tanker. — Den rustne Vindovn derhenne i Krogen stod da ogsaa og gabte saa fælt med sine aabne Luger og krattede saa grimt i Gulvet med de klørede, knoklede Hjulben! — Huf! —

— „Har du ikke noget, du kan spise?“ fortsatte hun noget efter sin Spørgen.

„Næhj,“ det havde han ikke.

„Naah! — Har du da faaet noget i Dag?“

„Næ—hj,“ trak han paa det. Det havde han heller ikke.

„Hvorfor har du ikke det?“

„Aa, de havde jo saa travlt. — De glemte mig vel?“

„Naah — jah!“ henkastede Lise. Hun syntes, det var ligesom det var saa svært at trække Vejret. — En Stund stod hun og overvejede, om hun ikke skulde gaa hjem og hente noget Mad til Kristian.

Men saa kom hun i Tanker om, at da maatte hun jo snakke med sin Mor om Sagen, og det kunde hun ikke. — Hun kunde ikke aabenbare

dette for voksne Folk, — for Kristians Skyld kunde hun ikke.

Lidt efter satte hun sig ned paa Gulvet hos ham, hun kunde ikke taale at se, at han sad saa alene. — Men de kunde ikke ret komme til at snakke sammen. Det var bare saadan ligesom blevet mere kedsomt og ødeligt omkring dem der-ved.

— Da de havde siddet stille og tavse i nogen Tid, havde Lise i sin Beklemmelse foreslaaet, at de skulde gaa omkring i alle Stuerne og give sig til at raabe og synge og saadan noget. Det kunde da vistnok lyde svært kunstigt, nu her var saa tomt, mente hun.

Hun kunde ikke finde paa andet at sige.

Men Kristian undslog sig. Han havde prøvet det, sagde han, men det vilde han ikke gøre mere. Det kunde kanske nok være pudsigt lige en lille Tid; men naar En saa holdt op igen, saa blev der bare endnu mere grusselig stille, forklarede han.

Ja, det kunde ogsaa gerne have sin Rigtighed, indrømmede Lise. Og saa sad de igen i lang Tid ganske stille ved Siden af hinanden.

— Jamen vilde Kristian nu ogsaa *hele* Tiden blive ved at sidde der paa Gulvet? forsøgte Lise atter at faa lidt Underholdning i Gang.

Jo — oh! — Det troede han nok. Han svarede nølende og vendte Ansigtet bort.

„Tror du virkelig, du vil det?“ trængte hun paa i sin Undren.

Saa vendte Kristian Hovedet og saa' raadvildt og bedende op paa hende:

„Hvor skuld' A vel hellesens gaa hen?“ spurgte han.

Og da tav Lise og slog Øjnene ned.

— Pjalterne derhenne i Rudehullet tog atter til at slaske rundt derudenpaa Vinduet, det trak i de opslaaede Døre, og der var et Par af dem, der stod og vrikkede og knirkede og peb imellem saa sært grimt. Huf! — Huf!

Langt om længe havde Lise rejst sig. Hun maatte jo hjem til sin Far med Besked om Papiret. Men da hun bød Kristian Farvel, fik han igen dette graadsvangre, grimede Udtryk i sit kirteløjede Ansigt. Hun syntes næsten, han lignede det sølle graanæsede Vædderlam, der forgangent Aar havde faaet Pandeskindet flaaet paa Svenskharven.

— „Han har ingen Mor! — Han har ingen Mor!“ var Lise kommen til at gaa og mumle, da hun gik ud af Huset fra Kristian.

Og under hele Hjemturen tænkte hun stadigt paa ham, som han havde siddet dér paa det bare Gulv med Blusen slaskende nedover den sammenklemte, slunkne Bug.

„Han er saa forladt! — han er saa forladt! — Han har ingen Mor! — han har ingen Mor!“ —

Dette blev hun ved at gaa og gentage, som en Remse eller en Versstrofe, paa hele Hjemvejen.

— — —
Lise havde rejst sig derhenne fra Brandstenen. Hun stirrede i Angst og Uro derover til Kvindelklyngen, som sad der og smaasnakkede om Møllergaardsbørnenes Skæbne. Scenerne fra den tomme, fraflyttede Gaard stod lyslevende for hende. Og da hun — under Løfte om den dybeste Tavshed — tillige havde betroet sin Oplevelse til de tre Jævnaldrende og berettet om sit Besøg med en udpræget Virkelighedssans, husede de ogsaa alt med den største Tydelighed.

„Vi ved godt, hvem du tænker paa,“ hviskede Kusine Elsbet til Lise.

Men hun havde vendt sig om og stod og trykkede Panden ind mod Væggen og svarede ikke.

„Du tænker paa Kristian,“ hviskede Elsbet igen.

„Jah! — Paa ham!“ — kom det i dæmpet Udbrud. Og Lise blev ved at vende Ansigtet ind mod Væggen. Hun vilde ikke lade sig se.

„Hvis det er det, Lise,“ begyndte Kusinen igen noget efter, — „hvis det er det, at du tykkes ikke, du kan bliv' ved aa haab', ja, saa vil a sig' dig, at det maa du ikke la' vær'.“

Lise svarede ikke.

„A siger, du skal bliv' ved aa haab', Lise. —

Du skal bliv' ved lig' til de stor' Folk siger, nu kan det ikke hjælpe længere.“

Nu vendte Lise sig. „Ja, Elsbet, det vil jeg ogsaa,“ svarede hun stille og fast.

„Ha! — *I* tror kanske paa Mirakler!“ kom det ironisk skrattende fra Helga. — „Saadan ligesom i jeres Bibelhistorie.“

Det gav et Stød i de andre; men de bed Tænderne sammen og tav.

Inde i Sovekamret havde de imidlertid stadigt fortsat deres Kamp mod Døden og Dødssøvnen.

Hvad enten de nu „haabede“ eller ej, opgivet at *forsøge*, det havde de ikke.

Kvinderne derindefra har stadigt Ærinde saa her, saa der i det store Køkken og lister ud og ind mellem de to Rum. Men saa tunge, saa tunge at se paa, og der er ikke det ringeste Skær af en Lysning at hente hos dem.

Hvorlænge mon de alle skulde blive ved at holde denne Tilstand ud?

I denne sære spændte Stund var det, at en forfærdelig Tanke i et Par lynklare Glimt dukkede op hos Lise, — et Syn, en Forestilling, som sidenhen i en aarelang Periode af hendes Liv skulde komme til at forfølge hende og volde hende mange kvalfulde Stunder og søvnløse Nætter.

— Den gamle Stine Høstkone, der stadig sad derovre i Krogen og skrællede Kartofler, havde gentagne Gange i Aftenens Løb ytret Trang til at tale om overnaturlige Ting, som Varsler og Gengangere. Og ogsaa om det Liv og de Tilskikkelser, der kunde vente de forskellige Mennesker i det *Hinsidige*.

Denne Trang kom især op i hende hver Gang der var lidt Stilstand i Huset, og man kom til at mærke sig den sagte hviskende Tone, hvori der oftest taltes i denne Nat, og de listende Trin, hvormed de bevægede sig; thi da kunde Stilheden i det lange, lange Hus, med de mange store Rum og de endeløse Korridorer føles saa grueligt trykkende og knugende.

Og vendte man saa tillige et lyttende Øre ud mod de vidtstrakte Gaardspladser, hvor der altid var saa mange mystiske Lyde at høre paa: Fra Dyrene paa Staldene, fra Lænkehunden og dens skramlende Lænke, fra Luger og Døre, der kunde træffe at staa og smække og klapre, fra gammelt Bindingsværk, der stod og knagede i de møre Sammenføjninger, og Kalksmuler, der løsnede sig og dryssede og stintede, hvor det tilfældigt traf sig, da kunde jo dette alene være nok til at skabe Uhygge paa en raakold og mørkladen Senhøstaften.

Naar saa Tanken paa, at det var *Døden*, man

sad og ventede paa, kom til, — ja, da kunde jo Uhyggefønmelserne ikke blive mindre deraf.

Nu var saa Stine igen kommen til at sidde og udvikle en af sine uhyggelige Varselshistorier, og den sidste lød omtrent som følger:

En Nat, medens hun tjente hos Kristian Koustrups i Damgaard, var baade hun og hendes Medtjenerinde blevet vækket ved, at det gav et vældigt Brag i Gulvbrædderne. Det lød, som noget tungt blev væltet over Ende og blev liggende.

De to Piger var bleven ganske stive af Rædsel, Lillepigen havde faaet Krimp i Benene deraf, og Stine selv blev slaaet saadan i Sved, at hun den næste Morgen kunde *vride* sin Særk — *rentud*.

Siden, da de laa og ikke kunde falde i Søvn igen for den Forskrækkelse, de havde faaet i Kroppen, havde der lydt tre mindre Dump derhenne i Dagligstuens Langbord efterfulgt af en Knirken og Knagen i Bordfjælene, som om de havde faaet en haard Byrde at bære paa.

Bagefter gav Stine dem Varselshistoriens Løsning:

Hendes Husbond kom en Aften sent hjem, faldt da omkuld midt paa Gulvet ramt af et Hjerteslag og var død med det samme.

Og de tre Dump, der fik Langbordet til at knage og brage?

Jo, den Aften, man kom hjem fra Købstaden med Ligklæder og Ligkranse og mange Spiserier

til det forestaaende store Begravelsesgilde, da kom den Mand, der bar Tingene fra Vognen og ind i Huset, en Gang saa tungt belæst ind ad Døren, at han maatte smide nogle af Pakkerne brat fra sig paa Bordet, og da havde Stine ganske grangiveligt hørt de samme tre dumpe Lyd, som havde lydt for hende og Lillepigen i Varselsnattens Mørke.

Men dette var dog endnu ikke det forfærdeligste af, hvad Stine havde at fortælle. — Først da hun gav sig til at fundere over, hvor denne forhenværende Husbond var vandret hen *efter Døden*, blev hun frygtelig.

Thi kunde det nu tænkes, at denne Mand, der havde faaet en saa brat og uventet Død, havde haft Tid til at berede sig først, — haft blot *saa* megen Tid, at han kunde faa givet sin Sjæl i Vorherres og hans himmelske Naades Vold? — Eller — var han ikke snarere bleven kaldt bort ganske og aldeles uforberedt, mulig endog fyldt af de sværeste Skrøbeligheder og de syndigste Tanker?

Dette sidste ansaas baade af Stine og af Tjenestepigerne, hun sad og drøftede Sagen med, for det sandsynligste. Thi det var jo en kendt Sag, at Kristian Koustrup bl. a. havde holdt for meget af Spiritus og ogsaa, at han netop den Aften, han døde, havde nydt altfor rigeligt af vaade Varer.

Og som Stine nu med sin Evne til grundig

Indtrængen i Sagen udlagde den, da kunde det jo næsten ikke være Tvivl underkastet, at han var vandret lige lukt ned i Helvede til Djævelen og alt, hvad hans var.

— Det skete nu, mens Kvindfolkene sad og var stærkt gennemrystede af disse Spekulationer over de evige, aldrig standsende Pinsler i Helvedes gloende Ildovne, — Stine forstod med overdaadig Fantasi at skildre dette Opholdssted — at der kom Ordre ud i Køkkenet om at skaffe en Del forskelligt Linned til Veje, Lagener, Haandklæder og andre Ting.

Under de Forhold, Affæren i Sovekamret var forløbet, var der jo bleven anvendt en Masse af sligt, og det havde tyndet stærkt ud i de Beholdninger, man havde haft gemt i de nærmest staaende Skabe og Skuffer.

Derimod havde man oppe paa „Salen“ — et vældigt, halvmøbleret Rum i den vestre Gavl — mere end Forraad nok. Her stod baade Skabe og Kister og bugnede, og man maatte nu se at faa fat i noget af disses Indhold.

Nu var de voksne Kvinder sikkert i Øjeblikket saa mørkerædde, saa spøgelsefyldte og helvedskræmte, at ingen af dem, selv med Selskab, havde Lyst til at gaa op paa „Salen“, over hvilken der altid hvilede nogen Mystik, ja, som ved sin Størrelse og underlige hvidkalkede Tomhed kunde vække Stemninger, der mindede om dem, man

kan modtage, naar man uden for Kirketiden træder ind i store hvælvede Kirkerum. — De var da, Pigerne, fejge og lumpne nok til at bede Børnene gøre det.

„Smaapiger, kan I ikke besørge *det*? — I ser, vi har Beskæftigelse mellem Hænderne, vi kan ikke saa godt faa Tid. — I har jo ikke noget at tage jer til, og det er jo hurtigt gjort, — bare et Øjeblik Sag!“ leflede de.

Stine Høstkone syntes dog vist ikke ret om denne Ordning. Hun sprang op og talte om at gaa, men kom i Tanker om, at hvis hun skulde gaa op „gennem hele den fine Ende“ af Huset, da maatte hun sætte sine Træsko, og hun var bange, at hendes Hoser ikke lugtede rigtig godt, for hun havde jo slidt og svedt stærkt paa Rivningsageren om Eftermiddagen, forklarede hun til sin Undskyldning.

Og hendes Generthed var sikkert helt oprigtig.

Heller ikke klog' Sine var blandt de Fejge. Hun var bleven kaldt ind i Sovekamret og derfor helt uden Lod og Del i, hvad der forefaldt i Køkkenet.

Men skønt Børnene ligesaa vel som de voksne Piger havde siddet og hørt paa alle Stine Høstkones uhyggelige Skildringer og Funderinger og derfor var mindst ligesaa rædde som de, var de villige til at gaa.

Baade Lise og Helga traadte straks tjenstvillige frem paa Gulvet, og ogsaa Kusinerne gjorde sig

hurtigt beredte. Thi de følte alle, at det var for højtidelig og alvorlig en Stund til at vise barnagtig Vrangvillighed frem og til at opføre sig pjaltede.

„Vi kan godt gaa,“ sagde de to Søstre og bød sig frem.

„Ja, lad *vos* kuns gaa,“ sagde ogsaa de to Kusiner.

Saa gav man dem et tændt Tællelys i Haanden, aabnede Døren for dem — og de gik.

— Først kom de ud i en lang Korridor, der gik paa langs af Huset, og ved Siden af hvilken der til Gaarden var Spisestue, Dagligstue og et Par kontoragtige Herreværelser; og mod Havesiden var der Sovekammer, Børnekamre, Systue og Skolestue. Saa kom de til en Forstue, der var saa stor, at den snarere maatte betegnes som en Vestibule. Den strakte sig tværs over Huset i hele dettes Bredde, og der var ogsaa her en anselig og hel stilfuld Trappe, der førte op til de mange Gæsteværelser og Loftsrum ovenpaa. Mange smukke Gevire prydede Væggene tilligemed et gammeldags, sjældent Spejl og et stort Ur med et meget kunstfærdigt Slagværk.

Saa kom der atter en Korridor paa langs, hvorfra der førte Døre til et Par halvtomme, pulterkammeragtige Havestuer og til et større Gaardværelse, man kaldte „den røde Stue“, nu mest benyttet til Lagerrum for Korn, eller Foraar og

Efteraar, naar Hedemarkens store Faareflokke blev klippede, til Opbevaring af Ulden.

Først her for Enden af denne Korridor naaede de endelig til „Salen“.

At Smaapigerne var ilde til Mode ved en saadan Vandring og i denne Nat, er let at fatte. Selv ved højlys Dag kunde der være uhyggeligt nok i disse endeløse, skumle Korridorer med Døre paa Klem ind til alle de sære forrevne, halvtomme Rum og med det store Slagurs Kirkeklokkeslag drøgende og rungende over sig; — hvormeget mere da i denne mørke og tunge Nattetime.

Og under deres Færd deroppe paa „Salen“, mens de maatte gaa rundt og prøve Nøgler, hive i genstridige Skabsdøre og aabne tunge, jernbeslaaede Kistelaag, — nej, det var heller ikke hyggeligt.

Til alle Sider de hvide, næsten helt usmykkede Vægge, — baade til Gaarden, Gavlen og Haven store, smaarudede, utilhullede Vinduer, som klamrede og larmede hver Gang et lille Vindstød stod paa, og udenfor, de store, susende Trækroner og de mange svajende og svinglende Bueske, hvis uavede Grene hvert Øjeblik pikkede og puslede ind mod de klamrende Ruder. Snart kunde det lyde som en hastig, heftig Banken af én, der bad om at blive lukket ind, snart som en forfærdende Skraslen og Skuren, som ledte Tan-

ken hen paa noget stort og tungt, der væltedes ind mod Muren og slæbtes forbi.

De turde ikke godt se paa hverandre, som de trippede om deroppe; blege var de allesammen og skælvende og rystende. Og saa hændte det, der skulde gøre Situationen end mere gribende for dem: Helga tabte Lyset.

Det var ovre ved den store, jærnbesslaede Kiste fra „Anno 1612“, Lise havde just fundet en hel Stabel af de Lagener frem, hun skulde udsøge, og stod med dem i Favnen, Helga skulde lukke Laaget efter dem; og da, som hun med den frie Haand slog Kisten i Laas, kom Laaget til at røre ved Kanten af hendes Lysestage, Lyset faldt, og de stod alle i Mørke.

Da var det, dér midt i Rædslen, at den Tanke flammede op i Lise, som siden, da hun kom til at gaa til Præsten, og da hun med Konfirmationen og Nydelsen af Nadveren fik de religiøse Spørgsmaal rigtigt levendegjorte i sit Sind, skulde komme til at volde hende den pinefuldeste Tvivl og Uro og forfærdelige Grublerier:

Hvor vilde hendes Mor gaa hen efter Døden, — til *Himlen* eller til *Helvede*?

Ja, *hvis* det nu gik saadan, at Lises Mor døde i denne Nat, var det da saa sikkert, at hun fik Vorherre bedt rigtigt om Syndernes Forladelse forinden? — Kunde man lide paa dette?

Det var jo ikke en Død, saadan som de fleste

fik den, med lang Tids Sygdom og Forberedelser. Deres Mor havde ikke haft noget Sygeleje, hun havde ikke talt om, at hun skulde til at forlade sin jordiske Syssel.

Desuden *vilde* hun jo slet ikke dø, — nej, efter hvad der var bleven fortalt derude i Køkkenet, havde hun jo hele Tiden bedt og bedt, at man ikke maatte lade hende dø, men at hun maatte blive ved at leve i sit Virke og med sine Børn.

Men hvordan var det mon saa med hende *nu*? — havde hun da *nu* faaet bedt rigtigt til Vorherre, faaet „omvendt“ sig?

Og hvis ikke?

Ja, hvad var det, Folkene havde siddet og snakket om nu for lidt siden dernede i Køkkenet, — hvad var det Stine Høstkone saa klart havde fortolket og saa indgaaende skildret: Man gik til *Helvede!*

Jaja! — Djævlen tog En, og man skulde i al Evighed brænde i Helvedes gloende Ildsluer!

Aa—aah! gik det som fortvivlede Støn igennem Lises Bryst, javelsaa, naar man ikke havde været vendt inderligt mod Gud i sin sidste Stund, saa blev man *fortabt!* — Og naar Moderen saa mindelig havde bedt om at slippe for Doktoren, fordi hun da frygtede, at hun ikke skulde leve, saa var vel ogsaa det et sikkert Tegn paa, hvor hun gik hen, *hvis* hun døde.

Thi Lise vidste jo fra Farmoderen, fra Røgter-Per, fra klog' Sine og den Slags Gamle, der gav sig af med at tale om Døden, at de tænkte paa den som noget rart, noget, man kunde længes efter; — men det var fordi, de vidste med Sikkerhed, at de vilde komme op til Himlen „op til Guds lyse Boliger“.

Dér skulde Moderen altsaa ikke.

Hun *længtes* ikke efter Døden. Hun *frygtede* den.

— Kusinerne stod og trak i Lise og klynkede om, at de skulde skynde sig at komme ned til de oplyste Stuer. De vilde ikke længere være heroppe i denne rædsomme „Salen“, hvor det knirkede og knagede, bankede og skruslede til alle Sider, og hvor hvert af deres Barneskridt formelig drønedes som Hovslag i det af dybe Kælderhvælvinger underhulede Gulv.

Men Lise var helt stivnet og kom ikke af Stedet. Endda hun stod med Favnen fuld af en altfor tung Byrde af halvklamme Lagener, rørte hun sig ikke.

— Jo, naturligvis gik man til Helvede, naar ikke man havde omvendt sig retteligt, før man døde, gik det paany igennem hendes Tanker. Hun vidste det jo saa godt fra sin Børnelærdom, — Røveren paa Korset, han naaede det lige i rette Tid; men den rige Mand?

Nej, han „slog Øjnene op i Helvede, hvor han var i Pine“, stod der i Bibelhistorien.

Og for Lises Sind og Fantasi, der i denne Nat var saa vibrerende følsomme, dukkede der Syner op, i hvilke hun saa' dette *Helvede*, hvis gloende Ildovne flammede og luede uden at slukkes, — flammede og luede til evig, evig Tid!

Hun havde en Nat været inde i Fyrhuset ved et Teglværk, følt den brændende, sviende Hede, der var, og set Folkene rage op i de seks gloende Ovmundinger, ud af hvilke Flammerne stod i én gnistrende og svovlende Brandglød.

Saadan omtrent saa' der vel ud i Helvede?

Og da hun nu i det samme kom til at støde sit ene Øje mod en fremspringende Kant paa det store, hollandske Skab — ikke saa det gjorde ondt, men dog saa hun en lille Tid maatte holde sine Øjne lukkede — da saa' hun tydeligt sin Mors store, tunge Legeme synke ned i et saadant flammende Baal, — synke, synke, pines, oh! *pines* og *vride* sig, mens Ansigtet blev ildrødt og opsvulmet og næsten helt ukendeligt — saadan som hun havde set det i et Glimt i Aften, da Moderen vred sig i Fødselsveer, og hendes Mund var fortrukken i Smerte og Graad og Skrig.

„Lad vos dog gaa, Lise! — Lad vos dog gaa ned!“ klynkede Kusinerne.

De kunde ikke begribe, hvorfor hun dog stod dér og ikke var til at rokke af Stedet.

„Vi skuld' jo ogsaa stræb',“ forklarede Elsbet.
„Vi skuld' jo skynd' vos aa komm' ned.“

„Ja,“ svarede Lise. „Jah!“ Men Ordene kom ligesom langt borte fra, og hun blev alligevel staaende uden at flytte sig.

Hun følte det, som havde hun Bly i Benene, Bly i Øjelaagene og alle Vegne. — Eller var det Ild?

Kna — kna — knak! pikkede det henne paa Ruderne ud til Haven. Det var vel Rosenbuskene, der stod og bankede paa; men det lød imellem saa taktfast, som var det en Menneskekno.

Udenfor Gavlvinduet stod der nogle Syrénbuske med rigeligt blødt Løv. Her kunde Grenene naa at svøbe henover Ruderne, saa det lød som slæbtes et tungt Kjøleslæb forbi.

Og saa det hule Drøn fra Gulvet blot de flyttede Fødderne!

„Men saa kom da, Lise! — Aa kom da — kom!“ tiggede de andre igen.

„Ja, hvorfor vil du da ikke gaa med vos ned?“

„Jah!“ svarede Lise hen i Vejret. — Hun kunde faktisk ikke flytte sig af Stedet.

Først da Kusinerne gav sig til at græde helt hulkende og i deres Fortvivlelse tog fat i Lise og trak af med hende, kom de alle fire til ramlende fremover det drønende Salsgulv og ned igennem de lange, mørke Korridorer.

— Men paa Vejen ned mod Køkkenet slap Helvedstankerne dog deres Tag i Lise.

Hun kom pludselig til at huske paa, at de vist ikke havde faaet Haandklæder nok med ned. De var jo ikke bleven helt færdige med at tage Tøj frem, da Lyset slukkedes.

Sæt de skulde op paa „Salen“ én Gang til, gyste det igennem hende.

Denne Tanke var der vel ingen Hygge i; men i denne Stund virkede den dog som en Befrielse.

IX

Nej, de kom ikke op paa „Salen“ mere den Nat. —

Maaske havde det nok været Mening, at de skulde have haft nogle flere Haandklæder med sig; men det var ikke dér, der blev talt og ikke derpaa, der blev tænkt i den Time, som nu kom. —

— Et Øjeblik efter at Børnene var kommen ned i Køkkenet, var det, at Faster Karen kom ud og sagde baade dem og de andre, der var samlede derude, at nu var der intet Haab mere, ikke *Skimt* af Haab! — *Det blev Døden*, derved var det ikke muligt at røkke.

Hun sagde det stille og brudt, og da Ordene var kommen frem, tog hun sig med Haanden op til Panden, som kunde hun ikke bære Hovedet oprejst længer.

Og saa gik hun hen og tog Lise og Helga i Haanden og stod saadan ganske stille lidt. — Det saaes, at det var svært for hende at komme læn-

gere, men Meningen var jo, at hun vilde lede dem ind i Sovekamret og som en ringe Hjælp holde dem varmt i Hænderne paa denne tunge Gang ind til deres Mors Dødsleje. Og efter at hun et Par Gange havde sluppet Hænderne for at tørre sine Øjne og pudse sig om Næsen, fik hun sit Forsæt udført.

„I Jesu Navn!“ sagde hun, „kom da saa med, bitte Børn.“

Og saa gik hun med dem.

— Og nu begyndte saa den Time, om hvilken Karen Vældbjerg og den anden Nabokone, der gik til Haande paa *Broholm* i denne Nat, den lille Bodil Dalgaard, mange Gange siden sagde, at hvad de end glemte af det, som de oplevede her paa Jorderig, *den Time* glemte de aldrig:

Det var Anne Grams Dødstime.

Lige til de blev et Par gamle, hvidhaarede, krogede Koner blev denne Time ved at staa uudslettelig i deres Erindring og dukkede idelig og idelig op i deres Samtaler, naar de sad hos hinanden.

„Her kan En gaa og trippe og træde og nusle rundt, Tiden skrider og En mærker ikkun littelig til'et,“ kunde Karen sige. Den ene Dag kunde synes at glide saadan omtrentlig som den anden, og Aarene ligesaadan. Men saa kunde En opleve noget, som En aldrig kunde glemme igen, ja, som kunde blive ved at staa ligesaa grangiveligt for

Ens Øjne, saa det var, som man saa' det den Dag i Dag.

„Ja, som nu den Klokkestund, da Anne Gram døde,“ kunde saa Bodil svare.

Og saa kom Minderne vældende frem: Saadan som Anders Gram havde set ud i denne Time, saadan som Sovekamret havde set ud, saadan som alle de Mennesker, der efterhaanden samledes derinde, havde set ud, og hvad der skete med dem — og saa saadan som *Anne Gram* kom til at se ud i denne sene Nattetime, da hun blegnede og stivnede i Dødskulden og for stedse lukkede sine store, ærlige blaa Øjne. —

— Det var ikke noget særligt stort eller godt Værelse, dette Sovekammer. Naar Valget i sin Tid var faldet paa dette Rum til dagligt Soveværelse, var det vist sket paa Grund af dets nære Beliggenhed ved Køkkenet; thi i de Aar, Anne Gram levede, var der jo altid smaa Børn til Huse paa Broholm — hyppigt endda to Vugger i Gang paa samme Tid, — og derfor altid Mælkeflasker at opvarme, fugtigt Børnetøj, der skulde tørres, og ofte Brug for varmt Vand og for mange Apparater, som skulde renses og behandles derude i det store, altid opvarmede Køkken.

Sengene stod heller ikke Side om Side, som i de fleste andre Sovekamre, men var stillede ind mod Væggene i to forskellige Kroge for at give lidt mere Gulvplads.

I denne Nat var dog Anne Grams Seng flyttet ud fra Væggen, for at der kunde være Adgang til den fra alle Sider. Og her paa dette Leje laa da den døende Mor, da Faster Karen stille traadte ind over Tærsklen med de to Smaapiger ved Haanden.

Hun var nu ligesaa hvid og tavs, som hun for nogle Timer siden havde været rødsvullen og skrigende, Munden, der havde været forvreden og sært af Lave at se paa, var bleven slap og blaa-bleg, Øjnene, der havde været opsvulmede af Graad og sygtbedende i Udtrykket, var nu lukkede og ligesom nedsunkne i deres Hulninger.

Kun Panden var som ikke ret kommen i Ro. De Rynker, den udstaaede haarde Pine havde tegnet opover de sammentrukne Bryn, sad endnu som mørke Skygger fra Næseroden og op til Pandeskilningen. — Haaret, der havde staaet saa pjusket og uordentligt ud omkring det ophedede Hoved, havde nu kærlige Hænder ved et Par Strøg glattet ned fra Skilningen og ordnet om bag Ørene.

Og Hænderne, de store, hvide, altid virksomme Hænder. — Ja, paa den Side af Sengen, der vendte henimod Døren, laa den ene slapt ned paa Dynen ved Siden af Anne Grams trætte Legeme og den anden, den Højre, den sad Andersovre paa den anden Side af Sengen og holdt mellem begge sine.

Det første, Børnenes Øjne søgte og saa', da de kom ind, var vel nok *Moderen*; men *Faderen* tog ogsaa Blikket fangen, thi han var jo næsten helt ukendelig.

Han havde endnu ikke efter Hjemkomsten fra Markedet kastet Rejsetøjet. Han sad med den store, tunge kavajagtige Overfrakke paa, som Børnene havde set sluske saa underligt omkring ham, da han kroget og dukket slingrede over Dagligstuegulvet. Dens store Vidde faldt ned omkring den Træstol, han sad paa, og bredte sig langt ud paa Gulvet.

Og heller ikke sin fladpuldede Rejsehue havde han faaet lagt. Den sad endnu trykket ned om hans graa Hoved, som da han var traadt ind ad Døren sammen med Per Solgaard.

At Faderen sad der med disse Klædningsstykker paa, ikke havde sanset noget saa ligefremt, som at krænge dem af sig og kaste dem paa en Knage, bidrog jo sit til at give ham Udseendet af en Mand, der med et pludseligt og uventet Slag var bleven ramt og knust.

Dette Udseende blev yderligere understreget af hans Siddestilling.

Han havde ellers til Dato været en meget *stivnakket* Mand, — ikke alene af Sindelag, men ogsaa i bogstavelig Forstand. Skønt han var klodset og kluntet af Krop og Bevægelser, Hovedet var højtbaaret og Nakken paa ham stejl, *saa* stejl, at

man godt skæmtevis kunde tænke: Han, Anders Gram, han har vist et Kisteskaft surret fast under Frakken.

Men som han sad der ved Sengen, var ikke alene Overkroppen stærkt ludende fremadbøjet, ogsaa Hovedet var sunket langt forover. Han saa' hverken til Højre eller Venstre, og Øjnene stod stive i Hovedet paa ham, men en Gang imellem randt der stille Taarer ned ad hans blaarøde Kinder og dryppede ned paa den tykke Overfrakke.

Heller ikke Hænderne bevægede han. De havde lukket sig om Annes Højre, saa fast, saa det kunde se ud, som han ikke vilde slippe igen.

— Henne ved Faderens Seng kunde man se den lille Bodil Dalgaard gaa og trippe rundt. Sengetæppet var slaaet til Side, og ovenpaa Dyngen laa en Bylt indpakket i hvidt Linned og et Par tykke Multoms Svøb, — en Bylt, der en Gang imellem rørte sig lidt og hvorfra der ogsaa nu og da kom nogle smaa Klynkelyde.

Det var den Nyfødte, som i al Forstyrrelsen var bleven pakket herhen, ligesaa blodig og slammeth, som den var kommen fra Moders Liv.

Det var en lille Dreng, det havde man hørt, men saa optaget havde alle været paa anden Vis og spændte og forstyrrede, at de næsten helt havde glemmt ham. Og han havde da heller ikke kaldt paa dem, eller knyet stort mod Behandlingen. Kun Bodil Dalgaard gik en Gang imellem hen og

kiggede efter, om der kom Luft nok ind til ham og passede at samle Svøbene sammen om ham, at han ikke skulde faa det for koldt.

— Og saa den gamle Doktor Lund — —

— — Ligesom Farmoderen bestemt holdt paa Sødsuppe og varme Vafler som eneste rette Traktament efter en Barselaffære, holdt hun ogsaa paa, at der skulde sættes en *Natstol* ind i Sovekamret ved en saadan Lejlighed.

Det nyttede ikke, man fortalte hende, at man nu ikke mere anvendte en saadan, at man nu havde en saadan lille bekvem Genstand som et Stikbækken at bruge i Stedet, o. l. — Gamle Kirsten blev ved sit, og Anne Gram plejede jo altid at give efter.

Følgen var da bleven, at hver Gang, der var skikket Bud for at hente Jordemor til Broholm, kunde man se Kirsten forpustet og overanstrengt komme slæbende fra sit Hus og op igennem Haven med den *Natstol*, der havde staaet hende selv til Tjeneste ved de fjorten Barnefødsler, hun i sin Tid havde overstaaet.

Gammel var den jo nu og mør og ormstukken, — og *brugt* blev den jo altsaa heller ikke mere; men baaret op og stillet an paa en fremtrædende Plads imellem Kakkellovnen og Anne Grams Seng det blev den uvægerlig hver Gang, der skulde komme Smaa.

Det var den ogsaa blevet denne Gang.

— Og paa denne gamle Natstol havde Dr. Lund taget Plads.

Han var jo en sær gammel halvkomisk Størrelse, den gamle Distriktslæge, der altid byltede sig ind i saa mange gamle Frakker og Halsklude, at han vel knapt selv vidste noget Tal paa dem. Nærsynet var han ogsaa og havde en snurrig Maade at tale paa, idet han bestandig gentog sine Ord, saa hans Tale ofte kom til at lyde noget sludrende og vrøvlevorn.

Man sagde ogsaa, hans Kone sultede ham, eller i hvert Fald ikke tog sig videre omhyggeligt af hans Forplejning. Hun gav ham kun Mad, hed det sig, naar han var hjemme bestemt til Spisetiderne. Og det kunde han saa godt som aldrig være, da han jo næsten altid rullede omkring paa de lange, lange Veje i det udstrakte Hededistrikt.

Derfor vidste man ogsaa mange pudsige Historier at fortælle om hans Sult og Graadighed, naar han kom ud paa Landet, og om den Ugenerthed, hvormed han forlangte Mad, hvor han kom frem paa Sygebesøg, naar han følte, han trængte til den.

Ikke destomindre hængte Almuemennesker fast ved ham med største Tillid og Hengivenhed, mest paa Grund af hans jævne Omgangsformer, men ogsaa fordi han hos Fattigfolk var en overmaade nænsom Betalingsfordrer.

Ogsaa ved sin Optræden den Nat, Anne Gram døde, vandt han sig Venner.

Sædvanligvis var han en rastløs gammel Fyr, der altid fo'r saa urolig omkring paa sine tynde, rappe Ben. Hændernes Bevægelser var meget livlige, og Munden løb altsaa ogsaa i ét surrende Sludder.

Men i denne Nat var han saa stille.

Da han havde endt sin grundige Undersøgelse af Anne Gram, foretaget alle sine mange forskellige Forsøg og omsider var kommen til Klarhed over, at der ingen Redning var mulig, saa vendte han sig om mod de Tilstedeværende og sagde til dem — ikke pjæfrende som saa ofte ellers — men sjælden rolig og dybt alvorlig:

„Jeg kan ikke give dem noget som helst Haab, lille Venner!“

Og saa lagde han Lagen og Dyne saa pænt til Rette over den Syge og tog hendes venstre, matte Haand og lagde den ned ved Siden af hende paa saadan en inderlig hjælpeløs og vemodig Maade.

Det var, som han vilde betyde dem: Vi Mennesker formaar saa lidt.

Nu kunde han jo have bedt om at blive kørt hjem med det samme; thi han havde jo ikke mere at gøre.

Men det gjorde han ikke. Han satte sig i Steedet, som alt nævnt, stille ned ovenpaa gamle Kirstens Natstol, lænede sig roligt tilbage mod Ryg-

lænet, stak Hænderne over Kors og op i sine vide Kittelærmer og trak sine lange Frakkeskøder varmende sammen om de magre Ben, — altsammen, som om han vilde sige dem: Nu er I bedrøvede og ulykkelige, I Mennesker her, det forstaar jeg saa godt. Derfor skal I heller ikke tænke paa mig eller lade jer forstyrre af min Nærværelse, men bare lade, som jeg slet ikke er her.

Han havde en stor, bred Mund, der i Reglen var saa fast sammenbidt, saa den i sin Tandløshed tegnede sig som en Sprække i en Postkasse. Det gjorde den ogsaa, som han nu sad og hvilte sig der i Stolen.

Aaja, han saa' ikke det mindste forloren eller tillavet ud, den gamle Doktor, men aldeles troværdig. — Ja, her sidder nu jeg paa gamle Kirstens Natstol; jeg er, som jeg *er*, — og jeg er *bleven*, som jeg er, fordi jeg er en gammel Ka'l, der har set saa grumme meget af denne underlige Verden.

Og derfor var der som et Strejf af Trøst ved at kaste et Blik derhen i Krogen paa denne gamle, rolige, livsvise Knark.

Dette var der flere, der kom til at føle i Løbet af denne fortvivlede Time.

— Et helt andet Indtryk gjorde Jordemoderen, Madam Iversen.

Hendes Ansigt laa i ret forlorne Folder og bar som altid Præg af Lavhed og Last. — Desuden

var hun vist bange for Dr. Lund, for der var i den senere Tid forekommet et Par kedelige Dødsfald i Distriktet i Forbindelse med Barnefødsler. De kunde ikke ret og slet lægges *hende* til Skyld, men videre sikker eller dygtig eller paapasselig i sit Fag var hun ikke, — og nu døde altsaa ogsaa Anne Gram.

Det saa' ikke godt ud.

Man kunde da ogsaa se Madam Iversen i en stadig Usikkerhed og Uro vimse indsmigrende rundt over det hvide Gulvs mange nyvaskede Fugtpletter med en paaklistret, højst uægte Deltagelse i sit uædle Aasyn og jævnlig skæve lurende henimod Manden paa Natstolen. —

De to var fuldkomne Kontraster.

Det var saa pinligt at se paa dette falske Kvindemenneske, saa irrende ubehageligt. — Og alligevel — ja, maaske dog Følelsen af Stundens gripende Alvor øgedes mere derved end ved alt andet: Sindene fik til fulde at mærke Værdien og Højheden i en stor og oprigtig Sorg som Mod-sætning til hendes Forlorenhed.

— Da Faster Karen var traadt over Tærsklen med de to Smaapiger ved Haanden, havde hun ladet Døren staa halvaaben efter sig. Hun havde vist gjort det i Følelsen af, at der nu ogsaa var andre, der skulde have Lov at komme ind.

Det varede da heller ikke længe, før Pigerne én efter én kom listende gennem Døren. De

maatte se deres gode Madmor endnu en Gang, inden hun gik bort fra dem, tage Afsked med hende i et sidste Blik.

Der var jo en fem, seks Kvindfolk derudefra Køkkenet, og der var derfor allerede ved at blive mange samlede i det ikke særligt store Sovekammer.

Alligevel fik man snart en Følelse af, at der manglede en Del endnu: Man maatte samle Børnene derinde, alle Børnene.

Det var dog en Stund, højtidelig, som kun faa andre i Livet, og de, der hørte sammen, maatte samles og være i hinandens Nærhed. Maaske kunde det ogsaa tænkes, at den Døende kunde aabne Øjnene og komme til Bevidsthed endnu en Gang, og hvis dette skete, skulde hendes Blik ikke forgæves søge nogen af dem, der hørte hende til.

Ja, saadan var det vel, de tænkte, Faster Karen og Bodil Dalgaard og klog' Sine, der snakkede sammen om Sagen.

Anders Gram var det i hvert Fald ikke Tanken om at hente Børnene kom fra, for han sad bestandig i samme stivnede, halvt segnefærdige Stilling derovre paa den anden Side af Sygesengen.

Men Pigerne spredtes nu i forskellige Retninger for at faa de Smaa op af deres Senge og samlede herind til Moderens Dødsleje.

En af Karlene, der tilfældig var ved Køkken-

døren, blev sendt ned til Bedstemoderens Hus for at hente Else Marie og de to Smaa, dér var.

Et Par af Pigerne fulgte med Gine-Barnepige ind i Børnekamrene for at hjælpe hende med de Smaa her. De var jo alle saa smaa, at det kunde tænkes, de vilde give sig til at græde, naar de nu paa denne usædvanlige Tid af Døgnet skulde vækkes og tages op af deres varme Senge.

Det gjorde de ogsaa. Man kunde høre deres søvnige Barnegraad og halvvaagne Klynken over Gangen og ind gennem den halvaabne Sovekammerdør.

Det varede dog ikke længe, før de alle var samlede i Sovekamret. Først kom Else Marie med de to nede fra Kirstens Hus, og siden kom klog' Sine, den høje Kristense og Gine-Barnepige, hver med et lille pylrende, søvndrukkent Væsen paa Armen. Den lille femaarige Bodil trippede bag efter Barnepigen, holdende hende i Kjolen.

Stille kom de listende ind i Sovekamret og tavse og alvorlige stillede de sig op med deres Byrder omkring i Værelset, hvor der kunde blive en Staa-plads til dem.

En stod lænet op mod Kommoden, en anden op mod den mærkelige Kakkelovn med de mange Etager. Og Gine-Barnepige, der stod med den mindste — nej, nu var det jo den næstmindste — paa Armen, til hende blev der sat en Stol frem ovre i Nærheden af Dr. Lund.

Barnet, hun stod med, var jo kun godt et Aar gammelt, og det klynkede en Del og gned utidigt og fortrædiget rundt i baade Næse og Øjne med sine smaa Hænder. Gine satte sig da og lagde det til Rette paa sit Skød, hvorefter hun bragte det til Ro ved at vugge det frem og tilbage over sine Knæ.

Stine Høstkone kom ogsaa derind. Hun maatte have overvundet Skruplerne over de ildelugtende Strømper; thi Træskoene havde hun da sat. I Stines Køl vand kom de to Kusiner listende. Men med en taktfuld Følelse af, at de nu burde holde sig i Baggrunden, smøg de sig ind i en Krog ved Fodenden af Anders Grams Seng, hvor de i den følgende Tid forholdt sig meget stille, og hvorfra man lige kunde skimte deres Pander og Øjne titte op over Fodstykkets svajede, gule Ahorntræ.

— Og hvad skete der saa videre? — Hvad tænkte og følte disse Mennesker, der her var bleven samlede?

Som nu de to Smaavæsner, Hans og Hanne, der samtidigt var kommen derind og blev ved at holde sig i hinandens Nærhed?

De var bleven staaende ved Siden af hinanden henne ved den gule Chifonnière og saa' undselige og benovede ud. Hans stod og drejede sin lille runde Hue mellem Fingrene, og Hanne stod og pillede ved en Nøgle, der sad i en af Skufferne.

De kunde se ud som et Par Børn, der var ble-

ven sendt i et Ærinde til et vildfremmed Sted og nu stod og var saa forlegne derved, at de ikke kunde faa sagt, hvad de skulde.

For blot at sige noget til dem, gik Bodil Dalgaard hen og spurgte dem hviskende, om de ikke havde været bange dernede i Bedstemoderens Hus.

„Næhjl!“ mente Hans, det havde de ikke.

„Vi sov jo,“ lagde lille Hanne til.

„Gaa I kun længere frem,“ hviskede Bodil igen og lagde blidt Armen omkring dem for at faa dem draget ind i Kredsen af de andre. De stod jo og saa' saa svært naadelige og forladede ud.

De tog da ogsaa et Par Trin fremefter; men da Bodil tog sin Arm væk fra deres Skuldre, gik de tilbage igen til deres forrige Stilling.

At se paa saa' de to Smaafolk ikke ud, som de lagde Mærke til ret meget af, hvad der skete omkring dem i denne Stund, eller havde Forstaaelse af, at de blev moderløse.

Og alligevel havde ogsaa deres Øjne været aabne, deres Sind været følsomme og opladte, og ogsaa de havde modtaget Indtryk, som aldrig ud-slettedes.

Saaledes huskede de altid, at lille Thomas, da han blev baaret ind af den høje Krestense, havde rakt Armene hen mod Moderens Seng og kaldt paa hende:

„Moa! — Mo—ah!“

Det lød saa klagende og bedende. Og saa, da man tyssede ham til at lade være at tale, da sad han og hikkede i tilbagetrængt Graad; det lød saa inderlig trist.

Han havde jo dette syge Øre, der pinte ham. Det var han vant til, at Moderen altid behandlede og vilde ikke have, at nogen anden rørte det. Det var da ogsaa kendeligt, at Bindet ikke var bleven skiftet den foregaaende Aften, thi det saa' halvsmudsigt ud og sad forkrøllet om Hovedet paa ham.

Derfor vilde han nu paakalde Moderens Hjælp til at faa det gjort i Stand. Det sad han og hviskede om, ind imellem han bestræbte sig for at tilbagetrænge sin Graad:

„Moa stal binde Thomas' Øre! — Moa stal døre det!“ hikkede han.

Da var Hans og Hanne bleven forknytte af at staa og høre paa lille Thomas, det gjorde dem saa ondt for ham, at han ikke kunde blive hjulpen. Og da var ogsaa den Følelse sunken ned over dem, at Moderen kanske aldrig mere kom til at hjælpe nogen af dem.

En Gang var Faster Karen en Vending henne ved Sygesengen. Hun tog om Anne Grams Haand, som den laa dér, saa hvid og mat ovenpaa Dynen, løftede den et Haarsbred og lagde den stille og varsomt igen, saa hendes Berøring kom til at se ud som et vemodigt Kærtegn.

Da hun vendte sig bort derfra, gik hun hen til Gine-Barnepige, som sad og vssede den lille Knud paa Skødet. Hun havde lagt Mærke til, at der paa en sribet Natdragt, han havde paa, sad en Lap nede i Kanten, der kun var halvt paa-syet. Nu tog hun i Tøjet og lagde sin ene Haand over Lappens løse Hjørner med en lignende vemodig Bevægelse som den, hvormed hun før tog om den Døendes Haand.

„Ja se,“ forklarede Gine, „han havde jo gjort sig vaad i sin Vugge, da A skuld' ta' ham op, og saa tog A, hvad der laa nærmest for mi' Haand, og gav ham paa for itt' at sinkes formeget.“

Men siden havde hun nok lagt Mærke til, at det egentlig var et Stykke *Sytøj*, der ikke var gjort rigtigt færdigt.

„Ja, det var det sidst' Stykk' Arbejd', Anne Gram havde imellem henneses Hænder,“ tilføjede Gine.

Fasteren nikkede, ja, hun havde nok tænkt, at det var Annes Arbejde; Lappen sad saa akkurat, Striberne passede saa nøje.

Og hendes Øjne søgte hen til Sengen og til Haanden, der laa saa mat derovenpaa Dynen. — Saa flittig den havde været, den Haand; men i Gaar var den gaaet i Staa — ved Lappen dér paa Barnets Tøj.

„Ja, nu har Annes Haand syet sit sidste Sting,“ sagde hun og lod Øjnene vandre rundt til Bør-

nene, som vilde hun sige: Hvem skal nu holde Tøjet sammen om jer allesammen.

En anden Gang gik Faster Karen hen til Else Marie, paa hvis Arm lille Inger sad i sin stumpe, lyserøde Nattrøje og missede med de søvnige Øjne mod Lysskæret. Og saa tog hun om én af Barnets smaa, nøgne Fødder, idet hun sagde:

„Aa, Herregud! — Det bitte Væsen — Det bitte stakkels Væsen!“

Den dybt sorryfulde og ømt medlidende Tone, hvori Fasteren sagde disse Ord, saavel som det lille Træk med den halvtpaasyede Lap, huskede Hans og Hanne altid.

— —

Midt paa Timen var der nogle Minutter, hvor Blæsten havde rejst stærkt paa sig, og bagefter kom der en Regnbyge, som piskede kraftigt i Efeurankerne ude omkring Vinduerne. Og igenem den Rude, der stadig havde været holdt aabent, strittede Regndraaberne ind paa Rullegardinet og gjorde det fugtigt.

Saa gik Madam Iversen hen og rullede op for at lukke Vinduet. — Hun gav da et grimt Hvin fra sig, og da hun vendte sig om mod Stuen, var hun helt askegraa i sit ellers saa farverige Ansigt.

Hun havde set noget sort staa derude i Haven, og det var nok til at fremmane baade Spøgelser

og onde Aander og helt vidskræmme det ellers saa lebendige Fruentimmer.

Men Lise, som ogsaa var traadt hen til Vinduet, saa' straks, at Sagen ikke var saa farlig; det var Jens Peter Hjorddreng, der gik og vankede derude.

Han var Anne Gram saa hengiven som en Søn, fordi hun havde været meget god og hjælpsom mod ham i den Tid, han havde tjent paa Broholm, og været det paa en Maade, saa han, som han sagde, rent havde glemt, at han ikke var andet end en sølle fattig Dreng fra et fattigt Husmandshjem.

En Gang Jens Peter laa og var syg, var hun gaaet ud i det grimme, snavsede Røgterkammer til ham, og da hun saa' ham ligge dér saa ensomt, havde hun straks sørget for, at han kom ind i Stuehuset, og hun havde lagt ham i en af Sengene i Børnekamrene, inde mellem sine egne Børn.

Børnene var bleven glade, for Jens Peter var en Tusindkunstner, der kunde lave de forunderligste Spilopper og altid komme fint fra dem samt efterabe alle de Dyr og Mennesker, han kendte.

Men Jens Peter var alvorlig: „Det er jo næsten ligesom jeres Mor ogsaa er min Mor!“ sagde han dybtrørt. Og saa havde han i baade Lises og Helgas Nærværelse gjort det højtidelige Løfte, at han nok en Gang skulde blive til noget stort.

Det vilde han vise deres Mor, fordi hun var saa god og venlig imod ham, meget mere end nogen anden nogensinde havde været.

Men i denne Nat, hvor han havde faaet at høre, at Anne Gram skulde dø, var Følelsen af den Armod og Forladthed, han nu igen skulde ud i, brudt saa voldsomt ind over ham derude i det mørke, fugtige Røgterkammer, at han ikke havde kunnet sove eller blive i Sengen. Han var da staaet op og havde en stor Del af Natten gaaet og vanket om baade her og der, men mest derude i Haven langs Rækken af de mange oplyste Vinduer.

Lise var i Forvejen fortrolig med en Del af hans Følelser og Tanker, en Del gav han hende Indblik i sidenhen. Men da hun den Nat saa' den ellers saa vittige og skæmtsomme Dreng staa derude i Mørket i det piskende Regnvejr og stirre derind mod Sovekamret, havde hun selv, uden Forklaringer, anet sig til det meste af Sammenhængen.

Men dette, at Moderens Død betød saa meget for Jens Peter, der jo dog var en fremmed Dreng, gav Lise den stærkeste Følelse af Moderens Betydning for alle dem, der levede paa Broholm.

Ohja! — Det kunde vist godt træffe at gaa galt for dem allesammen, tænkte hun med Klemsel over Brystet, som hun stod dér og saa' ud paa

Jens Peter og omsider saa' ham liste sig saa ensomt bort mellem Havens Buske.

— —
 Og saa dette lille nyfødte Liv, der laa derhenne paa Faderens Seng, og som ikke en Gang var bleven puslet endnu!

Hvor var det sært forvrænget og pinefuldt alt sammen!

Det var ingen lys og hyggelig Familiefølelse eller beskyttende Omhu, der slog dette lille Væsen i Møde. Det var Synd at sige. — Sin Mor fik han altsaa aldrig at se, den lille Dreng, Moderkærlighed kom han aldrig til at kende. — Hvordan mon det skulde gaa for saadant et lille Menneske her i denne brogede, vanskelige Verden?

Der faldt jo jævnlige Ord om ham, især af de to Koner, som selv havde spæde Smaa derhjemme. Og hver Gang et Blik gled fra den Døende og derhen paa Sengen til den bevægelige, hvide Svøb-bunke, vendte det mørkt og graadfyldt tilbage.

— —
 Der gik nogle Trækninger og Bevægelser igennem Anne Gram, og der gik flere Skælvninger henover det blege Ansigt, ligesom Armen, der laa derovenpaa Dynen, rørte sig.

— Da vendte alle Øjne sig mod Sengen.

Hun havde intet sagt, siden Børnene kom derind, og ikke aabnet sine Øjne. Nu var det, som

Læberne bevægede sig, og Fasteren og Bodil Dalgaard bøjede sig for at lytte.

Men de kunde intet høre og intet forstaa.

Jaja. Saa var det vel Dødskampen, der fik hendes Læber og hendes Lemmer til at bevæge sig.

Men dette var altsaa en alvorlig Mindelse om, at Døden nærmede sig mere og mere, og Følelsen heraf tvang alle Tanker til at vandre i samme Retning.

Baade Faster Karen og Bodil Dalgaard gik nu hændervridende rundt mellem Børnene og fik under ynkende Ord og medlidende Kærtegn ogsaa de fleste af dem til at græde. Og de voksne Piger, der gik og bar paa de halvnøgne Børn, kunde heller ikke skjule det stærke Indtryk, det havde gjort paa dem, da de saa' Dødskampen ryste den Syge. De gik ogsaa og rokkede rundt og fældede Taarer, mens de vidste de Smaa paa deres Arme.

De syntes alle at være forenede i den dybe Sorg.

— —
„De er saa grumme sjældne, de Livsens Stunder, hvor alle Tanker og Følelser saadan helt og holdent kan faa Lov at samle sig om det samme.“

Saadan lød én af klog' Sines mange, dybe Livserfaringer, én, hun ofte fremdrog.

Hun syntes, at det næsten var ligemeget, enten det var Sorg eller Glæde, der greb En, saa kunde Sindet ikke have Lov at blive ved det ene. — Nej, der kom næsten altid straks noget andet, noget af det *modsatte* og skurrede i med.

Det var det, som tit kunde gøre Tingene saa underlige og saa svære, syntes Sine.

— Om denne Sammenblanding af forskellige Følelser i det samme Sind, fik Faster Karen nu her i dette Døds-kammer en Forestilling.

Som Lise var den ældste af Børneflokket, var hun ogsaa den, der i stærkeste Grad havde vist Tegn paa stor og forstaaelsesfuld Sorg over Moderens forestaaende Død. Hun havde grædt meget, ja til Tider hulket saa helt utrøsteligt, at alle de Tilstedeværende havde været dybt grebne deraf.

Nu skete det, at den gamle Dr. Lund kom til at røre sig, skifte Stilling med en Arm eller kanske flytte om paa Benene; — i hvert Fald, det gav et hjumpende Stød i den mere end halvt-hundrede Aar gamle Natstol, som haltede fælt paa det ene Ben. Den slog et Slag til den ene Side, og det mærkelige Møbel, som gemtes under dens polstrede Laag — en Mellemting mellem en Sylte-krukke og en Ølkovs — som var velkendt af alle — i Stuen, blev skumplet saa ublidt omkring, at man tydeligt kunde høre det trille rundt fra den ene

Side af Stolens Skrinkasse og til den anden, — og en Runding endnu.

Bul — bulle — rulle — rulle — rull! lød det under Doktoren. — Det Løb, Tingesten havde at gøre, kunde ikke være saa langt som en Keglekugles, men Lyden kunde godt minde om den rullende Kugle langs ad Keglebanens Brædder.

Dr. Lund lod sig ikke forstyrre deraf; han sad med Munden klemt ligesaa fast og bred sammen, som han plejede og med Hænderne stukket over Kors op i Kittelærmerne for at lune dem.

Der var heller ingen af de andre, der agtede paa den trillende Genstand, eller selv om de havde lagt Mærke til den snurrige Lyd, fandt Stunden passende til at hæfte sig derved. — Det var en grumme ringe Ting i denne Time.

Men pludselig saa' Faster Karen, at det trak op til et Smil i Lises Ansigt, — midt i Graaden og Sorgen, saa glimtede det frem.

Og da Doktoren i det samme gav endnu et Hjump for at faa sig skubbet i Sæde, som han ønskede, og Tingesten paany tog et Trilleløb: Bul—bulle—rulle—rulle—rull! — Ja, saa fo'r Smilet over Pigens Ansigt med Blink af baade Lune og Vid og tilsidst af en kaad Malice.

„Vi skal se, Doktoren sla'r dem alle Ni,“ mumlede hun i Hvisketone og gjorde halvskjult af den høje Krestense et skrømtende Keglekast med Armene.

Alt dette blev Faster Karen noget sær ved at se paa. At Tøsen kunde være saa optaget af sligt — i denne Stund. Det stødte hende.

Og saa kom hun til at se over paa Helga, der hele Tiden siden hun kom ind i Sovekamret havde staaet saa stille og temmelig upaaagtet op mod Væggen i Nærheden af Moderens Hovedgærde. Hun havde ikke grædt og ingen Ting taget Del i af, hvad der foregik derinde. Men nu, da Fasteren saa' derover, opdagede hun, at Helga var ligesaa kridhvid i Ansigtet som en kalket Væg.

— Dette kom Fasteren siden til at tænke meget over.

Thi det skete mange Aar efter denne Nat, at de to Søstre blev mødte af megen Modgang og ramte af bitre Tilskikkelser, og da bukkede Helga, som dog legemlig set var langt den stærkeste, hurtigt under, *knækkede over* som haardt, men skørt Støbestaal, medens Lise var betydeligt sejgere, bedre til at bære de onde Tilskikkelser og slide sig igennem.

Og da mindedes Fasteren det Indtryk, hun havde faaet af de to Søstre paa deres Mors Dødsnat og forstod, at Lises større Udholdenhed kom af, at hendes Sind, ligesom klog' Sines, kunde huse forskellige Følelser paa samme Tid, og at hendes Tanker, selv midt i de tungeste Timer, kunde strejfe lidt omkring, kunde tage sig Hvil

ved at hæfte sig til en eller anden lille jævn og gemytlig eller hverdagsagtig Ting. —

— Saadan gled Stunden. Dette er en hel Del af, hvad der skete, og hvad der blev tænkt og talt.

Det var omkring den Tid, det store Urværk, der stod oppe i Vestibulen slog halvfem, at Bedstemoderen, „gamle Kirsten paa Toften“, kom trippende ind i Sovekamret.

Der var nok bleven tænkt en Del paa hende af Kvinderne derinde, og især havde de, der havde lagt Mærke til Faster Karens Bevægelser, set, at hun mange Gange havde kigget langeligt og spændt lyttende henimod Døren.

Hun var ked af, at Moderen ikke kom ind, det var halvt genérligt. Næst Anders maatte den Gamle vel dog være den, der fremfor nogen hørte til her.

Men Kirsten havde, kort før Karen kom ud i Køkkenet for at sige, at alt Haab var ude, faaet baaret Ild over i Folkekøkkenet og herovre givet sig i Lag med at bage Vafler.

Og hvad Kirsten fik begyndt paa, det løb hun jo ikke fra paa Halvvejen.

Man havde da ogsaa stadigt, naar Dørene gik op og i, kunnet mærke Lugten af brunet Smør og varm, kardemommekrydret Bagværk staa ind.

igennem Stuerne, og dér hang ogsaa noget baade af Osen og Duften i Kirstens Klæder, da hun nu traadte ind over Tærsklen.

Næsten Alles Øjne vendte sig mod Døren og saa' hende an, da hun kom stampende, det lille krogede, forslidte Kvindemenneske med det underlige furede og hærdede Ansigt.

Det var som al Bevægelse standsede, al Trippen rundt, al Græden og Snøften, og der blev saa stille i Værelset, saa ganske stille.

Den Gamle var gaaet i Staa lidt indenfor Døren og stod der en Tid og glippede anstrengt med sine sære Øjne, der snart kunde være sløvede og udslukte at se paa, og snart igen kunde være saa levende og hvasse, at de borede igennem, der hvor Blikket faldt paa.

Og da hun havde staaet der og glippet lidt, strakte hun paa den senede Hals og med Haanden skyggende over Brynet forsøgte hun at løfte sit dukkede, nedbøjede Hoved.

Paa denne Maade lykkedes det hende at faa Overblik over Stuen og over alle de Forsamlede, og da hun derpaa tog Haanden væk fra Panden, sank Hovedet dybt forover, hun stirrede stift ned mod Gulvet og gav et Par hummende Klagelyde fra sig, mens den knoglede, gigtkrogede Haand viskede et Par Fugtdryp væk fra Næsen.

„Ho-hum!“ klagede hun, „Ho-ho-hum! De unge og arbejdsdygtige bliver kaldt væk midt i

0? deres Livsgerning, og en anden gammel opslidt Stymper faar Lov at humpe videre. — Ho-hum, var der vel nogen Mening i en saadan Ordning, mumlede hun.

„*Hun* skulde jo have hjulpen En,“ nikkede hun henimod den Døende, — „*Hun* skulde jo have hjulpen En, i Fald det en Dag *skulde* gaa saa galt for En, at En ikke mere kan selv. — Jaja, — Ho-ho-hum! — men hvordan nu, — hvordan nu?“

„Havde En endda været ti Aar yngre,“ fortsatte hun sin mumlende Enetale, og hun knyttede Hænderne og strakte dem ud til Siderne, som for at antyde, at da var der endnu baade Jern og Kraft i Armene paa hende. — „Men nu? — men nu? — Ho-ho-hum!“

Lidt efter tog hun til at dreje sig, langsomt og stift uden at flytte Benene, og kiggede rundt i Kredsen. Hendes Øjne søgte omkring, indtil de havde fundet, hvor alle Børnene var, gik saa paa Vandring mellem disse, — fra den ene til den anden, fra den største til den mindste — ogsaa ham i den hvide Svøbbunke derhenne paa Faderens Seng fandt hendes søgende Blik — og da hun havde været rundt med Øjnene et Par Gange, faaet set, hvad hun vilde, kom der atter et Par grundende og klagende: Hoh-hum! — Ho-hoh-hum! fra hendes Mund. Til sidst hæftede hendes Blik sig fast ved Lise, der havde

staaet og iagttaget Bedstemoderen nøje og interesseret beskuende.

Da den Gamle havde set vist paa Pigen i nogen Tid, gik hun hen til hende og lagde den ene af sine klamme, blaalige, af Slid og Gigt omskabte Hænder op paa hendes Skulder, mens hun med den anden Haand pegede rundt paa Søskenflokken:

„Saa mange er der, Lise,“ sagde hun og saa' hende haardt og fast ind i Øjnene, „og du er den ældste. — Gaar det nu ikke de andre, som det skal, bliver det *dig*, der bliver spurgt efter.“

— Der stod en næsten trolddomsagtig Gru ud fra denne gamle Kvinde i dette Øjeblik. Den kom baade fra hendes krogede Skikkelse, med det dukkede, fremstrakte Hoved paa den senede Hals og fra hendes haarde, tørre Stemme og de tunge, fastmanende Ord, den udtalte.

Og det var som en Isnen fra den lange, haarde Livsvandring, den Gamle havde bag sig, slog ned over Rummet og mærkede alle de, der var samlede.

Hun havde ramt sikkert.

De Voksne skulede med Skræk hen til hende, og deres Tanker samlede sig i næste Nu i varm og dyb Medfølelse med Lise.

„Aanej dog,“ sagde den blide Bodil Dalgaard og kavede ligesom afværgende med Haanden hen mod Bedstemoderen.

„Aanej dog — nej dog!“ lød det ogsaa uvilkaarligt fra nogle af de andre Kvinder.

Og Faster Karen sagde med bebrejdende Bedrøvelse i Tonen og nedslaaet Hældning med Hovedet:

„Aa, Mor dog! — Hun *er* da kun et Barn! — Ja, kun et *Barn*“

Det var, som de anede, de tilstedeværende Kvinder, der var omkring Livets Høsttid, hvor tung en Byrde disse manende Ord sænket ned i Barnets Sind i denne uforglemmelige Stund kunde blive at bære paa.

Og ved et Blik paa Lise var det let at forstaa deres Følelser.

Hun stod med slapt hængende Arme, med vidt opspærrede, stirrende Øjne og et underligt stivnet, aabenmundet Udtryk i sit ellers saa bevægelige og intelligente Ansigt.

Næsten ukendelig.

— —

Nogle Minutter efter døde Moderen.

Der var ikke megen Dødskamp at spore, hun havde jo mistet omtrent alt sit Blod, hun var tappet for Livssafterne og gled næsten umærkeligt ind i Døden.

Faster Karen og Jordmoderen var dog klare over Stunden, det skete, og gik fra og til ved Sengen og gav Tegn til hinanden derom.

Dr. Lund vendte ogsaa Hovedet i Retning af

den Døende og mærkede nok ogsaa vel, hvad der passerede, men rejste sig ikke, før han saa', det var helt forbi.

Saa gik han hen til Sengen og løsnede i al Stilhed Anders Grams Greb om Hustruens højre Haand.

„Nu er den kold, Gram, — *kold!*“ sagde han. Intet andet.

Og saa slap Faderen da ogsaa Haanden. En Stund sad han og stirrede frem for sig med uhyggeligt forvredne Ansigtstræk; saa rejste han sig og uden at sige noget tumlede han ud af Stuen.

Og da forstod de, alle de voksne Kvinder derinde i Kamret, at nu var hun død, Anne Gram, den haarde Anders' altid mildnende Hustru og de mange smaa Børns dygtige, gode Mor.

Lidt efter begyndte den store Flok at drysse ud af Kamret.

Langsomt drev de af Sted, Store og Smaa, Gamle og Unge imellem hverandre. Der var jo en Snes Mennesker tilsammen, og varsomme og stilsfærdige i Bevægelserne var de alle, — det gik kun smaat fremefter gennem Dørens snævre Karm.

Som de var kommen til Gliden, lød en Barnestemme inde midt i Flokken. Det var den lille femaarige Bodil, der talte.

„Er min Mor nu død?“ spurgte hun og saa med store, uforstaaende Øjne op paa de Voksne.

„Ja, mi' bitte Pig“, svarede klog' Sine.

Hun famlede frem og fik fat i den ene af Barnets Hænder.

„Naa,“ sagde Bodil. Og de trippede videre.

„Jamen *hvorfor* er min Mor død?“ lød det lidt efter atter i undrende Spørgen.

Men herpaa fik Barnet intet Svar.

Og Flokken blev ved at drive fremover Tærsklen og ind i den store blaamalede Spisestue, der mødte saa gruende kold og tom.

— Det var da langt hen paa Morgenstunden, men ude stod endnu den mørke Nat for Ruderne.

*

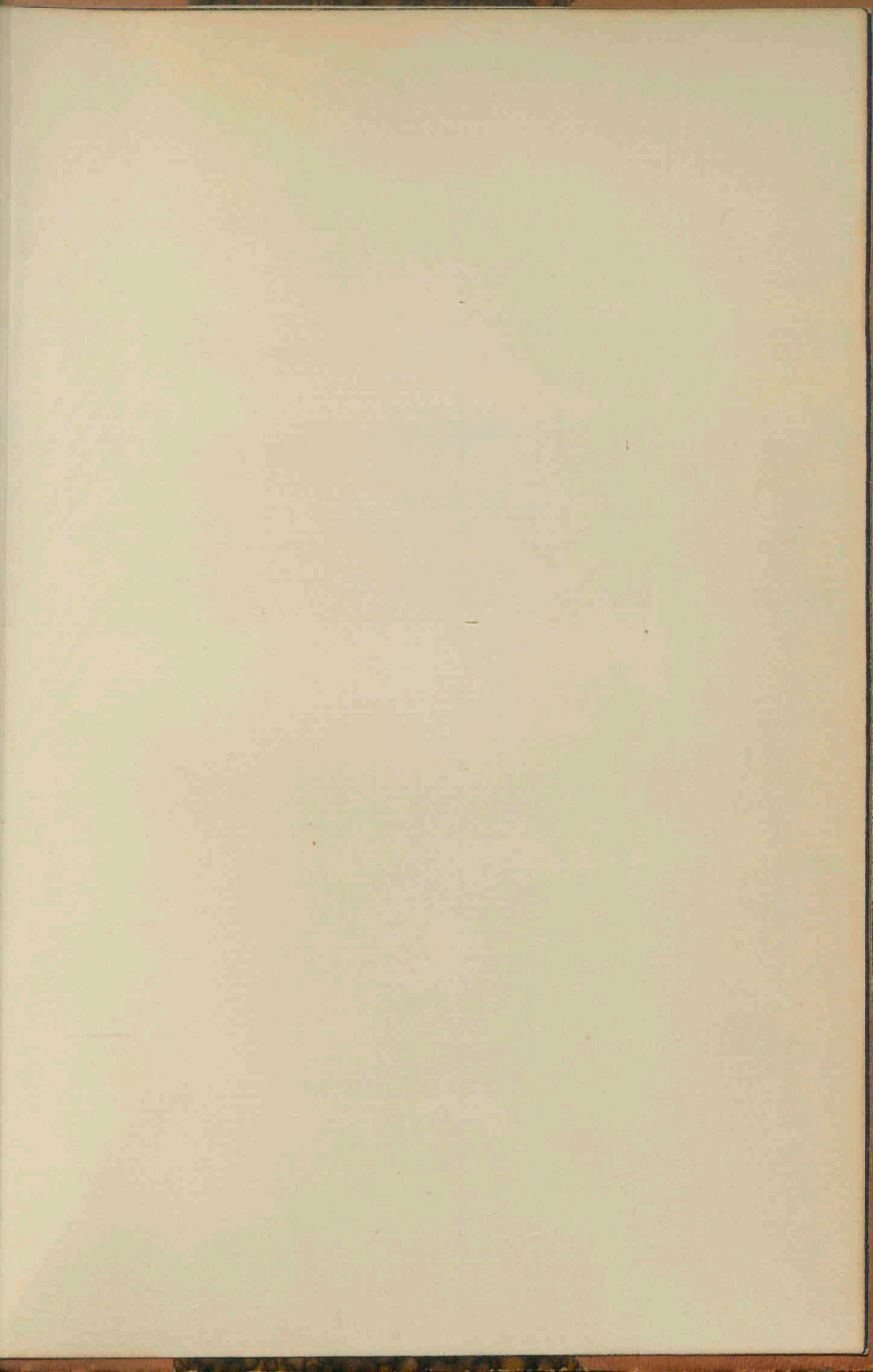
*

*

Siden lærte Broholmbørnene jo at forstaa, at hele deres Liv blev forandret i denne Dødsnat.

AF SAMME FORFATTERINDE
ER TIDLIGERE UDKOMMET:

HENDRIK I BAKKEN
ET BILLEDE

3 KR. 50 ØRE

GYLDENDALSKE BOGHANDEL
NORDISK FORLAG

